

KIRGIZİSTAN – TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI

YENİ BİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA ORTAMI OLARAK
SOSYAL MEDYA ARAÇLARI: İNSTAGRAM VE FACEBOOK ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Meerim CAKİPOVA

BİŞKEK 2021

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI

YENİ BİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
ORTAMI OLARAK SOSYAL MEDYA ARAÇLARI:
INSTAGRAM VE FACEBOOK ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Meerim CAKİPOVA

Danışman

Doç.Dr. Erdoğan AKMAN

BİŞKEK 2021

ETİK BEYAN

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Tez Hazırlama ve Yazma Yönergesine uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

06.09.2021

Meerim CAKİPOVA

ЭТИКАЛЫК ТАЛАПТАР

Диссертациялык иш Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин Коомдук илимдер институтунун «Магистрдик жана доктордук диссертация жазуу эрежелерине» ылайык жазылып, диссертацияда берилген маалыматтар, эмгектер жана документтер академиялык жана этикалык эрежелерди сактоо менен пайдаланылды. Ар кандай булактардан, отчеттордон алынган маалыматтар илимий жана моралдык эрежелерге ылайык берилди. Диссертацияда колдонулган бардык адабияттарга жана булактарга шилтеме жасалды. Диссертациянын оригиналдуулугуна ынандырып кете алам. Эгерде, эрежелердин бузулгандыгы аныкталса, мага каршы колдонула турган укуктук жоопкерчиликти тартууга даярмын.

06. 09. 2021

Мээрим Жакыпова

ÖZ

Yazar	: Meerim CAKIPOVA
Üniversite	: Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: İletişim Bilimleri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xvi+101
Mezuniyet Tarihi	: .... /.... / 2021
Tez Danışmanı	:Doç. Dr. Erdoğan AKMAN

YENİ BİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA ORTAMI OLARAK SOSYAL MEDYA ARAÇLARI: INSTAGRAM VE FACEBOOK ÖRNEĞİ

Sosyal dayanışma ve yardımlaşma insanlığın varoluşunun temellerinden biridir. Bu yüzden de tarih olarak çok derinlere dayanmaktadır. İnsanlar sosyal bir varlık olduğu için her zaman birbirlerine ihtiyaç duymuştur. Şimdiki zamana kadar sosyal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetleri toplumun hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Tabii, bu faaliyetler zaman geçtikçe modernleşerek büyük değişimlere uğradığını söyleyebiliriz. Artık, sosyal dayanışma ve yardımlaşma dedikçe akla çeşitli kurumlar, örgütler , kampanyalar ve fonlar gelmektedir.Bunlar hepsi sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın birer araçlarıdır ve tezde detaylı bir şekilde incelenmiştir,. Sosyal dayanışma ve yardımlaşma insanlık için her zaman büyük bir önem taşımıştır, ancak bugün , bütün dünyanın ekonomi ve başka krizler ile mücadele ederken en çok ihtiyaç duyulan olgudur. Sosyal dayanışma ve yardımlaşma zamanla teknolojinin gelişmesi ile birlikte yeni araçlara da sahip olmuştur.

Bu yeni araçların birisi de sosyal medyadır. İletişim teknolojilerin gelişmesinin bir sonucu olan sosyal medya , sosyal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin yürütülmesi için yeni bir ortam oluşturmıştır. Bugün nerede ise herkesin sosyal medya kullanıcısı olduğu ortadadır. Sosyal medya mecrası insanların hayatlarına o kadar derin girmiş ki, artık onsuz bir yaşam rutinin hayal etmek güçtür. Tam da bu yüzden toplumun her faaliyetlerine ve alanına sızmıştır. Buna sosyal dayanışma ve yardımlaşma da dahildir. İnsanların hayatının bir parçası haline gelen sosyal medya bütün alanlar için kullanışlı , hızlı erişimli ve büyük kitleye ulaşılabilen bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak, sosyal medya sadece bir iletişim aracı olmaktan çıkmış , sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın da yeni bir aracı olmuştur.

Mevcut tez çalışmasının birinci bölümünde sosyal medyanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Sosyal medyanın ortaya çıkışı ile birlikte tarihsel süreci, haberleşme ve iletişim aracı olarak sosyal medya, sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönleri , instagram ve facebook örneğinde sosyal medya araçları ve Kırgızistan’da sosyal medya tarihi ve şimdiki kullanımı bütün detayları ile açıklanmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde sosyal dayanışma ve yardımlaşma kavramı ve üzerinde yapılan araştırmalar yer almaktadır. Sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın araçları: STK(Sivil Toplum Kurumları), din kurumu, kamu kurumları, vakıflar, örgütler, kitle iletişim araçları ve yeni bir araç olarak sosyal medya da çalışmanın ikinci bölümünde incelenmiştir. Aynı zamanda, bu bölümde sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın önemi ve sosyal dayanışma ve yardımlaşma uygulamalarını gerektiren durumlar ile ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise , Azattyk ve Turmush enformasyon portallarının instagram üzerinde resmi sayfaları örnek alınarak Kırgızistan’da Covid-19 (Koronavirüs) pandemisinin ortaya çıktığı ve güç aldığı dönemde paylaşılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberlerin içerik analizi yapılmıştır.

Sosyal medya toplumun yardımlaşma ve dayanışma için yeni bir sanal platform sunmaktadır. Söz konusu bu platform sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın gerçekleşmesi için nasıl bir şekilde hizmet ettiğini ve hangi imkanları sunduğunu araştırmak çalışmanın temel amaçlarından biridir. Bu yüzden dünyayı kaplayan , Kırgızistan’da bir çok krizlerin oluşmasına yol açan Covid-19 diğer adı ile Koronavirüs pandemisinin ortaya çıktığı dönem incelenmektedir. Çünkü, krizlerin oluşması Kırgızistan da dahil bütün dünyada dayanışma ve yardımlaşma hareketlerinin yoğunlaşmasına sebep olmuştur ve hala olmaktadır. Uygulama kısmı için içerik analizi seçilmiştir. Verilere Azattyk ve Turmush internet portallarının Instagram resmi sayfalarını tarama yolu ile ulaşılmıştır. Adı geçen sosyal ağlarda 2020 yılında 24 Mart ve 31 Aralık tarihleri yayınlanan bütün sosyal dayanışma ve yardımlaşma paylaşımları toplanarak tablolar oluşturuldu. Tabloların başlıkları genel olarak: Numara, Paylaşımın Başlığı, Konusu, Beğeni, Yorum ,Paylaşım,Görüntüleme Sayıları ve Kullanılan Görseller diye ayrılmıştır. İçerik analizi , paylaşımın içeriği, yapılan yorumlar ve kullanılan görseller üzerinde yapılarak pandemi sırasında sosyal medyanın sosyal dayanışma ve yardımlaşma için nasıl bir platform oluşturduğu tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal medya , sosyal yardımlaşma ve dayanışma, Covid-19 (Koronavirüs)

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Мээрим Жакыпова
Университет	: Кыргыз -Түрк «Манас» Университети
Багыты	: Журналистика
Иштин сыпаты	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: xvi+101
Бүтүрүү датасы	: .... /.... / 2021
Илимий жетекчи	: Доц. Док. Эрдоган АКМАН

Жаңы коомдук медиа инструменттеринин коомдук жардам жана тилектештик чөйрөсү катарында : Instagram жана Facebookтун мисалында

Социалдык кызматташтык жана жардамдашуу- адамзаттын бар болушунун негиздеринин бири. Мына ошондуктан ал тарыхта терең тамыр алган. Адамдар ар дайым бири -бирине муктаж болуп келишкен, анткени алар коомдук жаратуулар. Ушул убакка чейин социалдык тилектештик жана кызматташтык иш -аракеттери коомдун жашоосунда маанилүү ролду ойнойт. Албетте, бул иш -чаралар убакыттын өтүшү менен модернизациялоо аркылуу чоң өзгөрүүлөргө дуушар болду деп айта алабыз. Эми социалдык тилектештик жана кызматташтык жөнүндө сөз болгондо, ар кандай мекемелер, уюмдар, кампаниялар жана фонддор эске түшөт. Социалдык тилектештик жана кызматташуу адамзат үчүн ар дайым чоң мааниге ээ болгон, бирок бүгүнкү күндө бул бүткүл дүйнө экономика жана башка кризистер менен күрөшүп жаткан учурда эң керектүү көрүнүш. Убакыттын өтүшү менен технологиянын өнүгүшү менен, коомдук тилектештик жана кызматташуу дагы жаңы инструменттерге ээ болду. Бул жаңы куралдардын бири - социалдык тармактар. Байланыш технологияларын өнүктүрүүнүн натыйжасы болгон социалдык медиа дагы коомдук тилектештик жана кызматташтык иш-чараларын жүргүзүү үчүн жаңы шарт болуп калды. Бүгүнкү күндө дээрлик бардыгы социалдык тармактын колдонуучусу экени айдан ачык. Социалдык медиа адамдардын жашоосуна ушунчалык терең кирип кеткендиктен, мындан ары ансыз жашоону элестетүү кыйын. Ошондуктан ал коомдун ар кандай иш-аракеттерине жана чөйрөсүнө сиңип кеткен. Буга социалдык тилектештик жана кызматташтык кирет. Адамдардын жашоосунун бир бөлүгүнө айланган социалдык медиа, бардык тармактар үчүн пайдалуу, тез жеткиликтүүлүккө ээ жана көп аудиторияны камтыган платформа катары чыгат. Натыйжада, социалдык медиа жөн гана байланыш куралы болбой калды, ошондой эле коомдук тилектештиктин жана жардамдашуунун жаңы куралы болуп саналат.

Учурдагы тезистин биринчи бөлүгүндө социалдык медианын концептуалдык негизи түзүлгөн. Социалдык медианын пайда болушу менен, анын тарыхый процесси, социалдык медиа баарлашуу жана баарлашуу каражаты катары, социалдык медианын оң жана терс жактары, инстаграм жана фейсбук мисалындагы социалдык медиа инструменттери жана социалдык медианын тарыхы жана учурдагы колдонулушу Кыргызстан бардык майда -чүйдөсүнө чейин түшүндүрүлгөн. Изилдөөнүн экинчи бөлүгүндө социалдык тилектештик жана кызматташуу түшүнүгү жана андагы изилдөөлөр камтылган. Социалдык тилектештиктин жана кызматташтыктын инструменттери: БӨУлар (Жарандык коом институттары), диний мекемелер, коомдук институттар, фонддор, уюмдар, массалык маалымат каражаттары жана социалдык медиа жаңы курал катары изилдөөнүн экинчи бөлүгүндө дагы каралат. Ошол эле учурда, бул бөлүмдө социалдык тилектештиктин жана кызматташуунун маанилүүлүгү жана социалдык тилектештикти жана кызматташуу практикасын талап кылган жагдайлар жөнүндө маалымат берилет. Изилдөөнүн үчүнчү бөлүгүндө, Azatyk жана Turmush маалымат порталдарынын расмий баракчаларын алуу менен, Кыргызстанда Ковид-19 (Коронавирус) пандемиясы пайда болуп, күч алган мезгилде бөлүшүлгөн социалдык тилектештиктин жана кызматташтыктын жаңылыктарынын контент-анализи жасалды. Мисал катары Инстаграмда Азаттык жана Турмуш гезиттеринин расмий баракчалары алынды.

Социалдык медиа коомдук тилектештик жана жардамдашуу үчүн жаңы виртуалдык платформаны сунуштайт. Изилдөөнүн негизги максаттарынын бири - бул платформа социалдык тилектештикти жана жардамдашууну ишке ашыруу үчүн кандай кызмат кылаарын жана ал кандай мүмкүнчүлүктөрдү сунуштаганын изилдөө. Ушул себептен, дүйнөнү каптаган жана Кыргызстанда көптөгөн кризистерди жараткан Covid-19, ошондой эле Коронавирустук пандемия деп аталган мезгил мисал катары алынды. Анткени кризистердин пайда болушу бүткүл дүйнөдө, анын ичинде Кыргызстанда да тилектештикти жана жардамдашуу кыймылдарын күчөтүү жана дагы деле күчөтүүдө. Колдонмо бөлүгү үчүн контент анализи тандалды. Маалыматтар Instagram жана Azattyk интернет порталдарынын расмий баракчаларын сканерлөө аркылуу алынган. Таблицаалар 2020 -жылы 24 -мартта жана 31 -декабрда жогоруда аталган социалдык тармактарда жарыяланган бардык социалдык тилектештик жана жардамдашуу постторун чогултуу аркылуу түзүлгөн. Таблицаалардын аталыштары жалпысынан кийинки аталыштарга бөлүнөт: Сан, Бөлүшүүнүн аталышы, Аталышы, Лайк, Комментарий, Бөлүшүү, Көрүүлөрдүн саны жана Колдонулган Сүрөттөр. Посттун мазмунуна, жазылган комментарийлерге жана колдонулган сүрөттөргө контент анализи жасалып, пандемия учурунда социалдык медиа кантип социалдык тилектештик жана жардамдашуу үчүн платформа түзгөнү талкууланды.

Ачкыч сөздөр: Социалдык тармактар, социалдык жардам жана тилектештик, Коронавирус (Covid-19)

АБСТРАКТ

Автор : Мээрим Жакыпова
Университет : Кыргызско - Турецкий Университет «Манас»
Направление : Журналистика
Вид работы : Магистратурская диссертация
Количество страниц : xvi+101
Дата окончания : .... /.... / 2021
Научный руководитель : Доц. Др. Эрдоган АКМАН

Инструменты социальных сетей как новая среда социальной поддержки и солидарности: на примере Instagram и Facebook

Социальная поддержка и солидарность - одна из основ человеческого существования. Вот почему это так глубоко укоренилось в истории. Люди всегда нуждались друг в друге, потому что они социальные существа. По сей день социальная солидарность и сотрудничество играют важную роль в обществе. Конечно, можно сказать, что эти меры претерпели значительные изменения с течением времени в результате модернизации. Когда мы говорим о социальной солидарности и сотрудничестве, мы имеем в виду различные учреждения, организации, кампании и фонды. Социальная солидарность и сотрудничество всегда имели большое значение для человечества, но сегодня они наиболее необходимы перед лицом экономических и других кризисов во всем мире. Со временем, с развитием технологий, социальная солидарность и сотрудничество приобрели новые инструменты, одним из которых являются социальные сети. В результате развития коммуникационных технологий социальные сети стали новой средой социальной солидарности и сотрудничества. Очевидно, что сегодня практически каждый пользователь социальной сети. Социальные сети настолько глубоко укоренились в жизни людей, что трудно представить жизнь без них. Поэтому он поглощен различными видами деятельности и кругами общества. Это включает в себя социальную солидарность и сотрудничество. Социальные сети, которые стали частью жизни людей, становятся платформой, которая полезна для всех отраслей, имеет быстрый доступ и охватывает большую аудиторию. В результате социальные сети больше не просто средство коммуникации, но и новый инструмент социальной солидарности и помощи.

Первая часть текущей диссертации дает концептуальную основу для социальных сетей. Появление социальных сетей, их исторический процесс, социальные сети как средство коммуникации, плюсы и минусы социальных сетей, инструменты социальных сетей, таких как Instagram и Facebook, а также история и текущее использование социальных сетей в Кыргызстане стали темой для первой части. Вторая часть исследования посвящена концепции социальной солидарности и взаимопомощи и ее исследованиям. Инструменты социальной солидарности и взаимопомощи: НПО (институты гражданского общества), религиозные институты, общественные институты, фонды, организации, СМИ и социальные сети в качестве нового инструмента будут обсуждаться во второй части исследования. В то же время в этом разделе представлена информация о важности социальной солидарности и взаимопомощи, а также об обстоятельствах, которые требуют практики социальной солидарности и взаимопомощи. В третьей части исследования с использованием официальных страниц информационных порталов Азаттык и Турмуш был проведен контент-анализ новостей с содержанием темы социальной солидарности и взаимопомощи, распространенных во время вспышки пандемии Covid-19 (Коронавирус) в Кыргызстане. В качестве примера взяты официальные страницы Азаттык и Турмуш в Instagram.

Социальные сети предлагают новую виртуальную платформу для социальной солидарности и взаимопомощи. Одна из основных целей исследования - изучить, как эта платформа способствует социальной солидарности и взаимопомощи и какие возможности она предлагает. По этой причине в качестве примера был приведен Covid-19, который охватил мир и вызвал множество кризисов в Кыргызстане, а также так называемую пандемию коронавируса. Потому что возникновение кризисов усилило и продолжает укреплять движения солидарности и помощи по всему миру, в том числе в Кыргызстане. Для прикладной части был выбран контент-анализ. Данные получены путем сканирования официальных страниц интернет-порталов Instagram и Азаттык. Таблицы созданы путем сбора всех постов социальной солидарности и помощи, опубликованных 24 марта и 31 декабря 2020 года в вышеупомянутых социальных сетях. Заголовки таблиц делятся на следующие заголовки: Число, Заголовок общего доступа, Заголовок, Нравится, Комментарий, Общий доступ, Количество просмотров и Используемые изображения. Обсуждались контент-анализ содержания публикации, использованные комментарии и фотографии, а также то, как социальные сети создали платформу для социальной солидарности и помощи во время пандемии.

Ключевые слова: социальные сети, социальная помощь и солидарность, Коронавирус (Covid-19)

ABSTRACT

Author : Meerim ZHAKYPOVA
University : Kyrgyz-Turkish Manas University
Department : Communication Sciences
Type of dissertation : Master Thesis
Number of pages : xvi+102
Graduation date : .... /.... / 2021
Supervisor : Assoc. Dr. Erdogan AKMAN

SOCIAL MEDIA TOOLS AS NEW SOCIAL SUPPORT AND SOLIDARITY ENVIRONMENT: IN THE EXAMPLE OF INSTAGRAM AND FACEBOOK

Social support and solidarity is one of the foundations of human existence. That's why it is so deeply rooted in history. People always needed each other because they were social beings. On this day, social solidarity and cooperation play an important role in society. Of course, it can be said that these measures have undergone significant changes over time as a result of modernization. When we talk about social solidarity and cooperation, we have different kinds of institutions, organizations, campaigns and foundations. Social solidarity and cooperation have always been of great importance to humanity, but today they are the most necessary in the face of economic and other crises in the world. Over time, with the development of technology, social solidarity and cooperation have acquired new tools, one of which is the social network. As a result of the development of communication technologies, social networks have become a new medium of social solidarity and cooperation. Apparently, today practically every user of the social network. Social networks have become so deeply ingrained in people's lives that it is difficult to imagine life without them. Therefore, it is absorbed by different types of activities and circles of society. This includes social solidarity and cooperation. Social networks, which have become a part of people's lives, become a platform that is useful for all industries, has quick access and reaches a large audience. As a result, social networks are no longer just a means of communication, but a new tool for social solidarity and assistance.

The first part of the current dissertation gives a conceptual basis for social networks. With the emergence of social networks, their historical process, social networks as a means of communication and communication, pluses and minuses of social networks, tools of social networks, such as Instagram and Facebook, as well as the history and current use of social services. The second part of the study is dedicated to the concept of social solidarity and cooperation and its research. Instruments of social solidarity and cooperation: NGOs (institutes of civil society), religious institutes, public institutions,

foundations, organizations, media and social networks as a new tool will be discussed in the second part. At the same time, this section provides information on the importance of social solidarity and cooperation, as well as on the circumstances that require the practice of social solidarity and cooperation. In the third part of the study, using the official pages of the information portals Azattyk and Turmush, content analysis was conducted on the news of social solidarity and cooperation, widespread during the outbreak of the Kovid-19 pandemic (Kyrgyzstan). As an example, take the official pages of Azattyk and Turmush on Instagram.

Social networks offer a new virtual platform for social solidarity and assistance. One of the main purposes of research is to study how this platform contributes to social solidarity and what opportunities it offers. As an example, Covid-19 was introduced as an example that covered the world and caused a number of crises in Kyrgyzstan, as well as the so-called coronavirus pandemic. Because the emergence of crises has strengthened and continues to strengthen the movement of solidarity and help the whole world, including Kyrgyzstan. For the applied part was selected content analysis. These data are obtained by scanning the official pages of the Internet portals Instagram and RFE / RL. The tables were created by collecting all the posts of social solidarity and assistance published on March 24 and December 31, 2020 in the above-mentioned social networks. Table headings are usually divided into the following headings: Number, General access heading, Heading, Like, Comment, General access, Number of views and Used images. Content analysis of the content of the publication, used comments and photos, as well as social networks created a platform for social solidarity and help during the pandemic were discussed.

Keywords: Social media, social assistance and solidarity, Coronavirus (Covid-19)

ÖNSÖZ

Tez çalışmasında , sosyal medyanın sosyal dayanışma ve yardımlaşma oluşturduğu ortam bağlamında , Instagram ve Facebook sayfalarında yapılan paylaşımları ele alınmaktadır. Araştırmayı sosyal medya , sosyal dayanışma ve yardımlaşma kavramları ile araçları teorik olarak incelenmiştir. Uygulama bölümünde de , Azattyk ve Turmush enformasyon portallarının Instagram ve Facebook resmi sayfaları taranarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, sosyal medyanın sosyal dayanışma ve yardımlaşma uygulamaları için sunduğu yeni ortamı incelemek ve sonuca ulaşmaktır.

Bu tez çalışmasının bütün aşamasında beni destekleyen ve tecrübelerinden faydalandığım, desteğini ve profesyonelliğini her zaman hissettiren ve beni her zaman en doğru yönde yönlendiren danışman hocam Yr.Doç. Dr. Erdoğan AKMAN'a , desteğini ve yardımlarını esirgemeyen Kırgız-Türk Manas Üniversitesi İletişim Bölümü öğretim üyelerine, ayrıca Nargiza ABCAPAROVA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, bana olan güvenlerini hiç kaybetmeyen aileme, özellikle de anneme teşekkür ederim.

Bişkek, 2021

Meerim CAKIPOVA

KISALTMALAR

DM - Direct Message

GEN - General Electric Network

IRC - Internet Relay Chat

IGTV - Instagram TV

KİA - Kitle İletişim Araçları

STK - Sivil Toplum Kurumları

SHC - Suni Havalandırma Cihazı

TCP/IP - Transmission Control Protocol (TCP) / Internet Protocol

USENET - User's Network

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	ii
TEZ ONAYI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ПРОТОКОЛ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZ.....	v
КЫСКАЧА МАЗМУНУ	v
АБСТРАКТ.....	ix
ABSTRACT	xi
ÖNSÖZ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
İÇİNDEKİLER	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1.SOSYAL MEDYA KAVRAMI ve TANIMI.....	3
1.2. SOSYAL MEDYANIN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	5
1.3. SOSYAL MEDYANIN ÖZELLİKLERİ	8
1.4. SOSYAL MEDYANIN OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ.....	9
1.4.1. SOSYAL MEDYANIN OLUMLU ETKİLERİ.....	13
1.4.2. SOSYAL MEDYANIN OLUMSUZ ETKİLERİ.....	15
1.5. SOSYAL MEDYA ARAÇLARI.....	17
1.5.1.Sosyal Ağ.....	18
1.5.2.İnstagram.....	19
1.5.3.Facebook.....	23
1.7. KIRGIZİSTAN'DA SOSYAL MEDYA KULLANIMI.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. TOPLUMSAL DAYANIŞMA KAVRAMI VE TANIMI.....	28
2.2.TOPLUMSAL YARDIMLAŞMA KAVRAMI VE TANIMI	30

2.3. TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMANIN ÖNEMİ.....	31
2.4. TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMAYI GEREKTİREN DURUMLAR	32
2.4.1.Yoksulluk.....	32
2.4.2.Olağanüstü Durumlar.....	33
2.5. TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA KÜLTÜRÜ VE UYGULAMALARI.....	35
2.6. TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA ARAÇ VE KURUMLAR.....	36
2.6.1.Sivil Toplum Örgütleri.....	36
2.6.2.Din Kurumu.....	39
2.6.3.Kamu Kurumları.....	40
2.6.4Vakıflar.....	41
2.6.5.Kitle İletişim ve Medya	42
2.7. TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA ARAÇLARI OLARAK SOSYAL MEDYA.....	44
2.8. KORONAVİRÜS (COVID-19) SÜRECİNDE TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA.....	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.1. ÇALIŞMANIN YÖNTENİ.....	49
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	49
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	50
3.4. VERİ TOPLAMASI VE ANALİZİ.....	50
3.5. BULGULAR.....	51
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
КЫСКАЧА МАЗМҮН.....	76
KAYNAKLAR.....	95
ÖZGEÇMİŞ.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.	Azattyk_media ve Azattyk_kg Instagram sayfaları üzerinde 24 Mart 2020 ve 31.12.2020 tarihleri arasında paylaşılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberleri.....	51
Tablo 3.2.	Turmush.kg Instagram sayfası üzerinde 24 Mart 2020 ve 31.12.2020 tarihleri arasında paylaşılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberleri.....	66

GİRİŞ

Sosyal medya her insanın hayatında vazgeçilmez bir nitelik haline gelmiştir ve bu gerçeği tartışmak zordur. Olağan rutinden küresel sorunlara kadar, sosyal medya insan yaşamının her alanında yer almaktadır. Ve bu sadece iletişim değildir, konseptinde küresel ve muazzam bir şeydir. Ve bu muazzam şey bugün bütün alanların, bütün faaliyetlerin önemli bir yerini kapsamaktadır. Bu alanların arasında sosyal dayanışma ve yardımlaşma da vardır.

Sosyal medya kavramı ile ilgili bahsedecek olursak , çok sayıda teorisyen sosyal medyanın anlamını formüle etmeye çalışmıştır, ancak sosyal medya bugüne kadar kesin bir tanım alamamıştır.Örneğin, Mac Luhan'ın görüşüne göre, sosyal medya dünyayı herkesin her an birbiriyle iletişim kurabileceği, son bir olayın haberi hızla yayılabileceği küçük bir köye dönüştürmüştür. *“McLuhan’a göre bu global köyde her şey aynı anda olmakta, zaman ve mekan kavramları yok olmaktadır. Global köy bir bakıma tüm dünyanın benzer markaları kullanmaları benzer ürünleri tüketmeleri olarak da düşünülebilir”*(Varol 2019:146).

Tarihsel gelişiminin temelleri 1979 yılına kadar uzanan sosyal medyanın evrimi, insanların iletişim kurma dürtüsü ve dijital teknolojiadaki ilerlemelerle beslenmiştir. Sosyal medyanın tarihi kişisel bağlantıları geniş ölçekte kurmak ve beslemekle ilgili bir hikayedir.

Yeni medya olarak da isimlendiren sosyal medya geleneksel medya ile kıyaslanır ise bir çok yeni ve interaktif özelliklere sahiptir. Meselya, açıklık, erişebilirlik , etkileşimlik , yenilik gibi özelliklerini sayabiliriz. Mevcut özellikleri sosyal medyanın daha büyük kitle tarafından kullanılmasına katkıda bulunmaktadır.

Sosyal medya kullanımı açısından Kırgızistan da geride kalmamıştır. Yapılan araştırmalara göre, ülkede sosyal medya en çok Bişkek'te ve gençler tarafından kullanılmaktadır. En yaygın kullanılan sosyal medya da Instagram olduğu tespit edilmiştir. Kırgızistan'da internet kullanımı tarihsel açıdan değerlendirildiğinde ise, ülkede internet uygulamaları, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve beraberinde liberal ekonomi politikalarının hâkim olmaya başladığı 1990 yılların ikinci yarısına rastlar. 1995 yılında serbest piyasa koşullarının oturmaya başlamasıyla birlikte özel servis sağlayıcılar devreye girmiş; Kırgızistan 1995–1997 yılları arasında Batılı devletlerin ekonomik desteği ve ardından telekomünikasyon sisteminin yenilenmesiyle dünya internet sistemine entegre olmuştur. Kırgızistan'da 2007 yılı itibariyle çoğu genç kesim olmak üzere nüfusun % 5.5'i (298.100 kişi) internet kullanmaktadır (Internet World Stats'tan akt., Balcı : 2009,14).

Çalışmanın ikinci bölümünde, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın önemi , araç ve kurumları ve Kırgızistan'da gerçekleşen sosyal dayanışma ve yardımlaşma uygulamaları incelenmiştir.

Yeni bilişim teknolojilerinin dolayısıyla sosyal medyanın da ortaya çıkmasıyla, sosyal dayanışma yeni bir platforma ve yeni bir ifade biçimine kavuştu. Sosyal medya,

bu fenomenin tezahürü için birçok kolaylık ve fırsat sağlamaktadır Özellikle acil yardım veya dayanışma söz konusu olduğunda, sosyal medya, bilgiyi mümkün olunca en kısa sürede en geniş kitleye yaymanın vazgeçilmez bir aracıdır. Bu tez çalışmasının amacı da sosyal medyayı toplumsal dayanışma ve yardımlaşma olgusunun yeni bir ortamı rolünde incelemektir. İnceleme için örnek olarak, Kırgızistan da dahil tüm dünyaya yayılan Koronavirus pandemisi özellikle seçilmiştir. Çünkü, bu zor süreçte toplum için en çok ihtiyaç duyulan şey sosyal dayanışma ve yardımlaşmadır. Salgın dünyada birçok sektöre zarar vermiştir. Bu krizden Kırgızistan da kurtulamamıştır. 24 Mart 2020'de ülkede karantina ilan edilmesinin ardından birçok aile işsiz ve yemeksiz kalmıştır. Ve aynı yılın Temmuz ayında hastalığın zirvesi başladığında, enfekte olanlar hastanenin kapısında ölmekteydi, bazıları ilk yardımı beklemeden evlerinde vefat etmekteydi. Bu ay için Kara Temmuz adı verilmişti. Dünyanın her yerindeki gönüllüler birleşmeye ve ellerinden geldiğince yardım etmeye başlamıştır. Kırgızistan'da karantinanın başlangıcından bu yana para toplamak için fonlar açılmıştı, gönüllüler ihtiyaç sahibi ailelere yemek götürmekteydi. Temmuz ayında ülkede pandeminin zirvesinde gönüllüler, doktorlara yemek dağıtarak, insanları arabalarıyla hastaneye götürerek, oksijen makinelerini evlerine taşıyarak 24 saat görevde kaldı. Sosyal medyanın gönüllüler arasındaki ana iletişim aracı olarak, bağış toplama hakkında bilgi yaymak, gönüllü eksikliği hakkında haber vermek için hizmet ettiğini belirtmek gerekmektedir.

Mevcut çalışmanın amacı, sosyal medyada planformlarından örneklem olarak alınan instagram ve facebook mecralarında yardıma ve dayanışmaya destek duyan insanlara toplumdaki sosyal medya kullanıcılarının maddi ve manevi sağladıkları desteklerini ve sosyal medyanın yardımlaşma ve dayanışma ortamı olarak önemini ortaya koymaktır. Araştırmanın evrenini Kırgızistanda'ki internet gazetelerinin sosyal medya mecralarındaki yayınladıkları yardım içerikli haberler oluşturmaktadır. Örnek olarak ise, Kırgızistanda'ki Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler oluşturmaktadır. Bu kapsamda 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arasında Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler ve bu haberlere yapılan yorumlar incelenmiştir.

Çalışmanın verileri belge tarama yöntemiyle elde edilmiştir. Buna göre örneklem olarak belirlenen 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arasında Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler ve bu haberlere yapılan yorumlar diğer haberlerden ayırarak toplanmıştır. Toplanan haberler kategorisel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Buna göre incelenen haberler haberin tarihi, haberin başlığı, konusu, beğeni, yorum, paylaşım, görüntüleme sayıları ve kullanılan görseller olarak kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra kategorilere ayrılan haberler genel olarak ve her bir haber için yapılan yorumların açıklaması yapılarak, haberlerdeki ve yorumlardaki yardımlaşma ve dayanışma vurgusu ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1.Sosyal Medya Kavramı ve Tanımı

Teknolojinin gelişmesinin bir sonucu olarak internetin gelişmesi ve yaygınlaşması sosyal medyanın yaygınlaşmasına yol çizmiştir. Sosyal medya ilk ortaya çıktığında sadece bir eğlence aracı olarak görülmüştür. Ancak, günümüzde geleneksel medyanın fonksiyonlarını yerine getirdiği ve yerini aldığı söylenebilir. Günümüzde sosyal medya insanların özel hayatlarına girdiği ve hayatlarının büyük kısmının geçirdiği bir platformdur. Teknik açıdan bakıldığında sosyal medya, sanal topluluklar ve ağlar aracılığıyla bilgi, fikir ve diğer ifade biçimlerinin oluşturulmasını ve paylaşılmasını kolaylaştıran bir bilgisayar teknolojisidir (ru.wikipedia.org). Sosyal medya, etkileşimli bir Web 2.0 uygulamasıdır (ru.wikipedia.org). Ancak, sosyal medya daha fazla anlam taşıdığını söyleyebiliriz . İnsanlar en mutlu ve en özel anlarını sosyal medyada paylaşmaktadır. Uzaktaki arkadaşları , akrabaları ve ailesi ile iletişim kurabilir, başka insanlardan yardım isteyebilir , bir araya gelebilir, hatta para bile kazanabilir. Sosyal medyada herkes kendi içeriğini ve kendi imajını yaratmaktadır. Çeşitli sosyal medya platformları insanlara yeni bir hayat kurma imkanını sunarak teknik tanımların ötesine geçebilmiştir.

Sosyal medya kavramını bir çok bilim adamları, filozoflar ve kuramcılar anlamaya, açıklamaya ve tartışmaya çalışmıştır. Ancak, bugüne kadar sosyal medyaya ait tam bir tanım bulunmamaktadır.Aşağıda gösterildiği gibi her kuramcı sosyal medya kavramı ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur.

“Küresel köy” kavramı McLuhan’ın, Gutenberg Galaksisi (1964) kitabında kullanılmıştır. Orda, bilginin ve teknolojinin yayılması dünyayı nasıl daralttığı ve küçük bir köye çevirdiği anlatılmıştır. Günümüzde baktığımızda internet, akıllı telefonlar, sosyal medya gibi, bilgi teknolojileri McLuhan’ın ortaya atmış olduğu “küresel köy” kavramını desteklemektedir. Varol’a (2019: 146) göre, bugün sosyal medya, haber ve bilgi için

geliştirilen bir ortamdır. Facebook ve Twitter gibi sosyal ağlar Kitle İletişim Araçlarının baskı ortamının uzantıları olarak düşünülebilir. *“İnsanların her zaman daha öncekilerden tamamen farklı bir yeni medyaya adapte olabildiklerini belirten Marshall McLuhan zaman ve mekanın önemini yitirdiğini ve global köyde her şeyin aynı anda gerçekleştiğini vurgulamaktadır”* (Varol , 2019: 146-147). “Küresel köy” kavramına göre, sosyal medya zaman ve mekan tanımayan dünyayı küçük bir köye dönüştüren ve her tarafa iplerini yayan bir ağ olduğunu söyleyebiliriz.

Baudrillard’ın simulakrum ve simulyasyon kuramında sosyal medyanın, gerçekliği simüle etmesi, gerçeği-miş gibi yaptığı konusunda önemli bilgiler ortaya sunulmuştur. J. Baudrillard'a göre , simulakrum , bir benzetme, tahrip edilmiş veya değiştirilmiş bir değer içeriğine sahip bir işarettir. Baudrillard, simulakrum kavramını kültür ve medya gerçekliğiyle ilişkili olarak ilk uygulayan kişiydi (Novikova , 2016: 69). Teoriden yola çıkarak sosyal medyanın da bir şekilde simülakrum olduğunu söyleyebiliriz. Zira , bugün biz sosyal medyada sınır tanımayan bambaşka bir sanal dünya görmekteyiz.

Goffman’ın dramaturjik yaklaşımına göre ise, sosyal medya insanlara yeni bir sosyal kimlik kazandıran bir sahne alanı olarak düşünülebilir. Yeni medya insanlar arası ilişkilerin sadece yüz yüze değil artık sanal olarak da gerçekleşmesini sağlamaktadır. Goffman gibi ifade edersek, *“onlara performanslarla biyografilerini, benliklerini ve kimliklerini yeniden tasarlamalarına olanak sağlar”*(Morva, 2014:232).

“Goffman her tür etkileşimin derilerinde yattığına inandığı bu sürece , aslında tiyatro formu olarak aşına olduğumuzu ileri sürer . Bir oyunda , oyuncular izleyiciler üzerinde onları çevreleyen dünyaya dair belirli bir izlenim yaymaya çalışır. Senaryolaştırılmış diyaloglar, jestler , mimikler, sahne donanımı, kostümler aracılığıyla oyuncular izleyicilere algılayabildikleri yeni bir gerçeklik yaratırlar”(Morva 2014: 234). Bu düşünceye göre ,sosyal medya toplum için yeni bir sanal sosyalleşme alanı olduğunu söyleyebiliriz.

Böylece , sosyal medya kavramının derin , tartışılabilir ve daha sonuna kadar incelenmemiş olduğu ortadadır. Bunun sebeplerinden biri de hala gelişmekte olmasıdır. Ama kısaca ifade edecek olursak , sosyal medya her yerde olmak üzere artık insanın hayatının olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir.

1.2. Sosyal Medyanın Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

“1969’da çeşitli bilgisayar ve askeri araştırma projelerini desteklemek için Savunma Bakanlığı ARPANET adında paket anahtarlamalı bir ağ tasarlamaya başladı. Bu ağ, ABD’deki üniversite ve araştırma kuruluşlarının değişik tipteki bilgisayarlarını da içererek büyüdü. 1980’de ARPANET’e bağlı bilgisayarlar arasındaki iletişim kolaylaştırıldı. ARPANET, Haziran 1990’da kullanımdan kaldırıldı. Kaldırılmasına rağmen, TCP/IP protokolü kullanılmaya devam etti ve gelişmiştir”(tercih.itu.edu.tr).

Merriam-Webster'a (online.maryville.edu) göre, sosyal medya, kullanıcıların bilgi, fikir, kişisel mesajlar ve diğer içerikleri paylaşmak için çevrimiçi topluluklar oluşturduğu “*elektronik iletişim biçimleri (sosyal ağ ve mikroblog için web siteleri gibi)* olarak tanımlanmaktadır”.

Sosyal medya bir anlamda 24 Mayıs 1844’te, telgraf makinesinde elle açılan bir dizi elektronik nokta ve çizgi ile başladığını söyleyebiliriz. Baltimore’dan Washington D.C.’ye gönderilen "Tanrı neyi yarattı?" içerikli yazı , ilk elektronik mesaj olmuştur (online.maryville.edu).

Sosyal medyanın evrimi, insanların iletişim kurma dürtüsü ve dijital teknolojiadaki ilerlemelerle beslenmiştir. Sosyal medyanın tarihi, geniş ölçekte kişisel bağlantıları kurmak ve beslemekle ilgili bir hikaye olduğunu söyleyebiliriz.

Sosyal medyanın tarihsel gelişim sürecinin temelleri 1979 yılına kadar uzamaktadır. Duke Üniversitesi’nden Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından kurulan “Usenet” (user’s network) kullanıcılarına makaleleri ve genel mesajları gönderme imkânı sunarak bir tartışma platformu oluşturmuştur (Kaplan ve Haenlein’den akt. Koçer 2013:72). SixDegrees ise, ilk modern sosyal medya olarak kabul edilmektedir. Platform 1997 yılında kurulmuştur. SixDegrees kullanıcılara profil oluşturma, arkadaşlarının arkadaş listesini görme imkanı sağlamıştır (Boyd ve Ellison’dan akt. Koçer, 2013:72).

İlk gerçek sosyal ağ olarak kabul edilen SixDegress, 1997’de ortaya çıkmıştır. Yaratılmasının amacı, sözde "altı el sıkışma teorisi"ni (İngilizce terminolojisinde "Altı derece ayrılık") doğrulamaya çalışmaktı. Kuramın temel amaçlarında biri de , sosyal

bağlantıları incelemektir. Teorinin özünde, dünyadaki insanlar, en fazla altı kişiden oluşan bir tanıdıklar zinciri ile birbirine bağlı olduğuna dair iddiası vardı. SixDegrees.com 2001'de kapanmıştır (Di, 2012: 223-224).

1980'lerde The WELL, GENie, Lister ve IRC'nin tanıtımı ortaya çıkmıştır (Ritholz'tan akt. Edosomwan v.d., 2011: 3).

- Başlangıçta bir BBS olarak başlayan WELL, Tüm Dünya "Lectronic Link" in kısaltmasıdır. California'da Stewart Brand ve Larry Brilliant tarafından kurulmuştur ve sürekli çalışan en eski sanal topluluklardan biridir. GENie, General Electric Network'ün kısaltmasıdır. ASCII dilini kullanan çevrimiçi bir hizmet ve CompuServe için rekabet olarak kabul edilmiştir.
- 1986 yılında piyasaya sürülen Lister ise, ilk elektronik posta listesi yazılım uygulamasıydı. Oluşturulmadan önce, e-posta listelerinin manuel olarak yönetilmesi gerekiyordu. Yazılım, gönderenin birkaç kişiye ulaşmak için bir e-posta göndermesine izin vermektedir. Lister başlangıçta ücretsiz bir yazılımdı ancak şimdi ticari olarak satılmaktadır. En fazla 500 aboneye sahip on liste sınırı için ücretsiz bir sürüm mevcuttur.
- IRC, Internet Relay Chat, grup iletişimi için tasarlanmıştır. İnternet metin mesajlaşma veya eşzamanlı konferans olarak da bilinen bir gerçek zamanlı sohbet biçimidir. IRC'nin temel amacı grup iletişimidir, ancak özel mesajlara, sohbete ve iki kullanıcı arasında veri aktarımına izin vermektedir.

Sosyal ağlara gelince de , 1990'larda birçok sosyal ağ sitesi oluşturuldu. Bazı örnekler arasında Six Degrees, BlackPlanet, Asian Avenue ve MoveOn bulunmaktadır. Bunlar, kamu politikası savunuculuğu siteleri ve bir iletişim ağı modeline dayalı bir sosyal ağ dahil, insanların etkileşimde bulunabileceği çevrimiçi niş sosyal siteleri olmuştur.

Ayrıca, Blogger ve Epinions gibi blogging hizmetleri oluşturulmuştur. Epinions, tüketicilerin ürün incelemelerini okuyabileceği veya oluşturabileceği bir siteydi. ThirdVoice ve Napster, 90'larda yaratılan ve o zamandan beri piyasadan kaldırılan iki yazılım uygulamasıydı. ThirdVoice, kullanıcıların internet sayfalarında yorum yazmasına izin veren ücretsiz bir eklentiydi. Yazılımın muhalifleri, yorumların genellikle kaba veya iftira niteliğinde olduğunu savunmuştur. Napster de, kullanıcılar arası dosya paylaşımına izin veren bir yazılım uygulamasıydı. Kullanıcıların normal dağıtım yöntemlerini atlayarak müzik dosyalarını paylaşmalarına izin verildi, bu da sonunda telif hakkı yasalarının ihlali olarak belirlenmiştir (Ritholz'tan, 2010, akt. Edosomwan v.d.2011: 3).

Çevrimiçi sosyal ağlar ve onları destekleyen hizmetlerin çok site trafiğini sağlamanın etkili yöntemi, geri bildirim ve kademeli olarak içerik üretme araçlarından biri haline geldi. Bu yaklaşıma dayanarak, oldukça fazla sayıda sosyal web hizmeti ortaya çıktı ve ortak bir "Web 2.0 hizmetleri" adla birleşerek hızla popülerlik kazanmıştır.

Web 2.0 sosyal ağlar, XXI yüzyılın başında, girişimcilerin sosyal ağların özünü anladıkları ve tüm faaliyet alanları için sağladıkları en geniş fırsatlara karar verdikleri zaman ortaya çıktı. Sosyal hizmetler, eğlence ve çalışma için sosyal ağları oluşturmayı mümkün kılmıştır. Başka bir deyişle o zamanlar sosyal ağların yaratıcılarının sağladıkları fırsatlardan yararlanmak yerine ağların kendileri ve gelişimi için daha fazla çalıştığı ortadadır (Di , 2012:224).

2000 yılında birçok sosyal ağ sitesinin ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal medya büyük bir ivme kazandı. Bu, sosyal ağlara dayalı olarak müzik, eğitim, filmler ve arkadaşlıkla ortak ilgiyi paylaşan bireylerin ve kuruluşların etkileşimini büyük ölçüde artırdı ve dönüştürmüştür.

Kavram olarak bakınca, *“yeni medya kavramı 1970’lerde, bilgi ve iletişim tabanlı araştırmalarda, sosyal, ekonomik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya atılmış bir kavramken; 90’larda müthiş bir ivme kazanan bilgisayar ve internet teknolojisi ile birlikte genişlemiş ve çok farklı boyutlara ulaşmıştır”*(Dilmen, 2007: 114).

Sonuç olarak, sosyal ağların gelişim tarihi dört aşamaya ayrılabilir

(Di,2012:225):

1. Sosyal ağların internetten önceki aşaması. Bu sosyal ağlar, tüm klasik türleri içermektedir (puro kulübü, motosiklet kulübü vb.)
2. Elektronik Beyaz Tahtalar (BBS) ve Anlık Mesajlaşma Aşaması.Bu aşamada sosyal ağlar zaten elektronik bir forma sahipti.
3. Çevrimiçi sosyal ağların erken aşaması. Örneğin, 1995 yılında, şu anda 50 milyon kullanıcısı olan Classmate.com (www.classmate.com) ortaya çıktı. 1999 - LiveJournal. Bu aşamada internet teknolojileri ve bilgisayar teknolojisi hızla gelişmişti.
4. Web 2.0 tabanlı sosyal ağların aşaması. Bu aşamada Facebook, Qzone ve Vkontakte, Twitter gibi en özgün ve en büyük sosyal ağlar ortaya çıktı ve gelişmişti. Son zamanlarda birçok niş sosyal ağ da oluşturuldu.

1.3 Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medya aşağıdaki özellikleri içermektedir (Mayfield'den akt., Vural ve Bat, 2010 :3352).

- Katılımcılar: Sosyal medya kullanıcıları her zaman aktif haldedir ve sosyal medya ortamında etkileşimi sağlamaktadır
- Açıklık: Sosyal medya her zaman yorumlara , bilgilere ve geri bildirimlere açıktır
- Konuşma: Geleneksel medyaya göre sosyal medya ikili konuşma için ortam sunar. İlki aksine sadece tek yönlü bilgi ulaşımını sağlamaktadır

- Toplum: Sosyal medya geniş kitleye ulaşma imkanı sunmaktadır. Aynı zamanda topluluklar da istedikleri video, fotoğraflara ve içeriklere ulaşma imkanına sahipler
- Bağlantılılık: Sosyal medyanın paylaşımları genelde bağlantılıdır. Yani konuyla ilgili olan bilgilerin linklerini ve kişilerin sayfalarını eklemektedir
- Erişim: Sosyal medya büyük bir kitleye erişilmesini sağlamaktadır
- Erişilebilirlik: İnternete bağlı olduğu her süreçte kullanıcılar bilgisayar, akıllı telefonlar ve başka cihaz üzerinden sosyal medyaya giriş yapabilir. Ayrıca maliyet açısından da sosyal medya avantajlıdır
- Kullanılabilirlik: Sosyal medyayı herkes kullanabilir ve geleneksel medyadan farklı olarak herkes üretebilir
- Yenilik: Sosyal medya üzerinde yapılan paylaşımlar ve haberler her zaman yenidir, çünkü yerinden ve anında paylaşabilme olanağını sunmaktadır
- Kalıcılık: Sosyal medyada paylaşılanlar düzeltilebilir ve tamamen silinebilir

Scott'a (Scott'tan akt., Solmaz v.d., 2013: 25) göre, sosyal medyanın özelliklerinden en önemlilerinden biri herhangi bir kullanıcının içerik yaratabilmesi, yorumda bulunabilmesi ve katkı sağlayabilmesidir.

1.4. Sosyal Medyanın Olumlu ve Olumsuz Etkileri

İletişim teknolojileri teknolojik endüstrinin gelişmesinde katkıda bulunmaktadır. Akıllı telefonların üretilmesi, çeşit çeşit uygulamaların piyasaya sürülmesi v.s., teknolojik endüstrinin gelişmesinin en parlak örnekleridir. Reklam endüstrisi de sosyal medyayı çok başarılı bir şekilde kullanmaya devam etmektedir. Sosyal medya her şeyden önce büyük ve karlı bir endüstri alanına dönüşmüştür. Böylece, sosyal medyanın bütün potansiyellerine bakarak arka planında ekonomi-politiği de görmek mümkündür.

Bir diğer taraftan sosyal medyanın bir çok alanın ve unsurların değişmesinde parmağı vardır. Sosyal medyanın iletişim şekline, eğlenceye, sosyal ilişkilerin

geliştirilmesinde, kamuoyu oluşumunda etkili olduğu kabul edilebilirdir. Sosyal medyanın bir benlik ve kimlik üretim sürecinde, bir temsil aracına dönüştüğü görülmektedir. Sosyal medyanın, gündelik yaşamda giderek büyük bir oranda kullanılması, kullanıcı sayısının artması, sosyal hayatın bir parçası olarak kabul edilmesi birçok sosyal, politik, ekonomik ve psikolojik neticeyi de beraberinde getirmektedir. *“Bu bakımdan sosyal medya, ilişkili bir iletişim ortamı ve çoklukla ilişkisel bir açıklama girişimine konu olmaktadır. Sosyal medyanın yeni olması ve yenilikler sunmasının en temel sonuçlarından biri de budur. Sosyal medya çoğu zaman diğer medyalarla kurduğu ilişki çerçevesinde değerlendirilirken, bir diğer taraftan bu ilişkisel doğası sayesinde popülerliğini devam ettirmektedir”* (Göker ,2015: 394).

Ayrıca, sosyal medya herşeyden önce bir iletişim aracı olduğu unutulmamalıdır. İnternet ise , bilgi arama ve bilgi edinme amaçlı kullanılmaktadır . İnternet iletişimi, bilgi paylaşımını önemli bir yerde tutsa da, sosyal medya iletişim araçları bir kişinin profilini bir bilgi kaynağı haline getirmektedir. Sosyal medya kullanıcısı kendine ait bilgileri profilinde paylaşabilirdir. Bu ilişki bir bilgi edinme ile alakalı değildir. İnsanlar böylelikle kendi aralarındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Kullanıcılar kendileri hakkında ne kadar çok bilgi paylaşırsa, başkalar ile olan ilişkisi daha kuvvetli olduğunu sanmaktadır. Bu durum, insanlara bir özgüven ve sağlıklı psikoloji sağlamaktadır (Ahn’dan akt., Çalışır 2015:119).Sosyal medya platformu insanların kendilerini başkalarla tanıtmaya imkanı sunması yanı sıra, diğer kişiler ile iletişim kurma, arkadaş edinme, eski arkadaşları bulma ve uzaktaki yakınlar ile iletişim kurma imkanı vermektedir. Bu bağlamda sosyal medya teknolojilerinin insanlararası iletişimde katkısının büyük olduğunu söylemek mümkündür (Çalışır 2015: 119).

Hayatımızı kuşatan sosyal medya , artık fiziksel olarak yüz yüze iletişim kurmayı gerektirmeden bir iletişim kurmayı sağlamıştır. Böylece, sosyal medya bireysel ve toplumsal iletişim üzerinde etkisini göstermektedir. Ayrıca, kendi siyasi görüşlerini rahat bir şekilde paylaşmak isteyenler için sosyal medya ortamları en demokratik alan olduğu söylenebilir. Çünkü, sosyal medya bir geleneksel medya ile kıyaslanır ise , devlet güçlerinin daha zor kontrol edebileceği bir ortamdır (Sayımer ,2014 : 98).

Bir zamana kadar toplum teknolojik gelişmenin insanlar arası iletişimi zayıflattığına inanmaktaydı. Ancak,paradoksal olarak iletişim teknolojilerin gelişmesi insanlara yeni

iletişim olanakları sunmuştur. Bir kişiye bulmak, ona ulaşmak , zaman ve mekan tanımadan onunla iletişime geçmek , yeni arkadaşlar edinmek bu kadar kolay olmamıştır. Evet biz eskisi gibi konuşmayı unuttuk , ama yeni bir şekilde konuşmayı öğrendik. İletişim şekilleri devrimci değişikler yaşamaktadır , bu da gelecekte toplumun bütün alanlarına yansıyabileceğini varsayabiliriz. Yeni teknik araçlarının kullanılması iletişim biçimlerini ve yoğunluğunu değişirmiştir. Böylece, insanların etkileşimli iletişim kurabileceği bir ortam oluşmuştur. Bugün öne çıkan anahtar öğe, etkileşimdir. Bir platform oluşturan internet hizmetleri, insanlar arasında çeşitli etkileşim türlerinin organizasyonunu yaparak, bugün sosyal medya adını almıştır. Bu tür hizmetler , kullanıcılarına herhangi bir ‘çevrimiçi’ eylemin uygulanmasına izin veren araçlardır. Sosyal medya benzer hizmetler arasında popülerlik kazanmıştır. Sosyal medya , bireylerin pozisyonlarına ,statülerine göre dağıtıldığı bir sosyal alan olarak sunulmaktadır.

Günümüzde sosyal medya, insanların kendini gerçekteşirme ve sosyal iletişim aracı olarak ,internetin yeni potansiyelini açığa çıkarmaktadır. İnternetteki sosyal medya etkileşimler giderek daha fazla insanların yaşamlarının yapısına etkisini göstermektedir. İnsan faaliyetlerinin çoğu artık ‘çevrimiçi’ modunda gerçekteşmektedir. İnternet bir "bilgi paylaşma" aracı olarak görölüyor ise, birçok insanın , birçok kişi ile herhangi bir zamanda ve küresel ölçekte iletişim kurmasını mümkün kılan ilk dijital ortam, sosyal medya aracıdır.

Sosyal medyanın hedef kitlesi toplum olduğu için ikisi arasında her zaman bir etkileşim mevcuttur. Nasıl medyanın toplum üzerinde etkisi var ise toplumun da medya içeriğini şekillendirir . Bu iki olgu zamanla gelişerek birbirlerinin bugünkü halini yaratmış durumdadır.

Grudnitsın’a göre (2012: 36) sosyal medyanın başarılı şekilde insanların hayatlarının içlerine sızması, gelişmekte olan ölkelerde sosyal yardımın zayıf olması ve bazı hayati zorunluklarla bağlıdır.Yani, gerçekte hayatta kendini geliştirememiş gençlerin sosyal medyada kendini avutmak için bambaşka bir imaj yaratmaları söz konusudur.

İnternet ve sanal iletişim başarılı bir insanın imajını ve mutlu bir hayatın ilüzyonunu yarattığını söyleyebiliriz .

Kişilerarası iletişimin yapısı da değişme uğramaktadır , daha doğrusu canlı insan iletişimi sanal bir ortama ilerlemektedir. Bu durum bir yandan kişiyi kişilere daha açık hale getirmektedir ve diğer yandan enformasyon ile aşırı yüklenmiş ve duygusal olarak aşırı yüklenme yaşayan bir kişinin dünyadan uzaklaşmasına itmektedir. Bu da ciddi bir tehdittir , çünkü duygusal bir boşluğa yol açabilmektedir. Hayatta hiç tanımayan insanlarla internet üzerinde kolayca arkadaş olmak mümkün olduğu için artık arkadaşlık anlayışı da değişim göstermektedir. Kısacası , sosyal medya insanın hem toplum içindeki davranışlarını hem bireysel olarak etkilemektedir.

Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmeler, toplumsal hareketleri de her yönüyle değiştirmiş ve dönüştürmüştür. *“Bilgisayar ve bilgisayar dolayısıyla internet, iletişim serüvenini ontolojik bir dönüşüme uğratmakla kalmayıp, toplumsal yapının bütün unsurlarına dokunarak yatay ve dikey bütün geçişlerin yönünü değiştirmektedir”* (Babacan, 2014 : 141). Bu yönüyle yeni bir olgu olmasına rağmen internet,bütün sınırları aşarak insanlık için yepyeni bir platform oluşturmuştur. Bu yeni ortam, yeni toplumsal ve bireysel ilişkilerin, yeni kimliklerin ortaya çıkmasının ve yeni bir kültürel ortamın oluşmasının sebebi olmuştur. İnternet, *“bireylerin ve sahip oldukları bilgisayarların etkileşimi sayesinde, büyük miktardaki verinin sanal düzeyde ama dünya ölçeğinde yayılmasını sağlamıştır”* (Aydoğan’dan akt.,Babacan , 2014 : 141).

Sosyal medyanın sağladığı iletişim pratiklerin çeşitliliği ve bolluğu yeni toplumsal hareketleri sürekli yeniden şekillendirmektedir. *“Sosyal medya bu anlamda esasen farklı coğrafi alanlarda dağınık halde bulunan bireylere kılavuzluk ederek fiziksel olarak bir araya gelmelerini kolaylaştırmakta ve sembolik bir kamusal alan kurma sürecinin sorumluluğunu üstlenmektedir”*(Halliday’dan akt., Sayımer 2014 :98).

Anlaşılmak üzere, sosyal medyanın yarattığı yeni sanal ortam ortaya yeni bir toplum ve yeni toplumsal hareketinin çıkmasına neden olmuştur. Daha ötesi , yeni iletişim araçlarının gelişmesi bir çok sosyal ,politik ,ekonomi sistemlerini değişime uğratmıştır. Seçim kampanyaların , siyasi örgütlerin sosyal medya üzerinde yürütülmesi ,nerede ise

her siyasi adamın sosyal medyada sayfası bulunması, dünyanın farklı uçlarındaki insanların aynı anda bir araya gelebilmeleri , büyük bir kitleyi bir araya getirebildiği için sosyal medyanın ticaret ve reklam amaçlı da kullanılması buna dair en basit ispattır.

Babacan’a (2014 : 141) göre, sosyal medya araçları ve internet birey ve toplum dahil bütün ilişki biçimleri üzerinde değişiklikler yaratması , toplumsal hareketlerin bütün yöntem , kavram ve kurumlar ile mevcut ilişkisini değiştirmektedir. İnternet sayesinde *“bireyden bireye, bireyden topluma (bloglar), toplumdan bireye ve en önemlisi de toplumdan topluma iletişim kanalları açılmıştır”* . STK’lar ve devlet dışı örgütler öncekinden daha çok seslerini duyurabilir haline gelmiştir.

Kimliğini gizleyerek insanları kışkırtmak , manipüle etmek sosyal medyada en kolay iştir. Başta eğlence, sosyalleşme ve iletişim kurma amaçlı kullanılan sosyal medya bugün halk hareketinde baş iletişim aracı haline gelmiştir.

Türkiye’de 2013 yılında gerçekleşen ve dünyaya duyulan Gezi Parkı olayını örnek alırsak , olay önce sosyal medya üzerinde büyümüştü. Hatırlatmak gerekir ise, İstanbul’da Beyoğlu ilçesinde yer alan Taksim Gezi Park’ında alışveriş merkezi ve rezidans yapılacağı söylenmiştir.Ancak, buna karşı çıkan insanlar Taksim’de eylem düzenlemişti ve polis tarafından dağıtılmıştır. 27 Mayıs 2013 tarihinde başlayan protestolar ülke çapına büyümüştür. Bütün bu süreçte sosyal medyanın oynadığı rolü belirtmek gerekmektedir. Çünkü protesto örgütlerinin çoğu sosyal medya üzerinden yapılmıştır. Verilen örnekte sosyal medyanın toplumun hareketlendirmesinde ne kadar büyük bir etkisi olduğunu anlamak güç değildir.

1.4.1.Sosyal medyanın olumlu etkileri

Sosyal medyanın popülaritesi günden güne artmaktadır : her yıl sosyal ağlara kayıt olan insan sayısı daha fazla artış göstermektedir. Bu görünüşün sebebi Twitter, Facebook ve diğer siteler insanların aralarında bilgi alışverişinde bulunmanın çeşitli yollarını sunmaktadır. Her zaman ve her yerde iletişim kurabilme imkanının dışında , soyal medya kullanıcıları birbirlerine fotoğraf ve video gönderebilmektedir , forumlarda tartışabilmektedir ,çeşitli topluluklara üye olabilmektedir. Ayrıca ,sosyal medya araçları

zor durumda bulunanlar için bir can simidi gibi önem taşımaktadır. Örneğin, pahalı bir operasyon için para toplamak , kayıpları aramak gibi .

Genel olarak sosyal medyanın aşağıdaki işlevleri yerine getirdiğini belirtmek mümkündür (Pançenko ,2018: 91):

1. Bilgilendirici. İnsanlar birbiriyle her zaman bilgi değiş tokuş etme sürecindedir. Kişisel bilgilerden (kişisel veriler, fotoğraflar ,videolar , personel başarılar) tutarak haber veya eğitici nitelik taşıyan bilgilere kadar paylaşılmaktadır.
2. İletişimci. Sosyal medyayı kullanarak, insanlar etkileşimde bulunur
3. birbirleriyle, çeşitli bağlantılar kurar : arkadaşlık, iş, profesyonel;
4. Eğlendirici . Birçok sosyal ağ eğlendirici hizmetleri sağlamaktadır: kullanıcı beğendiği herhangi bir filmi veya diziyi izleyebilmektedir, beğenisine göre müzik bulabilmektedir, ilgi alanlarına göre bir oyun seçebilmektedir;
5. Kimlik . Sosyal ağlar, üyelerin anonimlik derecelerini değiştirmelerine izin vermektedir. Bir yandan, kullanıcı profili gerçek veriler içerebilir (soyadı, adı, soyadı) veya belki hayali bir takma adla temsil edilir. Herhangi bir kişi isteyip istemediğine göre profil sosyal ağın tüm üyelerine açık veya yalnızca belirli bir grubu görüntülemesine (örneğin, sınıf arkadaşları, akrabalar, arkadaşlar) kendisi karar vermekte
6. Kendini gerçekleştirme . Sosyal ağlarda, bir kişi "Ben" inin belirli niteliklerini gerçekleştirebilir, ki bu da onun hayattaki gerçek sosyal rolleri ile çakışmayabilmir;
7. Sosyalleşme - sosyal ağlardaki iletişim sayesinde, kullanıcılar geniş bir iletişim çemberi oluşturabilir ve duygusal alışveriş yapmalarına izin verebilir. Kalabalıktan sıyrılma arzusunun yanı sıra referans grubuna katılma, grup değerlerini paylaşma ve korunma hissi, sosyal yeterlilik geliştirme fırsatları sunmaktadır (Kuznetsova ve Chudova'dan akt., Pançenko, 2018: 91). Ayrıca , engelli insanlar için sosyal ağlar tatmin edici bir yaşam sürmesine yardımcı olacak yeni bir araç haline gelmiştir.

Böylece, sosyal ağların kamusal yaşamın sosyal ve manevi alanında büyük bir rol oynadığı sonucuna varabiliriz. Yeni etkileşim yapıları, yeni bir özel sosyal kurum oluşturmaktadır. Sosyal çevrenin ve eğitimin etkileşimi, sosyal ağların oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Sonuçta, başlangıçta meslektaşlar (Twitter) veya öğrenciler

(Facebook, VKontakte) arasındaki iletişim için tasarlanan birçok sosyal ağ, dünya çapında çok sayıda insan tarafından kullanılabilir hale gelmektedir. Sosyal medya, insanlar birbirleriyle çeşitli ilişkiler kurmasına ,ücretsiz bilgi alışverişini genişletmekte, kendini gerçekleştirmede yardımcı olmaktadır.

Sosyal medyanın olumlu yönlerinden söz ederken eğitim alanındaki sunduğu imkanlarından bahsetmek gerektir. Öğrenciler ile öğretmenin eğitim sürecinde sanal uzaktan çalışma sistemlerinin uygulaması metodolojik açıdan bu etkileşimin birçok yönünü optimize etmesine izin vermektedir. Bilgi teknolojisinin eğitim sürecine dahil edilmesi, yüksek öğrenim pedagojisinin gelişimin temellerinden biridir. Pedagojik süreçte öğretmenler tarafından kullanılan yazılım listesinin sürekli genişletilmesi ile birlikte, sanal çevre kaynakları da öğrenme araçları haline gelmektedir. Günümüzde özel önem sadece internet kaynaklarının anlamsal yüküne değil de , aynı zamanda hareketliliğine, anlaşılabilirliğine ,interaktif öğrenme için internetin bilişsel mekanizmaları , işlevselliğine de ayrılmıştır. Örneğin 2020 yılında Kırgızistan dahil dünyaya yayılan Covid-19 (Koronavirüs) pandemisi bir çok ülkeyi okulların karantinaya kapatılmasına mecbur bırakmıştır. Bu durumda eğitimin aksatılmaması amacıyla derslerin uzaktan yapılmasına karar verilmiştir. Böylece öğrenciler sosyal medyada çeşitli platformlar üzerinden derslere katılabilmektedir.

1.4.2.Sosyal medyanın olumsuz etkileri

Sosyal medyanın olumlu yönlerinden bahsetmişken, tehlikeleri hakkında da söylemek gerek. Sosyal ağ üyeleri, kişisel verilerini yayınlayarak, her türlü fotoğrafı yükleyerek, bu bilgilerle sadece akrabaları ve arkadaşları dışında, kişisel sayfasına erişimi olan herkesin ilgilenebileceğini unutmamalıdır. Bunlar çalışanlarını kontrol eden işverenler ve temerrüde düşenleri arayan icra memurları ve çeşitli dolandırıcılar olabilir. Bu grupların tümü kullanıcı hakkındaki gizli bilgileri kendi yararına kullanabilir.

Sosyal ağlarda kullanıcılar tarafından beğeniler, gönderiler ve paylaşımlar yoluyla hızla yayılan büyük miktarda bilgi yayınlanmaktadır. Örneğin, sosyal ağların sayfalarında

çoğu zaman hasta çocuklar için her türlü yardım talepleri bulunmaktadır, ancak bu bilgiler kimse tarafından doğrulanmamaktadır, bu da o bilgilerin yanlış olabileceği anlamına gelmektedir. Çeşitli forumlara ve sohbetlere katılarak kullanıcılar trol gibi olaylarla karşılaşabilirler. Ama sosyal medya kullanıcısının karşılaştığı ana tehlike, Facebook, "Odnoklassniki", "VKontakte", Twitter'daki tweet'leri ve Instagram'daki yayınları okumak için haber beslemelerini izleyerek zaman kaybetmektir. Topluluğun herhangi bir üyesinin mahremiyeti bilgisayar korsanlığı veya şifre kırma nedeniyle herkese açık hale gelebilmekte, sanal çiftlerin ortaya çıkma olasılığı gerçek bir kullanıcının arkadaşlarının önünde itibarını sarsabilecektir.

Ayrıca, belirlemek gerekir ki , internet aracılığı ile iletişim genellikle "sosyal "sanal gerçeklik" olarak sayılmaktadır , bu tür iletişim, kişilerarası iletişimin pek çok özelliğinden yoksun yapay bir ortamda gerçekleşmektedir .

Kullanıcılar özel hayatlarını büyük bir kitle ile paylaştığı için çok sık mahremiyet ve etik sorunlarla da karşı karşıya gelmektedir. Telif hakları, uygunsuz ve ahlaka aykırı paylaşımlar ,insanların özel hayatı gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Ayrıca , sosyal medya kullanıcılarının sayfaları kitleye açık olduğu için bazı kişisel bilgileri saklamak oldukça zordur. Bu durum maalesef kişisel bilgiler güvenliğini bazen de mahremiyet hatta can güvenliğini de zayıflatmaktadır.

Antony Giddens'e (Giddens'den akt., Öztürk 2015 : 301) göre de , dijitalleşme ve gözetim modernizmin bir sonucudur. Giddens'ın insanların nesneler haline getirilerek kodlanarak sayılmasından bahsetmektedir. Ona göre, insanlar ile ilgili toplanan bilgiler , saf bir bilgi toplama işleminden farklı olarak nitelikli bir veri depolama işlemidir.

Kırgızistan da bugün dijital hayata geçiş yapma aşamasındadır. Biyometrik bilgilerin toplanması , dışarıda güvenlik kameraların sayısı çoğalması , kimlik kartı ve banka kartı ile yapılan işlemler. Bütün bu olgular ilk bakışta kolaylık ve güvenlik sağlama amaçlı olsa da dijital gözetim olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Sosyal medya üzerinde kullanıcılar tarafından yapılan her şey dijital olarak gözetlenmektedir.

Bir başka sorun da, sosyal medya içeriklerinde reklamın yoğun olarak yerleştirilmesidir. Geleneksel medya ile kıyasla sosyal medyada reklam daha çoktur ve

reklam ile ilgili hiçbir önlem ya da kural konulmamıştır. Bu yüzden kullanıcı siteye girmek için ya da haber veya video izleyebilmek için en az 10 saniye reklam izlemelidir.

1.5. Sosyal Medya Araçları

“Yeni medya kapsamı içerisinde yer alan sosayl medya inlanların farklı kişilerle iletişim ve etkileşim içerisinde oldukları , fikirlerini paylaşarak birbirleriyle iletişime geçtikleri ortamlardır. Sosyal medya ise bu iletişim sağlanırken kullandıkları web siteleri ,uygulamalar ve diğer iletişim araçlarıdır”(Acar ve Ünsal ,2017 : 3).

Sosyal medyanın yedi farklı araçlarını sayabiliriz (Durmuş’tan vd. akt., Koçer, 2013:72):

1. Bloglar (çevrimiçi günlükler) : Sosyal medya uygulaması olarak da bilinmektedir
2. Wikiler : html bilgisi olmadan hızlı bir şekilde basit siteler oluşturmak için bir sistem veya web hizmetidir. Kullanıcıların site tarafından sağlanan araçları kullanarak yapısı ve içeriği toplu olarak değiştirebilecekleri bir web sitesidir. En büyük ve en ünlü wiki sitesi Wikipedia'dır
3. Podcastler : İndirebileceğiniz veya çevrimiçi dinleyebileceğiniz sesli programlar, diziler veya bloglar. Podcast ve radyo arasındaki temel fark, bir tür ve konu seçme ve uygun herhangi bir zamanda dinleme yeteneğidir
4. Forumlar : Kullanıcıların soru sorabilecekleri, fikirlerini, tavsiyelerini ve deneyimlerini paylaşabilecekleri samimi ve etkileşimli bir tartışma alanıdır
5. İçerik toplulukları : Flickr ve youtube gibi belirli içerikleri düzenleyen ve paylaşımına açan topluluklardır
6. Sosyal paylaşım ağları : Kullanıcıların kendileri ile ilgili bilgileri gönderebilecekleri ve diğer kullanıcılarla bilgi, fotoğraf, mesaj ve çeşitli dosyalar alışverişinde bulunabilecekleri bir İnternet platformudur

7. Mikrobloglar: Kısa girişlerden oluşan bir kişinin çevrimiçi günlüğüdür. MicroBlog kelimesi mikro (çok küçük) ve blogdan (internet günlüğü) oluşmaktadır. Mikroblog, özel bir kişi, şirket veya hatta arkasında anonim bir kişinin durduğu kurgusal bir nesne adına yapılabilir.

1.5.1.Sosyal ağ

Sosyal ağ hayatımıza çok hızlı bir şekilde girdi ve görünen o ki daha çok kalacaktır. O, insana dünyayı ve aynı zamanda dünyaya insanı keşfettirmektedir. Kişilerarası iletişimde kaçınılmaz değişiklikler gerçekleşmektedir.

Sosyal ağ sadece kişilerarası iletişimden başka , reklam , ticaret , devlet yönetimi,iktisat alanları için de gelişme adımı olmuştur. Sosyal ağ eğlence ve ticaret amaçlı çalışmakta kalmayıp, aynı anda insanların sağlığı , sosyal durumu ve toplumun aleyhine çalışmaktadır. En önemlisi de, bir çok sosyal problemleri çözmeye yardımcı olmaktadır.

Tarihe göre , ‘sosyal ağ’ kavramı internetten ve internet ağlarından çok daha önce 1954 yılında sosyolog James Barons tarafından ortaya atılmıştır (Firsov’dan akt., Di, 2012 :223).

Modern kavram, basit bir biçimde, bir kişinin kendisinin de olduğu bir tanıtık insan çemberi ya da sosyal ağ merkezi anlamına gelmektedir. Tanıdıkları, bu sosyal ağın dalları ve bu insanlar arasındaki ilişkilerdir, yani bağlantılardır.

Sosyal medya teknolojileri içinde en yaygın biçimde kullanılardan biri sosyal ağ siteleridir. Sosyal ağlar, bireylerin ve toplumun , aynı zamanda örgütlerin de aralarında iletişim kurma, bilgi paylaşma, organize olma, iş hayatını yürütme şekillerine önemli bir ölçüde değişim getirmektedir (Köşeoğlu, 2012 : 58).

“Sosyal Ağlar: Kullanıcıya, kişisel içerik değiş tokuşu yapabilme ve diğer kullanıcılarla iletişim kurabilme olanağı veren, kişisel web sitesini inşa etme olanağı sağlayan uygulamalardır. MySpace , Facebook, Hyves, Ning sosyal ağlar için iyi birer örnektir” (Köşeoğlu,2012 : 60).

Bir çok yeni fenomenler için olduğu gibi sosyal medya ve sosyal ağ arasındaki sınırları belirlemek ve kapsamlı ve net tanımları ortaya koymak da oldukça güçtür.

Cohn'a (2011:1)göre sosyal medya etkileşimli diyalogun gerçekleşebilmesi için bir web tabanlı ya da mobil teknolojidir. Öte yandan sosyal ağ ise , ortak bir çıkarı olan insanlardan oluşan bir sosyal yapıdır.

Sosyal ağların temel amacı diğer insanlarla bağlantı kurmaktır. Ve belirlemek lazım ki sosyal ağ karşılıklı iletişim ile ilgilidir.

Sosyal ağ ve sosyal medya arasındaki temel farkı görebilmek için basit bir yol , sosyal medya insanlara iletişim kurmaya yardımcı olduğunu ve sosyal ağların bu iletişimi güçlendirdiğini anlamaktır. İnsanlar ortak ilgi alanları, zevkleri olduğu için bir araya gelmektedir ve etkileşim yoluyla birbirlerini tanıdıkça bağlantılarını güçlendirmektedir.

1.5.2.İnstagram

“Anlık anlamına gelen İngilizce “instant” kelimesi ile telgraf anlamına gelen İngilizce “telegram” kelimelerinin birleşiminden meydana gelen” (Türkmenoğlu 2014: 96) Instagram, 2010 yılında Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulmuştur (Çetinkaya ve Özdemir'den akt., Yayla,2018 : 43).

Fotoğraf paylaşım yeteneğine sahip sosyal medyanın ortaya çıkışına Stanford Üniversitesinin Kevin Sistrom isimli sıradan öğrencisine borçluyuz. O ve yanındaki arkadaşı Mike Kriger dünyayı fethedecek bir proje yaratmayı hayal etmiştir. İki genç bilgisayar programcısı tanıştığında, ikisi de kendi projeleriyle uğraşmaktaydı. İlki Burbn uygulamasını oluştururken, ikincisi Meebo - iletişim platformu üzerinde çalışmaktaydı (Hayretdinova , 2018:187).

6 Ekim 2010 yılı Instagram'ın ilk versiyonu ortaya sunulmuştur. Bu uygulama ile her kullanıcı bir profesyonel fotoğrafçıya dönüşmekteydi .

Bugün Instagram'ın popülerliği hiç şüphesizdir. Instagram her zaman yenilenmekte ve kullanıcılarına daha geliştirilmiş obsiyonlarını sunmaktadır. Kullanıcılar fotoğraflarını ve videolarını yükleyebilir ,hikaye (gün içinde olup bitenler) paylaşmaktadır, filtrelerle ve bir sürü enstrümanlarla daha kaliteli içerik yaratabilmektedir .

Instagram'ın geleneksel fotoğraf anlayışından ayrılan en önemli özelliği, *“fotoğrafları günümüze dek yaygın olarak kullanılan 3:2 oranında değil, Kodak firmasının 1963 yılında ürettiği Instamatic ya da Polaroid fotoğraf makinalarının formatına benzer bir tam kare, bir kadrajla kaydetmesi ya da paylaşmasıdır”*(Türkmenoğlu , 2014: 95-96).

Instagram, 2012 yılında Facebook tarafından satın alınmıştır. 2013 yılında ise, uygulamanın bir ayda yaklaşık 130 milyon kullanıcısının bulunduğu tespit edilmiştir (Salomon ,2013: 408).

Instagram'ın özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz :

1. Erişilebilirlik . İnsanlar istediği zaman internet bağlantısı olduğu sürece her akıllı telefonda uygulamaya giriş yapabilir. Aynı zamanda bilgisayardan da giriş yapmak mümkündür.

2. Instagram, öz çekim diğer bir ifadeyle selfie yapma olanağı sağlar. Selfie paylaşma akımının başlamasına öncülük etmesini sağlayan instagram, 2014 yılının Haziran ayına kadar platformda toplamda 439 milyon öz çekim resmi paylaşılmıştır. Bu bağlamda, Instagram tüm jenerasyonun yeniden tanımlanmasına neden olmuştur (Wendt, 2014: 7).

3. Kullanıcılara birbiriyle iletişim kurma imkanı sağlaması

4. Fotoğrafların ve videoların aynı anda başka platformlarda da paylaşılması

5. Filtre , gölge , keskinlik , parlaklık gibi aletlerle fotoğraf üzerinde oynama imkanı.

6. ‘Direct Message’ (DM) özelliği. Kullanıcılar sadece ikisinin görebileceği şekilde birbirlerine özel mesaj atabilir. Ayrıca DM ile mesajı gönderdiğiniz kişinin çevrimiçi durumda olup olmadığını mesaj gönderim ekranındaki kişilerin profil fotoğraflarında yanan yeşil ışıktan anlaşılmaktadır. Mesajda gönderilen video veya

fotoğrafın alıcı tarafından beğenilmesi veya yorum yapılması halinde göndericiye anlık olarak bildirim gelmektedir (InstaTakipçi Blog 2017).

7. ‘Instagram Stories’ (Instagram Hikayeleri) Son bir kaç yılda ortaya sunulan instagram’ın yeni bir özelliğidir. Kullanıcılar gün içinde olup bitenleri hikaye kısmında fotoğraf ya da video şeklinde paylaşabilir. Paylaşım yirmi dört saat içinde kendisi silinir.

8. IGTV(Instagram TV) . IGTV 60 dakikaya kadar dikey videolar izlemek için tasarlanmış bir uygulamadır. Instagram TV, kullanıcıların uzun videolar yayınlamasına olanak sağlamak için Instagram'a bir eklenti olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak , Instagram sadece fotoğraf ve video paylaşım platformu değildir. Instagram bir medya aracı olarak kullanıcılara bilgi edinme , iletişim kurma , son dakika haberleri öğrenme imkanı sağlama görevini yerine getirmektedir.

Neredeyse bütün haber kanalların enformasyon portalların ve gazetelerin instagramda kendi resmi sayfaları mevcuttur. Kullanıcılar televizyondan ya da radyodan haber saati beklemek yerine direk istediği haber kaynağının instagram sayfasına ulaşabilir. Bugün, çok hareketli yaşam standarda sahip olan insanlar için bu haber edinme yolu daha kısa ve uygundur.

İnternet ile birlikte sosyal medyanın gelişmesi geleneksel gazeteciliği ya da haberciliği interaktif hale dönüşmesini zorlamıştır. Gazeteciler işini iyi yapmakla yetinmeyip yeni iletişim teknolojilerini daha yakından tanımaya ve bu teknolojilerin içten öğrenmeye mecbur kalmış durumdadır.

Fakat , sosyal medya gazeteciler için daha çok avantaj ve konfor sunmaktadır. Meselya, geleneksel medyada bir haberi yayınlamak için en az bir kaç saat harcanırken instagram, facebook ya da herhangi sosyal medya üzerinden haber anında yapılabilir. İrvan (İrvan’dan akt., Ünal, 2020:1015), internet gazeteciliğinin ve geleneksel gazeteciliğin arasındaki fark, internet gazeteciliğin çeşitli özelliklere ve olanaklara sahip olmasıdır ve en önemli ayırım noktası da, bağlantılar (link) olduğunu söylemektedir. Bağlantılar sayesinde haber paylaşımında yer alan bir kavram veya başka bir farklı bir alanda haber geçiyor ise, oraya link eklenebilir veya dosya olarak sayfaya yüklenebilir. Bir başka olanak ise, “*internet gazeteciliğinin dinamik*” olmasıdır. Bu şekilde, istendiği

zaman her saatte bir başka “haberlin manşete taşınarak okuyucu ile buluşması sağlanabilmektedir”.

Internet gazeteciliği farklı sosyal medya araçları ile sağlanabilir. Gerçekleşen bazı araştırmalar, sosyal medyanın haber alma aracı biçiminde kullanılması ve hangi sosyal medya uygulamaların haber sunmaya yönelik popülerlik sağladığının tespit etmiştir. “Buna göre, Pew Araştırma Merkezinin bir çalışması, Amerikalı yetişkinlerinin üçte ikisinin (yüzde altmış sekiz) sosyal medyadan haber aldığını ve daha çok Facebook’un haber almak için tercih edildiğini (yüzde kırk üç) göstermiş olup ikinci sırada YouTube (yüzde yirmi bir), üçüncü sırada Twitter (yüzde on iki) gelmiştir. Avustralya’da da ilk sırada Facebook haber almada ön plana çıkmaktadır”(Park’tan akt., Ünal, 2020 :1019).

Yapılan araştırmalar, zamanla farklı uygulamaların popülerlik kazandığını göstermiştir. Orta yaş ve üzeri Facebook’u kullanmaktadır, gençler ise yaygın biçimde Instagram’ı kullanmaktadır. Özellikle 2000 yılı sonrası doğanlar Instagram ve YouTube kullanmayı tercih ettiğini söyleyebiliriz . Ayrıca, haber almak için sosyal medyayı kullananlar en çok yetişkinlerdir. Gençlerin ise, araştırmada daha çok görsel içerikleri takip etmeyi ve paylaşmayı tercih ettiği ortaya çıkmıştır (Ünal, 2020 : 1019).

Genk kuşağının görsel içeriklerden dolayı Instagram sosyal medya uygulamasını tercih ettiğini varsayarsak , bugün internet gazeteciliğinin instagram üzerinden , görseller kullanarak yapıldığını belirtebiliriz. Gazeteciler gençlerin ilgisini çekebilmek için, iletişim teknolojilerin gelişmesine uyum sağlayarak, mesleğinde Instagram’ın avantajlarını kavramaya ve uygulamayı en verimli biçimde kullanmaya mecbur kalmış durumdadır.

“Ayrıca Y kuşağı olarak bilinen 1980-1999 tarihleri arasında doğanların Instagram kullanımında birinci sırada oldukları ve yüksek oranda (%72,7) fotoğraf, video içeriklerini beğenmelerinin yanında güncel haber takibi yaptıklarının bulunması (%64,5) Instagram Gazeteciliğinin Y Kuşağı gençliğine de yüksek oranda hitap edeceğini göstermektedir”(Ünal ve Deniz’den akt., Ünal, 2020: 1019).

1.5.3.Facebook

Toplumun gelişmesi öncelikle biriken bilgileri paylaşma yeteneğinden ve bu bağlamda bilgi aktarım kanallarının iyileştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bilgi teknolojilerinin ve global ağ-internetin gelişmesi interaktif iletişimin gerçekleşmesine izin vermektedir. Bu da bir sürü kitlesel sosyal medyaların ortaya sunulmasını açıklamaktadır.

Bugün, Facebook, herhangi bir İnternet kullanıcısına kendi hakkında bilgi içeren bir profil oluşturmaya, grupları organize etmesine , katılmasına ve kendi işlerini yürütmesine izin vermektedir. Facebook'un avantajlarından biri kullanıcıların yorumlarını , paylaşımlarını v.s gerçek zaman modunda yapabilmeleridir.

Facebook dolaylı bir sanal iletişimden ibarettir, ve aşağıdaki temel özelliklere sahiptir (Jeltuhina ve Pavlov , 2016 : 90) :

1. globallik (ağın uluslararasılığı ve kitle kullanıcısı için erişim),
2. iletişimcilerin anonimliği,
3. etkileşim,
4. hiperaktivite,
5. yaratıcılık,
6. mozaiklik,
7. süreklilik,
8. doğruluk,
9. tutarlılık,
10. tekniklik,
11. ağ verilerinin işlenmesinde kolaylık,
12. iletişimin gönüllülüğü ve arzu edirliliği,
13. atipik, orijinal davranışlar için çabalamak,
14. düşünceleri ifade etme kısaltığı ve jargonu,
15. iletişimcinin duygusal algısının eksikliği,
16. duygusal iletişim bileşeninin zorluğu,
17. metnin duygusal içeriği için maksimum istek,

18. türler (internet mesajı, internet gazetesi ve dergi, forum, ağ haber beslemesi, posta, repost, internet yorumu vb.).

Facebook bir sosyal ağ sitesi olarak, Şubat 2004 yılında hizmete girmiştir (Edosomwan v.d. , 2011 : 4). Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebok , en başta ‘The Facebook’ adını taşıyordu ve sadece Harvard öğrencileri ile sınırlıydı.

“2006 yılına gelindiğinde site, bir yandan üniversite ağını genişletirken diğer yandan kullanıcılarının lise öğrencisi arkadaşlarını da arkadaş listelerine ekleyerek üyeliğe davet etmesini sağlamıştır. Eylül 2006’da Facebook, e-posta adresi olan tüm internet kullanıcılarını üyeliğe kabul etmeye başlamıştır” (Toprak’tan akt.,Korkmaz, 2012 : 110).

Ocak 2009 yılında Facebook, dünya çapında en çok kullanılan sosyal medya olarak kabul edilmiştir. Temmuz 2010’da ise, Facebook’un 500 milyondan fazla aktif kullanıcısı olmuştur. Ayrıca, Google aynı yılı Mayıs’ta Facebook’un dünyanın herhangi bir web sitesine göre daha fazla ziyaretçileri olduğunu duyurdu (Times’tan akt., Edosomwan v.d. , 2011: 4).

Bugün Google’dan sonraki en değerli firmalardan biri olan Facebook, dünyanın en yaygın sosyal medya aracı haline gelmiş ve kullanımı tüm dünyada yüksek bir hızla yaygınlaşmış durumdadır.

Facebook’un kullanım biçimi kültüre göre de değişiklik göstermektedir. Meselya, Fransa’da öğrenciler Facebook’u eğlence ya da gruplara üye olmak için tercih etmezler. Uygulamayı genelde, arkadaşlar ile iletişim kurmak ve eski ilişkilerini tazelemek için Facebook’u kullanır. Japonya’da gençler Facebook’u ‘güvenilir’ bulmazlar ve bu sebepten dolayı çok kullanmazlar. Meksika’da ise, Facebook ve diğer sosyal ağlar, arkadaşlarla iletişim kurma, yeni arkadaş veya sevgili edinme amaçlı kullanılmaktadır(Şener, 2009: 33).

Facebook her zaman ziyaretçilerinin isteklerini hesaba kattığı için bütün işlevselliğini kullanmaktadır. Her kullanıcının ziyaretinin kapsamlı bir analizine dayanarak tam olarak onun istediği haberleri sunmaktadır, yeni arkadaş gönderilerine yol açmaktadır, etkinlikler hakkında bilgilendirmektedir ,reklam sunmaktadır , önce beğenilmiş sayfaları güncellemektedir.

Kullanıcılar artık sadece masaüstü bilgisayar üzerinde değil, mobil cihazlarda da çevrimiçi olmayı tercih ettiği söylenebilir. Facebook bu isteği yerine getirmek için teknolojik açıdan kendini her zaman geliştirmektedir ve kullanıcıların kolay erişebileceği uygulamaları yaratmaktadır. Böylece, kullanıcı Facebook'tan istediği zaman hem yan odadaki kardeşine hem dünyanın öbür ucundaki arkadaşına bilgisayardan , dizüstü bilgisayardan , cep telefonundan , tabletten ulaşabilme imkanına sahiptir.

1.6.Kırgızistan'da Sosyal Medya Kullanımı ve Genel Durumu

Bütün dünyada olduğu gibi , sosyal medyanın yaygınlaşması Kırgızistan halkına da değmiştir.

“Tarihsel açıdan değerlendirildiğinde Kırgızistan'da internet uygulamaları, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve beraberinde liberal ekonomi politikalarının hâkim olmaya başladığı 1990 yılların ikinci yarısına rastlar. 1995 yılında serbest piyasa koşullarının oturmaya başlamasıyla birlikte özel servis sağlayıcılar devreye girmiş; ülke 1995–1997 yılları arasında Batılı devletlerin ekonomik desteği ve ardından telekomünikasyon sisteminin yenilenmesiyle dünya internet sistemine entegre olmuştur. Kırgızistan'da 2007 yılı itibariyle çoğu genç kesim olmak üzere nüfusun % 5.5'i (298.100 kişi) internet kullanmaktadır” (Internet World Stats'tan akt., Balcı : 2009,14).

SIAR-uluslararası araştırma ve danışmanlık şirketi tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre (siar-consult.com/),Kırgızistan nüfusunun %12'si günlük internet kullandığı tespit edilmiştir. Her dördüncü kullanıcı Bişkek şehrinin bir sakinidir. Araştırmaya göre, Internet kullanıcılarının payı Kırgızistanlıların %30,6'sıdır.Internet kullanıcıların çoğu, ülkenin 18 ile 35 yaşları arasındaki yüksek öğrenimli genç nüfusunu oluşturmaktadır. Bişkek şehri, ülkenin en endüstriyel kısmı olarak, internet kullanıcılarının sayısı (%43,3) en yüksektir. Daha sonra, Oş şehri (%20) gelmektedir, ardından Talas, Issyk-Kul ve Chui bölgeleridir.

Kırgızistan'da 24.kg enformasyon ajandasının haberine göre (24.kg/),2017 yılında en çok kullanılan sosyal medya 'Odnoklassniki' olmuştur. Kırgızistan medya pazarının yıllık çalışmasında belirtilmiştir anket sonuçlarına göre, katılanların yüzde 35'i bahsedilen sosyal medyayı tercih etmiştir. Kalan yüzde 23'ü Instagram'ı, yüzde 13'ü de Facebook'u tercih etmektedir. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre, gazete okuyucuların

sayısı azalmaktadır. Eğer 2016 yılında gazete okuyucuların sayısı yüzde 57,16 ise , 2017 yılında bu sayı yüzde 47'e düşmüştür.

2019 yılında en çok ziyaret edilen sosyal medya Instagram olmuştur. DataReportal portalı Kırgızistanlılar arasında en çok kullanılan sayısal trendleri ortaya çıkarmıştır. Böylece, 'DIGITAL 2019' un verdiği sayılara göre (barometr.kg), 1,6 milyon kitlesi ile en çok kullanılan sosyal medya Instagram'dır. Facebook 690 bin kullanıcı sayısı ile ikinci olmuştur. Ayrıca ,başka popüler sosyal medyalar arasında olan Linkeldn-97 bin ve WhatsApp-35.6 bin kullanıcıya sahiptir .

'Soros Kyrgyzstan' fonu için 'Institute Media Policy' tarafından yapılan sosyal araştırmaya göre (soros.kg), Kırgızistan'da en popüler sosyal medya Instagram'dır (1.000.000 16 ile 65 yaş arası kullanıcılar), Facebook ve Odnoklassniki (her biri 16 ile 65 yaş arası 700.000 kullanıcı) ve V Kontakte'dir (705.446 kullanıcı 16 ile 65 yaş arası) .

Son zamanlarda, Kırgızistan'ın internet ortamında kamuoyunu gözlemleyen uzmanlar, siyasi durumun ağırlaşmasıyla birlikte sosyal ağlardaki çeşitli "sahte" ve "trollerin" halkın ruh halini ve fikrini değiştirmeye ve iç siyaseti etkilemeye çalıştığını belirtmektedir.

Kırgızistan'da sosyal medya bir siyasi çatışma alanına dönüşmektedir. Sosyal medya daha önce politikacıları desteklemek , siyasi fikirleri yaymak ve siyasi rakipleri karalamak için kullanılmışsa , artık kamuoyunu, kitlelerin ruh halini yönlendirmede bir araç haline geldiğini söyleyebiliriz.

Uluslararası ilişkiler uzmanı Aibolot Aidosov, daha önce İnternet, sosyal medya ve yeni teknolojileri kullanan bir dizi ülkede meydana gelen birkaç siyasi olayı örnek olarak göstermektedir (rus.azattyk.org):

"Mısır ve Arap ülkelerindeki devrimlerde sosyal ağların ve internet platformlarının büyük etkisi kaydedildi. O zamanlar ona pek inancımız yoktu. Kırgızistan'daki son olayları gözlemleyip analiz ederek, sosyal medyanın duygu üzerindeki etkisinin ne kadar güçlü olduğunu gördük...

... Bütün bunlar internetin siyasi süreçlerde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Daha önce televizyon programlarının, radyonun, gazetelerin kamuoyunu etkilediği söylenirse, şimdi arka plana çekildiler. Ayrıca , geleneksel gazeteciliğin etkisinin azalması fark edilir hale geldi".

İlk bölümü özetlersek, sosyal medyanın çok geniş ve henüz tam olarak keşfedilmemiş bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal medya ve onun özellikleri ile ilgili insan yaşamının tüm alanlarını etkilemiştir ve hala etkilemektedir.

1967'de internet'in ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal medya birçok evrim geçirdi ve bugün kullandığımız şekli almıştır. Teknolojinin, bununla birlikte iletişim teknolojilerinin yüksek gelişim hızı göz önüne alındığında, sosyal medyayı 10 yılda hayal etmek bile zordur. Ancak şu anda sadece toplumu değil, aynı zamanda insan davranışının psikolojisini de etkileyebilecek bir olgumuz mevcuttur, yani sosyal medya insanların kişiliğini de etkilemektedir. Birinci bölümde, sosyal medyanın etkisinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerine baktık. Olumsuz olanlar arasında, kişisel verilerin minimum güvenliğine ve tabii ki mahremiyetin ihlali, diğer insanların çalışmalarına el konulması ve düşük içerik kontrolünü içeren etik sorunlarına dikkat etmek gerek .

En yaygın sosyal medya araçlarından biri, bu bölümde ele aldığımız sosyal ağlardır. Adından da anlaşılacağı gibi sosyal ağlar, ipleri tüm dünyaya yayılan bir tür örümcek ağıdır. Sosyal ağlar tam olarak insanların dünyanın bir noktasından diğerine bağlanmasını sağlayan platformdur. Ve belki de McLuhan küresel köyden bahsettiğinde özellikle sosyal ağlara atıfta bulunmaktaydı. Bu kuram ile ilgili ilk bölümün başında da bahsedilmişti. Çalışmadaki sosyal ağlara bir örnek olarak, Facebook ve Instagram gibi popüler sosyal ağlar ele alınmaktadır.

Kırgızistan'nda ise sosyal media yaygın olarak 2007 yılından itibaren kullanıldığını söyleyebiliriz . Günümüzde , özellikler gençler arasında en çok kullanılan sosyal medya Instagram olduğu sonucuna vardık . Son dönemlerde ülkedeki politik alanında yaşanan olaylar, iktidar değişimi sosyal medyada da gündem olmaktadır. Herkes fikirlerini ve tepkilerini bir paylaşım ile ya da yorumlarda belirtebilmektedir. Bu durumu keşveden politikacılar da artık halkı etkilemek ve fikirlerini değiştirmek için sosyal medyayı kendi politik oyunlarına dahil etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Toplumsal Dayanışma Kavramı ve Tanımı

Toplumsal yaşam , birlikte yaşamanın ihtiyaçlarının biri olarak ortaya toplumsal dayanışmayı getirmiştir. Toplumu birleştiren temel olgulardan biri olan toplumsal dayanışma kavramı çok eskilere dayanmaktadır.

Dayanışma, tarihi boyunca insanlığın doğasında olan sosyal bir durumdur. Dayanışma - çıkarlar topluluğu, benzer fikirlilik, birbirine bağlılık, paylaşılan sorumluluktur. Dayanışmanın manevi ve ahlaki bir dünya görüşü temeli vardır. Dayanışma süreci, bir kişinin, bir grubun , toplumun değerler yapısındaki genel kültürel yönelimlerin niteliği ve yönünde ortaya çıkmaktadır (Şkudunova, 2012:38).

Sosyal dayanışma, bireyleri tutarlı bir bütün halinde tutan ve birleştiren şeydir. Sosyal dayanışmanın ürünü, belirli bir bilinç türüdür - basit bir bireysel bilinç toplamına indirgenmeyen kolektif bilinçtir. İçeriği, bireysel bilinç tarafından bireyselliğini bastıran dış koşullar olarak algılanan kolektif temsillerden oluşmaktadır (grandars.ru/).

Sosyal biliminin ortaya çıkışı ile, sosyal dayanışma olgusunun ve kavramının üzerine ilgi doğmuştur. Klasiklerin eserlerinde ana konu olan bu sosyal fenomeni incelemek için metodolojik zemin hazırlanmıştır. Bunlar E.Durkheim , M.Beber , L.Frank ,v.b.. Dayanışma yapay olarak yaratılmış bir yapı değil de, ileride araştırma gerektiren gerçek ve değişen bir sosyal yapı haline gelmiştir (Somhishvily, 2016 : 126).

E.Durkheim iş bölümüne dayalı bir şekilde gelişen sosyal dayanışmayı analiz etmiştir (Durkheim'dan akt., Kara, 2016: 379). Ona göre, toplumun işleyebilmesi sosyal düzene ve dayanışmaya bağlıdır ve bu yüzden önemlidir. İş bölümü ise, sosyal düzen ve dayanışmanın kaynağıdır. Sosyal dayanışma topluma göre şekil almaktadır. Durkheim'e göre iki tür dayanışma vardır:

- Mekanik dayanışma : Bu dayanışma türü insanların küçük gruplar halinde yaşam sürdüğü ve bu insanların birbirlerini tanıdığı , ortak geçmişlerin olduğu ve değişimin pasif olarak gerçekleştiği topluluklarda ortaya çıkmaktadır. Söz konusu toplumlarda iş bölümü çok çeşitli değildir. Benzer yaşam alışkanlıklarına ve çalışma türlerine sahip insanlardan oluşan bu toplumda, kontrol mekanizmaları, sosyal iletişim ve güçlü gelenekleri mevcuttur.
- Organik dayanışma; Sanayileşme süreci ile yeni yaşam merkezleri olarak öne kentler çıkmıştır. Bu süreç aynı zamanda geleneksel sosyal yapıları da etkilemiştir. Kentlerde bir arada yaşayan yüz binlerce kişi benzeşmenin yerine çeşitlilik ve farklılığa uğramıştır. Eski mekanik dayanışmanın yerine , iş bölümüne dayalı organik dayanışma ortaya çıkmaktadır.

Fransız düşünürü Comte'a (Comte'den akt., Anosov , 2017:419) göre , dayanışma toplumunun oluşumunda, bir "sosyallik duygusu", kuşakların devamlılığı ve işbölümü dahil olmak üzere çeşitli faktörler söz konusudur. Bu süreçte ana "kılavuzlar" aile ve hükümdardır.

M.Weber'in sosyal dayanışma ile ilgili çalışmaları ise, iki yolda ele alınabilmektedir. İlk olarak , Weber'in sosyal hareket teorisine başvurarak dört dayanışma tipleri arasında paraleller çizebiliriz. Böylece , duygusal merak, bireylerin ortak değerleri ve hedefleri, belirli sonuçlara ulaşmak için bir ilgiden oluşan dayanışmanın dört kaynağından bahsedilebilir. İkincisi , M. Weber'in çalışmaları, üyeleri arasındaki dayanışmaya dayalı grupların davranışlarını betimlemektedir. E. Durkheim'ın yaklaşımının aksine, M.Weber yaşam olaylarına veya davranışa bir sınıflandırma vermektedir (Somkhishvili ,2016 : 122).

İnsanlığın varoluşunu onun çevresindeki sosyal gerçeklik ve insanlar arasındaki dayanışma olmadan hayal etmek zordur. İnsan deyince sadece fiziksel karakteristik akla gelmemelidir . İnsan aynı zamanda bir sosyal , psikolojik ve davranışsal varlıktır. Birliktelik hissi, insanların sosyal varoluşunun temeli ve insanları birbiriyle bağlayan materialdır.

L. Frank (Frank'tan akt.,Somkhishvili, 2016 : 124) üç yakınlık biçimi tanımlamakta: evlilik ve aile birliği, uyum birliği (dini yaşam) ve kader ve yaşam topluluğu (geçmişin yaratıcı ve güçlendirici anlamı, kamusal alanda kültürel ve tarihi gelenekler).Bu sınıflandırmaya göre, S.L.Frank için dayanışma üç düzeyde ve sosyal bağlarda var olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ise, aile, din ve toplum dayanışmaya dayalı somut olgulardır.

Aynı anda, L.Frank önemli bir noktaya dikkat çekmektedir. İnsan birey olarak yalnızken dayanışmadan söz etmek mümkün değildir ,yani dayanışma sadece grup ve toplum içinde görünen olgudur.

E. Durkheim, M. Weber, T. Parsons ve diğer Avrupalı düşünürlerin aksine, S.L. Frank, dayanışmanın ortaya çıkış nedenlerine değinmemiştir. Sadece dayanışma temelinde olan gruplara dayanmıştır. Ona göre, dayanışma her zaman var olmuştur ve olacaktır (Somkhishvili ,2016 : 124).

2.2. Toplumsal Yardımlaşma Kavramı ve Tanımı

“Yardımlaşma”, sosyal bilim araştırmalarında “prososyal davranış” kavramı başlığı altında ele alınmaktadır. Prososyal davranış kısaca yardımlaşma, dayanışma, adil olma, dürüst davranma, paylaşma gibi karşılığı olsun veya olmasın toplum ve bireylerin yararı için yapılan her türlü eyleme denilmektedir” (Ayten'den akt., Baycar,2019: 201).

İnsanların yardımlaşmaya eğilimi o kadar derinde yatmaktadır ki tarihte yaşanan değişimlere rağmen bugünlere kadar hayatta kalmayı başarmıştır. Genellikle bu eğilim barış ve refah dönemlerinde gelişmiştir. Ancak savaş , açlık, felaket zamanlarda da insanlar kendinde yardımlaşma eğilimini beslemiştir. Uzak köylerdeki topluluklar bütün zorluklara rağmen her zaman kendi aralarında yardımlaşma faaliyetlerinde bulunmaktaydı.

Yardımlaşma geniş anlamda herhangi bir karşılıklı yardım olarak anlaşılmaktadır. Dar ekonomik anlamda da , ilkel bir toplulukta doğan kişisel mülkiyet ve işe göre dağılım görünümü ile ortaya çıkan mübadele biçimidir (Fodarya'dan akt., Pozdeeva 2013: 12).

Erken geleneksel toplumda karşılıklı yardım kurumu dahil olmak üzere sosyal destek biçimleri grup uyumuna ve topluluk içi yardımlaşmaya dayanmaktadır.

Sosyal yardımlaşma, toplumun bütünleşmesi ve istikrarı için gerekli olan evrensel bir toplum kurumudur. Yardımlaşmanın sosyal kurumu dönüştürülmektedir, ancak farklı etnik gruplar arasında farklı toplum türlerinde sosyal özünü korumaktadır. Geniş aile , patronomik ve bölgesel topluluklar, geleneksel bir toplumda sosyal yardımlaşma kurumunun yapısal unsurlarıdır. Modern bir toplumda ise , kamu dernekleri, kulüpler, kooperatifler, nakit ofisleri ve yardım gruplarıdır. Üretim ve dağıtım, yaşam desteği, istikrar, sosyal destek, karşılıklı koruma ve entegre, sosyal yardımlaşma enstitüsünün ana fonksiyonlarıdır (Fodorya 2004: 12).

2.3.Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşmanın Önemi

İnsanoğlu toplumsal bir varlıktır. Bu yüzden de her zaman toplum içinde yaşamaya, başka insanlardan destek almaya, birlikte çalışmaya ihtiyaç duymaktadır. İnsanlar zor zamanlarda birbirlerine yardım ederler, işte bir amaca ulaşmak için birlikte çalışmaktadır. Bu insanın doğasında olan bir şey olduğu tartışılmazdır. Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma sosyal yaşamın bileşimindedir.

İstikrarı sağlamak ve sapma süreçlerinin üstesinden gelmek için modern toplum açıkça sosyal dayanışmadan ve yardımlaşmadan yoksundur . Yardımlaşmanın sosyal kurumu, hem geleneksel hem de modernleşmiş toplumlarda sosyal entegrasyonu ve sosyal sistemlerin istikrarını sağlayan bir faktör olarak hareket etmektedir.

Yardımlaşma, toplumun gelişmesiyle birlikte dönüşüme uğramıştır. Modernleşme sürecinde de kaybolmamaktadır. Aksine , örgütsel biçimlerini ve işlevlerini değiştirerek, en çeşitli biçimlerde içkin evrensel bir sosyal bütünleşme kurumu olarak kalmaya devam etmektedir.

Geleneksel bir toplumda yardımlaşmanın sosyal kurumunun, modern toplumun istikrar ve sapma süreçlerinin üstesinden gelmek için eksik olduğu değer temelleri,sosyal dayanışma ve sosyal uyumdur. Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma insanların sosyal hayatında diğerleri arasında bir ilişki veya işlem biçimi olarak algılanmaktadır.

Dayanışmayı, insan sosyal yaşamında diğerleri arasında bir ilişki veya işlem biçimi olarak anlamının gerekli olduğuna inanmaktayız. Toplumsal yaşamdaki tek insan ilişkileri biçimi değil, aynı zamanda temel ve gerekli olan farklı bir insan ilişkileri türüdür.

Sosyal dayanışma, bir sosyal düzen biçimidir. Bir toplum ne kadar parçalanırsa, sosyal sistem o kadar istikrarsızlaşır, sosyal kurumların çalışmaları o kadar parçalanır ve sosyal gelişim için daha az neden kalır (Polyushkevich v.d., 2016: 71). Değişen yaşam koşulları ve insanlar arasındaki ilişkilerin doğası, dayanışmanın ve yardımlaşmanın yeni biçimlerine ve tezahürlerine yol açmaktadır. Sosyal dayanışma ve yardımlaşma kendini günlük pratiklerle ifade etmenin yollarını bulmaktadır.

2.4. Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşmayı Gerektiren Durumlar

2.4.1.Yoksulluk

Toplumsal yardımlaşmayı ve dayanışmayı gerektiren en önemli durumlardan biri yoksulluktur. Yani, yoksullukla mücadele faaliyetlerinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma en çok ihtiyaç duyulan unsurlardır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları da, kamusal sosyal yardım uygulayan kurumlar içerisinde kapsam yönünden en önemlisidir.

Yoksulluk gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin mücadele ettiği sorundur. Problemin boyutu da ülkenin ekonomi, kültürel, siyasi durumlarına göre değişim göstermektedir.

“İnsani yaşam, ancak insanın yoksunluklarının ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktır. Sosyal yardım, hizmet sunumunda mutlak insani yoksunluğu önceleyerek, göreceli yoksunluğa doğru bir açılım sunmaktadır. Toplumsal yapının en çok mağdur ettiği insan kitlesi sosyal yardım hizmetlerinin önceliğini oluşturmaktadır” (Gül'den akt. Yılmaz 2006: 82).

Yoksulluk, herhangi bir modern toplumun bir özelliğidir. Yoksulluk bir tür ekonomik yoksunluktur. Aynı zamanda "yoksulluk" kavramı diğer unsurları içermektedir (Muzdıbaev 2001: 5). Fakir adam sadece geçim kaynaklarının eksikliğinden

muzdarip değildir. Yoksul olmak, sosyal olarak dışarıda olmaktır, toplumun “alt” üyesi olarak damgalanmak demektir. Yoksul olanlar kendileri bu değerlendirmeye katılır.

Yoksulluk kıtlıktır, bir şeylerin eksikliğidir. Yoksulluk içinde yaşamak, hayat sürdürme araçlarına sahip olmamak demektir : kıyafet, yiyecek, ev eşyaları, konut vb. Fakat yoksulluğun tanımı ve ölçülmesi ciddi bir şekilde tartışılmakta.

Yoksulluğu , mutlak ve göreceli yoksulluk olarak ikiye ayırabiliriz. "Mutlak yoksulluk" kavramı genellikle,hayatta kalmak için gereken kaynakların yokluğunu ifade etmekte. "Göreceli yoksulluk" kavramı ise , belirli bir toplumda benimsenen ortalama tüketim standartlarını hesaba katarak, ihtiyacı olanların tüketim düzeyini değerlendirmektedir (Muzdıbaev 2001: 6). Bu anlamda yoksulluk, sosyal eşitsizliğin veya sosyal adaletin bir yönü olarak yorumlanmakta, yoksulluk içinde yaşamak, bir toplumdaki diğer insanlara açık olan fırsatlardan mahrum kalmaktır.

Dünyada geçim maliyetindeki farklılıklar arttıkça, küresel yoksulluk sınırının bu değişiklikleri yansıtacak şekilde periyodik olarak güncellenmesi gerektir. Yeni küresel yoksulluk oranı, dünya genelinde temel gıda, giyim ve barınma maliyetinin daha doğru bir resmini sağlamak için güncellenmiş fiyat verilerine dayanmaktadır. Diğer bir deyişle, cari fiyatlarla 1,90 ABD doları olan gerçek satın alma gücü, 2005 fiyatlarıyla 1,25 ABD doları olan satın alma gücüne karşılık gelmektedir (www.vsemirnyjbank.org).

De Jonge’ye (Jonge’dan akt., Yılmaz, 2006: 4) göre, yoksulluk bir insanın temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamama durumunu ifade etmektedir.

2.4.2.Olağanüstü durumlar

Olağanüstü durum da en çok sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı gerektiren unsurdur. Kriz zamanlarında insanların bir araya gelebilmesi ve ihtiyacı olanlara yardım edebilmesi toplumun varoluşu için çok önemlidir. Bu bir savaş , öldürücü salgın,terör saldırısı,doğal afetler sonucunda oluşan bir kriz olabilir. Böyle durumlarda insanlar en başta

birbirlerinin yardımına ihtiyacı vardır . Olağanüstü durumlar genelde, anında çözüm üretmeyi ve uygulamayı talep etmektedir.

Örneğin , Kırgızistan'da 2020 yılında Haziran'dan itibaren Ağustos'a kadar Covid-19 salgınının ülkede güç alması nedeni ile devletin imkanları yetersiz kalmıştır. Bu sebepten dolayı, Kırgız toplumu çok kayıplara uğramıştır. Bir çok insan hastanelerde yer yok olduğundan sokaklarda hayatlarını kaybediyordu. Böyle bir zor durumda Kırgız halkı iş birliği yaparak hastalara yardıma bulunmuştur. Gönüllüler hastaları hastaneye ulaştırıyordu, ihtiyacı olanlara suni solunum cihazını götürüyordu. Ülkenin ünlüleri yardım için araçları topluyordu. İş adamları tarafından hastanelere gereken cihazlar ve ilaçlar alınmıştır.

Covid-19 salgını ülkenin zaten kötü durumda olan ekonomisini zayıflatmıştır. Bunun sonucunda ekonomik kriz oluşmuştur. Bu durumdan en çok sıradan insanlar etkilendi ve artan işsizlikten dolayı bir çok aile ekmek parasız kaldı. Bu süreçte diğer insanlar bu ailelere yardım etmiştir. İhtiyacı olanlara yardım etmek amaçlı kaynaklar oluşturuldu. Un ve diğer temel yiyecekler, ilaçlar satın alınmıştır. Bütün bu faaliyetler devletin katılımı olmadan gerçekleşmiştir, yani insanlar kendileri bir araya gelerek dayanışma ve yardımlaşma amacıyla organize olabilmıştır.

Başka bir örnek verecek olursak , Kırgızistan'da aynı yıl 4 Ekim tarihinde geçen parlamento seçimlerinden sonra sonuçlara karşı olanlar yürüyüşe çıkmıştır. Bunun bir sonucu olarak Bişkek sokaklarında ayaklanmalar çıktı ve bir moroderizm tehdidi oluşmuştur. Ancak, Kırgız ünlülerin de bulunduğu , insanlar tarafından bir halk takımı oluşturuldu. Bu takım gruplara bölünerek, ayaklanmalar yatışana kadar birkaç gün şehri moroderlerden savunmuştur.

Özetle, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın toplum yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğu sonucuna varabiliriz. Sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın içgüdüsel düzeyde gerçekleştiğini de varsayabiliriz. Herhangi bir zor ve kriz durumunda insanlar birbirine karşı dayanışma ve yardımlaşma göstermektedir . Bu, toplumsal varoluşun temelinde yattığını söyleyebiliriz.

2.5.Kırgızistan’da Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşma Kültürü ve Uygulamaları

Son yıllarda sürdürülebilir kalkınma sorunu giderek uluslararası toplumun, devletlerin, çeşitli derneklerin, bireylerin daha fazla ilgisini çekti. Bu sorun,her bireyin yaşam koşullarını etkileyen modernin küresel faktörleri ile ilişkilidir. Sorunun aciliyeti, insanlığın her şeyle karşı karşıya kalmasından kaynaklanmaktadır.

Kırgız halkı uzun süredir merhamet, dayanışma ve yüksek bir derecede birliktelik ile ayırt edilmektedir. Bu sebepten dolayı, tüm zorluklara ve sorunlara rağmen her eye direnebilmi tir. Yüzyıllar boyunca, Kırgızlar bir medeni gelişme döneminde en yüksek topluluk olan ulus haline gelmiştir.

Bugün ise , modern bir  a da küreselleşme başta olmak üzere birçok sebepten dolayı Kırgızistan ekonomi açıdan zor durumdadır. Düşük ekonomi ülkede yoksullu ın derecesi artmasına neden olmuştur. lkde işsizlik, Rusya’ya ve başka ülkelere i  aramak için gidenler, engellilerin gereken yardımı alamaması, v.b. gibi önemli sorunlar mevcuttur. Bu durumlarda genelde sosyal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetleri  ne çıkmaktadır. Devlet kurumu başta olarak ülkenin bütün kurumları halkın her anlamda ayağa kalkmasına katkıda bulunmalı ve tüm güçlerini harcamalıdır.

Ülkedeki sürekli istikrarsız siyasi ve ekonomik durum nedeniyle, yetkililer ve politikacılar bazen sıradan insanlarla ilgilenmeye vakti olmamaktadır. Politikacılar iktidar için savaşırken, Kırgızistan vatandaşları kendi çarelerine bakmaktadır ve hatta birbirlerine yardım etmeyi ba arabilmektedir. Tabii, ülkede yurtdışı ve ulusal vakıflar, dernekler, STK’lar çoktur. Hatta STK’ların tam sayısı resmi olarak kayıtlı değildir. Ancak, toplum artık o kadar sıkı mı  durumda ki, kimseden yardım beklemeden birbirlerine yardım etmeyi   renmi tir. G nem zde , geli mi  teknolojinin sayesinde dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin gerçekleşmesine hem geleneksel hem sosyal medya katkıda bulunmaktadır. Çünkü yayınlanan ve paylaşılan haberlerden insanlar birbirlerinden haberdar olabilmekte, acil yardıma muhtaç olanlar büyük kitleden yardım isteyebilmekte , yardımda bulunmak isteyenler de bunu duyurabilmektedir.

Kırgızistan’da sosyal dayanışma ve yardımlaşma uygulamaları genelde sosyal medya üzerinde yürüdüğünü söyleyebiliriz. Çünkü herhangi bir etkinlik, para toplama, yardım istemeler, dayanışma gösterişi geniş kitleye ulaşmak için Instagram ve Facebook gibi sosyal ağlarda paylaşıldığını görebiliriz .

2.6. Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşma Araç ve Kurumlar

Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin gerçekleşmesini sağlayan araç ve kurumlar mevcuttur. Bunlar genel olarak devlet dışı kurumlardır. Sivil Toplum Örgütleri, Din Kurumu, Kamu Kurumları ,Vakıflar, Kitle İletişim ve Medya araçları toplumsal dayanışma ve yardımlaşma için çoktan beri hizmet etmektedir.

2.6.1.Sivil toplum örgütleri

Tarihe bakacak olursak , önceleri örgütler sadece kar amaçlı faaliyetlerde bulunmaktaydı. Ancak, günümüzde artık sosyal görevleri de üstlenmektedir. Yoksulluğun artması devleti ve örgütleri sosyal yardımda bulunmalarını bir anlamda zorlamıştır.Aynı zamanda, muhtacı olan insanlara yardım yapılması sosyal yaraya çare olabilmektedir. Örgütsel sosyal sorumluluk ,sosyal,ekonomi, ahlak değerleri karşılıklı inceleyen ve bugün sıkça kullanılan bir kavramdır. Ayrıca , bu kavram hep yenilenen bir kavram olduğundan tam bir evrensel tanıma sahip değildir.

Bir örgüt, öncelikle, toplumda belirli bir yeri kaplayan ve belirli bir işlevi yerine getirmek üzere tasarlanmış kurumsal nitelikte yapay bir birlikteliktir. Bu anlamda örgüt, statüsü bilinen bir sosyal kurum olarak hareket etmektedir ve durağan bir nesne olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda, "örgüt" kelimesi, örneğin bir teşebbüs, bir otorite, gönüllü bir sendika vb. anlamına gelmektedir. İkincisi, bir organizasyon, fonksiyonların dağılımını içeren belirli bir organizasyonel faaliyettir. Burada örgüt, bir nesne üzerindeki bilinçli etkiyle ve dolayısıyla organizatörün ve organize edilenlerin varlığıyla ilişkili bir süreçtir. Bu anlamda "örgüt" kavramı, onu tüketmese de "yönetim" terimi ile örtüşmektedir(Kuznetsov ve Melyakova, 2016:12).

“Örgütsel sosyal sorumluluk örgütün sorunlarının çözümü, politik ve yasal çevreyle ilişkili fırsatların değerlendirilmesi adına ortaya konan stratejinin bir

parçasıdır. Örgütlerle toplumun karşılıklı güven içerisinde hareket etmeleri artık zorunlu bir hâle dönüşmüştür”(Özalp’tan vd akt., Acar ve Kara, 2019: 356).

“Herhangi bir ülkede sivil toplumun varlığı, öncelikle toplumsal gelenek, kültür, iletişim ve toplumsal dayanışmanın, katılımcılığın eğitim ve demokrasiyle bütünleşmesi ile ölçülür. Sivil toplum, toplum katmanları arasında güven duygusunun ve iletişimin, paylaşımın güçlenmesiyle gelişir. Sivil toplum güçlendikçe ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarının yönetiminde, toplumun tüm kesimleri söz sahibi olabilme olanağını bulur” (Betil 2010: 21) .

Gelişmiş ülkelere baktığımızda, eğitim, sağlık, çevre ve haklar alanında devletin elini çekmeye başladığını ve sivil toplum çalışmalarının ağırlıklı olarak yoğunlaştığını fark edebiliriz

“ Sivil toplum kuruluşu, halkın bir araya gelerek oluşturmuş olduğu, amaç doğrultusunda daha iyi yaşam koşulları hedefleyen yasal örgütlere verilen isimdir. Sivil toplum kuruluşları, sosyal ekonomik, işçi hakları, dini amaçlı veya hayır işleri gibi alanlarda faaliyet gösterebilir. Sivil toplum kuruluşlarına bazı örgüt ve kurumlar örnek gösterilebilir”(hurriyet.com.tr). Sivil toplum, hükümet ve iş dünyası ile birlikte toplumun "üçüncü sektörü" dür.

Sivil toplumun yardımlaşma, işbirliği, farklılıklara saygı gibi değerlerinin yerine getirilmesi onun güçlenmesine sebep olmaktadır. Sivil toplum, herhangi bir modern devleti inşa etmek için ayrılmaz bir ön koşuldur. Devlet ve vatandaşlar arasında bir bağ rolü oynar, insanların dikkatini toplumun sorunlarına etkin bir şekilde çekmenize ve sosyal uyumu garanti etmenize olanak tanır. Sivil toplum, gönüllülük, gönüllüler ve STK'lar olmadan birçok ülke refah devletini sürdüremezdi.

‘Sivil toplumu devletin vatandaş üzerindeki gücünü dengeleyen ve yurttaşları devletin gücünden korumaya yönelik bir kavram olarak tanımlamak, sivil toplum kuruluşlarını da devletle birey arasında bir köprü olarak görmek mümkündür’ (Betil 2010: 22).

Bugün sivil toplum örgütlerinin gündeme gelmesinde kendisine önemli fonksiyonlar yüklemesinin nedenleri aşağıda sıralanmaktadır (Biber'den akt., İter, 2009:15):

“1- Günümüz toplumlarında, geleneksel toplumlardaki dayanışma ortadan kalkarak yerini bireyselliğe bırakmıştır. Bunun sonucunda insanlar bu eksikliği hissetmeye başlamıştır ve çeşitli alanlarda dayanışmaya ve örgütlenmeye başlamıştır.

Böylece birey , aidiyet duygusunu kazanmış olurdur.

2- İletişim teknolojilerin gelişmesi , belli bir konu etrafında organize olma, kamuoyu oluşturma , talepleri dile getirme, hareketlenme kolay hale gelmiştir.

3- Devletin ideolojik ve ekonomik alanda küçülmesi, ancak hizmet alanlarında daha etkin ve verimli olması yönündeki beklentiler giderek artmaktadır”.

Kırgızistan SSCB'nin parçası olduğu zamanlarda bile kamu kuruluşları, bilimsel dernekler, yazar birlikleri, gazeteciler birlikleri, besteciler, spor dernekleri, çevre toplumları ve sağır toplumları gibi çeşitli sendikalar vardı . Sovyet kamu kuruluşların modern kuruluşlardan temel farkı, politik olarak pasif olmaları,yani siyasi sürece katılmamaları ve tamamen profesyonel ilgilere hizmet etmeleridir.

STK'ların oluşum sürecinde , Kırgızistan'da 1990'lı yıllarda bağışçı kuruluşların faaliyetlerinin ortaya çıkması önemli rol oynamıştır. Bağışçı kuruluşların gelişi Kırgızistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Askar Akayev başkanlığındaki hükümet zamanında gerçekleşmiştir. Askar Akaev saltanatının ilk yıllarında sivil toplum kuruluşları oluşturulmasını resmi şekilde desteklemek için girişimler yapmıştır. Bunun sonucu olarak da STK'lar aktif olarak oluşturulmaya başlamıştır. Çoğu durumda STK'ların finansmanları uluslararası ve bağışçı kuruluşlar olmuştur.

STK'ların yoksullukla mücadele için sağladığı katkılardan bahsedince , onun sosyal diyalog kurmayı ve sessiz kalan kesimlerinin sesini duyuran bir araç olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, yoksullukla mücadelede temel yönelimi , dayanışma ağlarının güçlendirimidir.

“STK’ların yoksullukla mücadeledaki diğer bir önemli işlevi ise “sosyal içirme” kavramıyla somutlaşan ve toplumdaki yoksul ve sorunlu bireyleri topluma kazandırma amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, uzun dönemde yoksulluğun ortadan kalkması ve yoksul bireylerin toplumsal alanda kabul görmeleri amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen yoksullukla mücadelenin belki de en önemli ayağını oluşturmaktadır” (İlter, 2009:19).

2.6.2.Din kurumu

“Din, Arapçada; yol, hüküm, mükâfat, itaat, hesap verme, saltanat, mülk, adalet, adet, baş eğmek, ferman, hal, kaza, yönetme, günahlardan sakınma anlamlarına gelir. Latince de religio; bağlamak ve cemaat anlamında kullanıldığı gibi, Allah’a hürmetle karışık bağlılık anlamına da gelmektedir” (Sezen, 1988, 7)’.

Sosyoloji biliminin klasiklerinden biri Emile Durkheim’ın teorisinde (Durkheim’dan akt., Batanova ,2016 : 69),dinin sosyal işlevi,topluluk üyeleri arasında bir dayanışma kaynağı olmasıdır. Dayanışmanın temeli kolektif temsillerin birleşik bir sistemidir ve dayanışma üretme mekanizmaları ise , Durkheim’ın dini ritüelleri anladığı genel kurallara göre eylemlerdir.

Durkheim’in teorisinde dini konulara bu kadar önemli yer verdiğinin sebebi , onun dinde toplulukta dayanışma üretme işlevi atanmasına izin veren özel bir şey görmesidir. Daha ziyade, ilkel topluluklardaki yaşam yapısının en canlı şekilde her şeyi kapsayan bir dini kültte ifade edildiğini kabul etmektedir ve bu da onu, onu sağlayan işlevsel bir sosyal unsur yapmaktadır. Başka bir deyişle, ilkel bir topluluk durumunda din, paylaşılan görünümüleri derleyen ve kolektif yaşam kuralları belirleyen bir sistemdir(Batanova, 2016 : 70).

Bouman’a (Akyüz’dan v.d. akt., Güneş ,2014:156) göre ,‘Din sosyolojisi’, inancın doğası üzerinde durmaz. Onun için önemli olan, dinin toplumsal yaşamdaki tezahürleridir.

Dinin baş işlevlerinden biri , üzerinde kontrolü sağlamaktır. Günah yapma korkusu, dindeki kutsallık fikri toplumu yanlış ve ahlaksız davranışlardan korumaktadır.

Ayrıca, dinin sosyal dayanışma ve yardımlaşma olgusu için sağladığı katkı oldukça büyüktür, çünkü din neredeyse her şeyden önce insanları iyilik yapmaya dürtmektedir.

2.6.3.Kamu kurumları

Kamu kurum, tarihsel olarak yerleşik, temel olarak sosyal ihtiyaçların karşılanması olan, toplumda belirli işlevleri yerine getiren, insanların ortak faaliyetlerini organize etmenin istikrarlı bir biçimidir. Modern toplumda onlarca kamu kurumları vardır, onların arasından en önemlileri miras, güç, mülkiyet, aile olarak ayırt edilebilir.

Kamu kurumlar :

1. Sosyal yaşamın çeşitli alanlarında insan davranış kalıpları oluşturarak insan faaliyetini belirli bir roller ve statüler sistemi içinde organize etmektedir. Örneğin, okul gibi bir kamu kurum öğretmen ve öğrenci rollerini, aile ise ebeveynlerin ve çocukların rollerini içermektedir. Aralarında, belirli normlar ve düzenlemelerle düzenlenen belirli rol ilişkileri gelişmektedir. En önemli normlardan bazıları mevzuatta belirtilmiştir, diğerleri gelenekler,kamuoyu tarafından desteklenmektedir;
2. Bir yaptırım sistemi içermektedir - yasalardan ahlaki ve etiğe kadar;
3. İnsanların birçok bireysel eylemini organize etmekte, koordine etmekte, onlara organize ve öngörülebilir bir karakter vermektedir;
4. Tipik sosyal ortamlardaki insanlar için standart davranış sağlamaktadır.

Kamu kurumlar toplumu bir bütün olarak tanımladığını söyleyebiliriz. Herhangi bir sosyal dönüşüm, kamu kurumlardaki değişiklikler yoluyla gerçekleştirilmektedir (humanitar.ru/)

Kurumsallaşma süreci, yani kamu bir kurumun oluşumu, birbirini takip eden birkaç aşamadan oluşmaktadır (hi-edu.ru/):

1. karşılanması ortak organize eylemler gerektiren bir ihtiyacın ortaya çıkması;
2. ortak hedeflerin oluşturulması;

3. deneme yanılma yoluyla gerçekleştirilen, kendiliğinden sosyal etkileşim sırasında sosyal normların ve kuralların ortaya çıkışı;
4. kurallar ve düzenlemelerle ilgili prosedürlerin ortaya çıkması;
5. normların ve kuralların kurumsallaştırılması, prosedürler;
6. normları ve kuralları sürdürmek için bir yaptırım sisteminin oluşturulması, bireysel durumlarda uygulamalarının farklılaştırılması;
7. istisnasız enstitünün tüm üyelerini kapsayan bir statüler ve roller sisteminin oluşturulması.

Dolayısıyla, kurumsallaşma sürecinin finali, bu sosyal süreçteki katılımcıların çoğunluğu tarafından sosyal olarak onaylanmış, açık bir statü-rol yapısının normlara ve kurallara uygun olarak oluşturulmasıdır.

2.6.4.Vakıflar

Küreselleşmenin bir sonucu olarak, dünyada gelir dağılımının bozulması sebebiyle işsizlik ve yoksulluk sayısı artmıştır. *“Kapitalizmin değişen koşullara göre biçim değiştirmiş bir alt kavramı olan küresel kapitalizm çağıyla, bir başka deyişle küreselleşme süreciyle birlikte, aslında hep var olan eşitsizlik, yoksulluk, yoksunluk ve güvencesizlik gibi sorunlar, zenginlerin daha da zenginleşmesi, yoksulların ise daha da yoksullaşması ile önü alınamaz boyutlara gelmektedir”* (Tartanoğlu’ dan akt., Haspolatlı 2012: 2).

Gelir eşitsizliği ve yoksulluk çözülmesi gereken önemli sorunlardan biridir. Bu sorunları çözmek amaçlı devlet ve özel vakıflar kurulmaya başlamıştır. En çarpıcı örnek, Türkiye’de kurulan ve halkın yararına hizmet eden vakıflardır. Türkiye’de *“Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu yasası kapsamında her il ve ilçede kurulmuş olup toplamda 973 vakıf bulunmaktadır. Fonun amaçları doğrultusunda sosyal yardım faaliyetleri SYD Vakıfları tarafından gerçekleştirilmektedir”* (Öztürk ve Öztürk’ten akt., Dişli ,2018: 532). Vakıfların temel görevi muhtaç durumda olan insanlara sosyal yardım faaliyetlerini yerine getirmektir. Kamu görevlileri de yerel yönetim temsilcileri, gönüllü çalışanlar, hayırsever vatandaşlar ve Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmaktadır (Dişli, 2018: 533).

En başından beri vakıfların ortaya çıkış amacı bireysel ve sosyal ihtiyaçların karşılamaktır. Dolayısıyla , vakıfların temel amacı insana hizmet etmektir. Vakıflar amaçları itibariyle üç ayrı kategoriyeye ayrılmaktadır . Karşılıksız olarak kamuya hizmet eden hayır vakıflar , yarı hayır vakıflar ve vakıfın kurduğu vakıf yönetimini ve gelirlerini kendisine veya aile fertlerine bıraktığı vakıflara ise, aile veya ehli vakıf adı verilmektedir (Öztürk , 1993: 78).

Sonuç olarak, tüm bu kurum ve kuruluşların yaratılış amacı insanlığa ve dolayısıyla topluma fayda sağlamak olduğu için doğrudan sosyal dayanışma ve yardımlaşma araçları olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, bazılarının, örneğin vakıflar, STK'lar, çeşitli kuruluşlar gibi sosyal dayanışma ve yardımlaşma için kasıtlı olarak oluşturulduğunu, bazılarının ise en başından beri var olduğunu, örneğin din, aile ve diğer kurumlar, ancak yine de sosyal dayanışma ve yardımlaşma için katkıda bulunduğunu belirtmekte fayda vardır.

2.6.5.Kitle iletişim araçları ve medya

“ Kitle iletişim araçlarının önemli habercisi 15. yüzyılın ortalarında icat edilen ve tarihte ilk kez metinlerin yüksek hızda çoğaltılmasına imkân tanıyan baskı makinesi olmuştur. Bu gelişme, fikirlerin bireysel bağlantıya ihtiyaç duymadan uzak mesafelere taşınabileceğini göstermişti. O güne kadar belli kurumların tekelinde bulunan bilgi, basın yoluyla dağıtılmış ve geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. Buna rağmen, 19. yüzyıla kadar fiziksel bağımlılık sürdü” (sosyoloji.gen.tr/).

Kitle iletişim araçları şüphesiz insanın gündelik hayatında vazgeçilmez hale gelmiştir. Basının icadı , sonra radyo ve televizyonun kitlesel kullanıma sunulması toplumu her yönde etkilemişti. İnsanların habere ,bilgiye ,eğlenceye olan ihtiyaçlarını karşılayan kitle iletişim araçları kamuoyunda da önemli bir yere sahiptir. Tabii, enformasyon devriminden önceki ve sonraki durumunu karşılaştırdınca bugün gelişmiş,en son teknolojilerle desteklenen yeni iletişim araçlarla karşı karşıyız. Ancak , kitle iletişim araçları her haliyle insanlığın hayatını kuşatmıştır.

Modern medya önemi giderek artan bir sosyal kurum haline dönüşmektedir. Toplumdaki sosyal süreçler üzerinde önemli bir etkisi (olumlu ve olumsuz) olan kitle

iletişim araçları, sosyal koruma, yardım ve destek sorunlarının özölmesi dahil kitle iletişim süreçlerinde önemli bir yere sahiptir.

Birçok sosyal hizmet uzmanı, halkı bilgilendirme, halkla iletişim kurma, ve önleyici tedbirler kurma açısından medya ile etkileşimleri yoluyla yapabileceklerinin farkındadır.

E.Brawley'in (Brawley'den akt., Aleksadrov 2011: 169) bakış açısından, sosyal hizmet bağlamında medya şunları sağlamaktadır :

1. Yetkililer de dahil olmak üzere, faydalı sosyal programlara, acil ihtiyaca halkın dikkatini çekmek;
2. Belirli sosyal hizmet programları, ihtiyaçları ve sorunları hakkında eksiksiz bilgi sağlamak;
3. Sosyal alışma uzmanların hedeflerini, özelliklerini ve faaliyetlerini açıklamak;
4. Birey, aile, sosyal krizleri engelleyebilecek sosyal güvenlik maliyetlerinin fizibilitesi hakkında halkı bilgilendirmek;
5. Çocukların, ergenlerin, ebeveynlerin, yaşlıların ve nüfusun diğerk gruplarının sosyal ve zihinsel gelişimi ve onlara yardım etmenin yolları hakkında veri sağlamak ;
6. İşsiz, bekar ebeveynler, sevdiklerini kaybeden insanlar içinde bulunan vatandaşlara yararlı bilgiler sağlamak;
7. Akıl hastası, muhtaç yaşlı ve engelliler gibi nüfusun savunmasız gruplarına gerekli bilgileri iletmek ;
8. Halkın savunmasız gruplarının ihtiyaçlarını halka, kamu kuruluşlarına açıklamak;

Medyanın bir dereceye kadar doğrudan kişilerarası temasın yerini alabileceğide böylece iletişim açıklarından muzdarip olanların sorunlarını özebileceğide unutulmamalıdır. Yani Kitle İletişim Araçları herşeyden önce, komplikasyonları olan ergenler ,yaşlılar, emekliler , hasta, engelliler , diğerk insanlarla yetersiz bağlar ve yerli halkın zayıf dil becerileri nedeniyle sınırlı olduğu sosyo-etnik gruplar için tek iletişim kurabilme aracı olabilmektedir .

2.7. Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşma Yeni Aracı Olarak Sosyal Medya

Teknolojik ilerlemeden çok önce var olan tüm geleneksel sosyal dayanışma ve yardımlaşma araçlarını listeledik. Daha önce dayanışma ve yardımlaşma çeşitli vakıf ve cemaatlerle tesis edilmekteydi. Bugün, daha önce de belirttiğimiz gibi, iletişim teknolojilerinin gelişimi, kitle iletişim için çok sayıda olanağı ve yeni medyayı beraberinde getirmiştir. Sosyal medya bu ilerlemenin bir ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal medya aynı zamanda sosyal dayanışma ve yardımlaşma için yeni bir ortam haline gelmiştir. Günümüzde sosyal medya, bilgi yayma, fon toplama, çeşitli hayır etkinlikleri düzenleme ve ayrıca sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı teşvik etme aracı olarak kullanılmaktadır.

Sosyal medyanın daha önce bahsettiğimiz vakıf ve kurumlar için sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olarak hizmet edebileceğini belirtmek gerektir. Bugün hayır kurumlarının faaliyetleri, toplumun desteği olmadan mümkün değildir. Ve en önemli iletişim kanallarından sosyal medyadır. Sosyal medya izleyiciyi bilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda soruna dikkat çekebilir ve çözümü için bir mekanizma başlatabilirdir. Örneğin, STK'lar için sosyal ağlar ve medya ile çalışmak son derece önemlidir. Büyük STK'lar, özellikle bu amaçlar için, basın sekreteri olan "Halkla ilişkiler yöneticisi" pozisyonunu yaratmaktadır. Halkla ilişkiler yöneticisinin sorumlulukları arasında bir halkla ilişkiler stratejisi geliştirmek, yayınları yerleştirmek ve sosyal ağlarla çalışmak yer almaktadır.

“STK’ların geleneksel medyada görünürlüklerinin az olması ve bu ortamlarda yer almalarının maliyetinin yüksek olması sosyal medyanın STK’lar için alternatif olarak değerlendirilebilecek bir ortam haline gelmesini sağlamaktadır. STK’lar sosyal medya araçları sayesinde geleneksel yollarla ulaşamadığı hedef kitlelerine ulaşarak mesajlarını onlara duyurabilme, farkındalık sağlama ve onları eyleme geçirecek imkânlarla sahip olmuştur” (Binark ve Löker’den akt.,Şardağı ,2017:346).

Yukarıdakilere dayanarak, sosyal medyanın, vakıflar ve diğer kurumlar, örgütler gibi ayrı bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olmadığı, sadece uygulanması için bir platform olabildiği anlaşılmaktadır. Sosyal medyanın dayanışma ve yardımlaşmanın daha

verimli,daha hızlı ve daha kapsamlı bir şekilde gerçekleşmesinde katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Demek istenilen , sosyal medya sonuçta sadece bir teknoloji olduğu için tek başına bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olamazdır. Profil hesabın arkasında herzanaman onu yöneten ve kendi amaçları için kullanan bir örgüt, kurum ya da bir kişi vardır.

Sosyal medya toplumsal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde bir çok avantaj sağlamaktadır. Bunlardan en önemlileri şunlar olduğunu varsayabiliriz:

1.Geniş Kitleye Ulaşım : Herhangi bir yardım duyurusu , yardım kampanyası veya yardım organizasyonunun duyurusu en başta sosyal medya üzerinde yer almaktadır. Tekrar paylaşımlar , takipçiler sayısı sayesinde büyük bir kitleye ulaşım sağlanmaktadır. Böylelikle , sosyal medya, sosyal dayanışma ve yardımlaşma için geniş bir kitle sağlamaktadır

2. Düşük Maaliyet : Sosyal dayanışma ve yardımlaşma için sosyal medyanın en önemli unsurlarından biri , geleneksel medyaya göre çok daha düşük maaliyet talep etmesidir

3. Çeşitlilik : Bugün sosyal medyanın her çeşit araçları üretilmiştir. Kullanıcılar istediği aracı ve uygulamayı amacına göre kullanabilir. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma uygulama amacı için de bir sürü sosyal medya ortamları mevcuttur.

4. Zaman Kazanımı : Sosyal dayanışma ve yardımlaşma konuları içerikli haberler ya da paylaşımlar genel olarak aciliyeti talep eder. Hayati önem taşıyan yardım istekleri, ölüm ile mücadele eden ağır hastalar için araç toplama kampanyaları sosyal medyada yer alabilir. Bu tür paylaşımlar için sosyal medya en uygun ortamdır , çünkü çok kısa bir zamanda geniş kitleye ulaşım sağlanmaktadır.

5.Devlet Kurumlarının Katılımı : Son zamanlarda , herhangi bir olay ya da sorun sosyal medya üzerinde büyüdüğü zaman devlet kurumları tarafından dikkate alındığı ve çözüldüğü görülmektedir. Bazen toplumsal sorunların devlete ve hükümete ulaşması için sosyal medyada paylaşılması ve sosyal ağlarda yayılması gerektir.

2.8 Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşma

“Covid-19 pandemisi Aralık 2019’da Asya’da ortaya çıkmış ve Mart 2020 itibarıyla dört ay gibi kısa bir sürede tüm dünyayı etkisi altına alan bir pandemiye dönüşmüştür” (WHO’dan akt., Bozkurt ,2020 : 113).

Yaklaşık bir yıl içinde Koronavirüs pandemisi dünyada birçok sorun açmayı başarmıştır. En başta sağlık krizi olmak üzere , sosyal , siyasi , ekonomik krizler yaratmıştır. Dünyada ülkelerin çoğu karantina ilan etmeye zorunda kalmıştır . İnsanlar kendilerini eve kapatarak, uzaktan çalışarak ve eğitim alarak yeni rutine adapte olmaya mecbur kalmıştır. Bu süreçte, Kırgızistan gibi ekonomi durumu zaten zayıf olan ülkeler daha ağır darbe almıştır. Ayrıca , yoksul , çok çocuklu ailelerin maddi durumları daha da zayıflamıştır. Böylece, COVID-19 salgını sadece sağlık ve ekonomik bir zorluk değil, aynı zamanda sosyal dayanışmaya meydan okumadır. Dünyada yardıma ihtiyacı olan insanlara destek olmak için gösterilen dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin bir çok örnekleri mevcuttur .

Meselya, Almanya’da koronavirüsten etkilenenlerin sorunlarına kayıtsız kalmayanların sayısı artmıştır.

Noah Adler'in Coronaport.net web sitesini geliştirmesi iki gün sürmüştür. 15 yaşındaki Noah, ne bir BT uzmanı ne de profesyonel bir programcıdır. 11. sınıfta Berlin gramer okullarından birinde okumaktadır. Noah tarafından oluşturulan site, komşular için kapsamlı yardım sunmaktadır. Yapısı basittir. Kullanıcının iki seçeneği vardır: yardım istemek, yardım teklif etmektir. Kendini sağlıklı hisseden ve başkalarına yardım etmek isteyen herkes, iletişim bilgileri, uygun alan ve destek türü - alışveriş, hafif fiziksel işler, bebek bakıcılığı veya daha fazlasını içeren bir form doldurabilir. Yalnızca Berlin’de binden fazla duyarlı kullanıcı olmuştur. Örneğin Friedrichshain-Kreuzberg bölgesinden Sylvia Gunther, mağazaya gitmeyi, köpeği gezdirmeyi veya insani yardım malzemelerini A noktasından B noktasına taşımayı teklif etmektedir (dw.com).

2020 yılında Haziran ayında sıkı karantinaların hafifletilmesinin ardından, sağlık hizmetlerini gafil avlayan Kırgızistan’da Covid-19 vakalarında keskin bir artış başladı.

Birçoğu zamanında tıbbi bakım alamadıklarından şikayet etmiştir ve sosyal ağlarda hastanelerin kapısında ölen insanların haberleri yayılmıştır.

Yardıma gelen gönüllüler , aslında devletin işlevlerinin bir kısmını devraldığı söylenebilir. Yetkililer için bu, görevden alma çağrılarına dönüşmüştür.

Temmuz ayı başlarında, Kırgız sağlık sisteminin yeni virüs salgınıyla başa çıkmadığı ortaya çıkmıştır .Önceden hazırlanan hastaneler hızla kalabalıklaşmıştı, röntgen kaydı iki hafta önceden doldurulmuştu ve ambulansın tüm çağrılara gidecek zamanı olmamıştır.

Daha sonra şehirde, oksijen yoğunlaştırıcıların (hem hastanede hem de evde kullanılan havadan oksijen çıkarma cihazları) yardımıyla ambulansa kadar kritik hastaların nefes almasını destekleyen ilk gönüllü mobil ekipler ortaya çıkmıştır.

Hem Kırgız yıldızları hem iş adamları hem de sıradan vatandaşlar oksijen yoğunlaştırıcıları almak için maddi destek göstermiştir. Temmuz ayında sosyal medya, oksijen yoğunlaştırıcılar, maskeler ve zatürree ilaçları satan ve satın alan bir ilan panosuna dönüşmüştür . Çoğu zaman bu ilaçlar eczanelerde bulunmamaktaydı.

Pandeminin zirvesinde, birçok insan bir şekilde doktorlara yardım etmek istemiştir, ancak nasıl olduğunu bilmemekteydi, bu yüzden her şeyin ucundan tuttular: SHC (Suni Havalandırma Cihazı) satın aldılar, yiyecek hazırladılar, ilaçlar satın alıp dağıttılar ve çoğu zaman birbirlerinin yardımını çoğalttılar.

Örneğin, yerel baskılardan biri, Vorontsovka'da (Bişkek'ten çok uzak olmayan, koronavirüs hastaları için bir hastaneye dönüştürülen bir sanatoryum -) doktorlara yiyecek verilmediğini ve ardından bu sorunun çözüldüğünü yazmıştır. Vorontsovka'yı aradığında başhekim, hem doktorlar hem de hastalar için yeterli yiyecek olduğunu söylemiştir ve yemek yerin oksijen cihazı konusunda yardım etmesini istemiştir. Ancak makale uzun süre sosyal ağlarda dolaştı ve insanlar onlara yiyecek getirmeye devam etmiştir.

Bu durumda sosyal medyanın rolünü belirtmekte fayda vardır. Gönüllülük ile ilgili tüm haberler ağırlıklı olarak sosyal ağlardan yayınlanmıştır, tüm toplantılar, para toplama ve başka duyurular mesenjerler ve diğer sosyal platformlar kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ BİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA ORTAMI OLARAK SOSYAL MEDYA ARAÇLARI: İNSTAGRAM VE FACEBOOK ÖRNEĞİ VE İÇERİK ANALİZİ

3.1.Çalışmanın yöntemi

Bu tez çalışmasında nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Buna göre, çalışmanın sonuçları kesin sayıları temsil etmemekte ve sadece ifadelerden oluşmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, Azattyk ve Turmush bilgi portallarının Instagram'daki yayınları örnek olarak alınmıştır. Yayınlar taranarak ve seçilerek tablolar oluşturuldu ve kategorilere ayrılmıştır. Araştırma için Kırgızistan'da koronavirus pandemisinin ortaya çıkma süresi, yani ülkede karantinanın başlangıcından 2020'nin sonuna kadar seçilmiştir. Bu süreçte Azattyk ve Turmush Instagram sayfalarında paylaşılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma konusu ile ilgili tüm yayınlara ulaşılmıştır. Toplanan haberler kategorisel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bir çok yardımlaşma ve dayanışma kurumlarının yanında sosyal medya’da artık günümüzde toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın yapıldığı yeni bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucunda sosyal medya kullanan toplumun her kesiminden bireyler, kurumlar toplumda yardıma muhtaç insanlara facebook üzerinden yardım etmekte ve sosyal medyada çıkan bu tür haberlere maddi ve manevi destek sağlamaktadır ve bunu toplumsal sorumluluk bilinciyle yerine getirmektedir .

Bu bağlamda çalışmanın amacı, sosyal medyada planformlarından örneklem olarak alınan instagram ve facebook mecralarında yardıma ve dayanışmaya destek duyan insanlara toplumdaki sosyal medya kullanıcılarının maddi ve manevi sağladıkları desteklerini ve sosyal medyanın yardımlaşma ve dayanışma ortamı olarak önemini ortaya koymaktır.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Kırgızistanda'ki internet gazetelerinin sosyal medya mecralarındaki yayınladıkları yardım içerikli haberler oluşturmaktadır. Örnek olarak ise, Kırgızistanda'ki Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler oluşturmaktadır. Bu kapsamda 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arasında Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler ve bu haberlere yapılan yorumlar incelenmiştir.

3.4. Veri Toplaması ve Analizi

Çalışmanın verileri belge tarama yöntemiyle elde edilmiştir. Buna göre örneklem olarak belirlenen 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arasında Azattyk ve Turmush gazetelerinin instagram sayfalarında yayınlanan yardım içerikli haberler ve bu haberlere yapılan yorumlar diğer haberlerden ayırarak toplanmıştır. Toplanan haberler kategorisel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Buna göre incelenen haberler haberin tarihi, haberin başlığı, konusu, beğeni, yorum, paylaşım, görüntüleme sayıları ve kullanılan görseller olarak kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra kategorilere ayrılan haberler genel olarak ve her bir haber için yapılan yorumların açıklaması yapılarak, haberledeki ve yorumlardaki yardımlaşma ve dayanışma vurgusu ortaya konulmuştur.

3.5. Bulgular

Tablo 3.1. Azattyk_media ve Azattyk_kg Instagram sayfalarında 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arası yapılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberleri

№	Paylaşım Başlığı	Konusu	Beğeni Sayısı	Görüntüleme Sayısı	Yorum Sayısı	Paylaşım Tarihi	Görsel Kullanımı
1	Suzak'ta acil durumun zorluklarını çeken bir aile	Koronavirüs krizi, yoksulluk,yardım isteği	12 186	261 400	1 281	30.03.2020	Video/Röportaj
2	Kızılay ihtiyaç sahiplerine ulaştı	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma,dayanışma	3 980	131 283	308	02.04.2020	Video/Röportaj
3	Yurttaşların yardımı unutulmayacak	İş göçmenleri, yardımlaşma ve dayanışma, koronavirüs krizi	6 228	158 883	199	06.04.2020	Video/Röportaj
4	İnsanların Sesi: Yemeğe ihtiyacı olan insanlar, Moskova'dan ulaşanlar	Yardım isteği, koronavirüs krizi	2 547	112 839	123	07.04.2020	Audio

5	Karantina konserleri	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma, moral verme çabaları	779	52 114	8	08.04.2020	Video/Çevrimiçi Röportaj
6	Oş'taki gönüllülerin sponsorlara ihtiyacı var	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma, yardım talebi	1 148	67 024	49	17.04.2020	Video/Röportaj
7	Gönüllüler muhtaç Kırgızları başını belada bırakmadı	Koronavirüs krizi, yoksulluk, sosyal sorunlar, yardımlaşma ve dayanışma	4 467	126 847	358	19.04.2020	Video/Röportaj
8	Gönüllüler halka ekmek ve ilaç dağıtmaktadır	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	2 497	93 472	95	24.04.2020	Video/Röportaj
9	Evleri dolaşarak çocuklara ders veren öğretmen	Zor yaşam koşulları, sosyal sorunlar, yardım, çocuklara her koşulda eğitim	4 261	135 767	151	25.04.2020	Video/Röportaj
10	İnsanları önemseyen kırsal teyzeler	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	1641	77 523	44	28.04.2020	Video/Röportaj
11	Desteğe muhtaç anneler	Çocuklarını tek başına büyüten kadınlar, yardım, sosyal sorunlar	462	34 934	23	14.06.2020	Video/Röportaj

12	Güney Koreli yatırımcılar Kırgız Cumhuriyeti'nde yeni bir hastane inşa etmeye hazır	Koronavirüs ile mücadele,siyaset,uluslararası ilişkiler,uluslararası dayanışma	2 090	-	105	22.06.2020	Fotoğraf
13	Kırgızistanlılar koronavirüsle mücadelede nasıl yardımcı olmaktadır	Koronavirüs ile mücadele, halk dayanışması	7 673	-	297	03.07.2020	Fotoğraf
14	Gençler doktorlara yardım etmek ister	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma,dayanışma, uluslararası dayanışma	2 399	112 128	109	03.07.2020	Çevrimiçi sohbet/tartışma
15	Kırgız-Türk Bışkek hastanesi COVID-19 hastalarını kabul etmeye başladı	Koronavirüs ile mücadele,siyaset,uluslararası ilişkiler,uluslararası dayanışma	683	-	16	06.07.2020	Hastane Fotoğrafı
16	5 Temmuz'da Türk işadamlarının yardımı ile Kırgızistan'a 15 oksijen konsantratörü teslim edildi.	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma,dayanışma, uluslararası dayanışma	4 972	-	151	05.07.2020	Fotoğraf

17	İki kardeş, Shamil Talantov ve Kamchybek Askhatov, bir araba satarak memleketleri Karakol'a yardım etmeye karar verdi. Alınan fonlarla, KKD ve oksijen yoğunlaştırıcıları satın almayı planlıyorlar.	Koronavirüs ile mücadele, halk dayanışması	13 581	-	718	08.07.2020	Kardeşlerin fotoğrafı
18	Yardım etmeyi teklif edenler	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	15 884		365	09.07.2020	Video/Röportaj
19	Zor zamanlarda doktorlara el uzatan ustalar	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	8 723	220 154	761	12.07.2020	Video/Röportaj
20	Ölüme karşı gelen gönüllüler	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	20 449	382 433	3 003	16.07.2020	Video/Röportaj
21	Milanfan'da virüsle mücadele eden gençler	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	3 737	180 766	142	16.07.2020	Video/Röportaj

22	10 yaşındaki Ruslan, topladığı madeni paraları "koronavirüsle mücadele" için bağışladı.	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	2 278	78 126	103	16.07.2020	Video/Röportaj
23	Bizim kahramanlar. Kendi hayatlarını riske atarak canları kurtaran gönüllüler	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	9 417	163 183	859	17.07.2020	Video/Röportaj
24	Gönüllülerin katkıları ve güvenliği	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	1 066	74 109	34	17.07.2020	Çevrimiçi röportaj
25	Rusya'da Kırgız vatandaşları tarafından hazırlanan ve sevk edilen 198 bin ruble değerinde ilaç ve tıbbi malzeme, Novosibirsk'ten Oş'a charter seferi ile teslim edildi.	Koronavirüse karşı mücadele, yardımlaşma, dayanışma	7 895	-	255	19.07.2020	Fotoğraf

Çalışmada koronavirüs pandemisinin sosyal dayanışma ve yardımlaşma için bir sınav haline geldiği söylenmişti . Sosyal medya ise , gönüllülere yardım sağlamak için bir platform görevi görmüştü ve aynı zamanda aralarındaki ana iletişim aracı haline gelmişti. Ayrıca, sosyal ağların diğer kullanıcıları arasında yardım etme arzusunu uyandırmada sosyal medyanın önemine dikkat edilmelidir. Tablo 3.2’de görüldüğü gibi Kırgızistan’da pandeminin patlak vermesiyle ve yılsonuna kadar Azattyk’in Instagram’daki resmi sayfasında sosyal yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili haberler yayınlanmıştır. Tablo 3.1 gördüğümüz gibi, tıbbi ve maddi yardımdan yoksun kalan insanlara yardım eden gönüllüler hakkında en fazla sayıda yayın yapılmıştır.

Daha önce belirtildiği gibi, Temmuz ayı başlarında, pandeminin zirvesinde, devlet artık hastalık ve ölüm oranındaki bu artışla başa çıkamamıştı. İnsanlar hastanelerin kapılarında, evlerinde, yolda doktorlardan yardım beklemeden can vermekteydi. Bu zor anda başta gençler olmak üzere insanlar birlik olma gücünü bulmuştur ve ihtiyacı olanlara yardım etmeye başlamıştır. Tablo 3.2’de görüldüğü gibi en fazla beğeniyi, 24 saat canlarını tehlikeye atarak, hastalara yardım eden, hastaneye götüren, eve oksijen cihazı getiren ve yardım sağlayan genç gönüllülerle ilgili bir yayın almıştır. Tam olarak 16 Temmuzda yapılan bu paylaşımın başlığı ‘*Ölüme karşı gelen gönüllüler*’ olarak geçmektedir. İçeriğinde video-röportaj şeklinde gönüllülerle bir gün geçirerek , onların yaptıklarını betimlemektedir .

Böylece tablo 3.1’deki tüm paylaşımları iki gruba kategorize edebiliriz. Birincisi, Kırgızistan’da pandeminin ilk günlerinden ve özellikle Temmuz ayı başlarında ve ortasında hastalığın patlak vermesi sırasında gönüllülerin ve diğer kuruluşların ve insanların yardımlarını anlatan paylaşımlardır . İkincisi, ihtiyacı olanlara yardım çağrısı içeren yayınlardır. Yani, esas olarak maddi yardıma ihtiyacı olan insanlar, aileleri anlatan yayınlardır. Sonuçta, bildiğimiz gibi, koronavirüs Kırgızistan’ın zaten zayıf olan ekonomisine zarar getirmiştir ve hala getirmektedir. Aynı zamanda, en büyük zararı yoksul aileler ve çok çocuklu aileler yaşamaktadır. Tablo 3.1’de birinci kategorideki paylaşımların daha yoğun yapıldığını söyleyebiliriz.

Görsel kullanımı açısından baktığımızda paylaşımların çoğu video röportaj şeklinde yapılmıştır ve birçoğunda da kurgu kullanılmıştır . Yani ,burda paylaşımların özenerek , kullanıcıların empati kurabilmeleri için bazı yerlerde de dramatize edilerek yapılmıştır.

Tablo 3.1’de yer alan 30 Mart 2020 tarihinde paylaşılan “*Suzak'ta acil durumun zorluklarını çeken bir aile*” başlıklı paylaşım karantina sırasında oluşan ekonomi zorluklarını çeken aile hakkındadır. Bu paylaşımda video/röportaj şeklinde bir ailenin zor durumu anlatılmaktadır. Karantinadan önce bulaşık yıkayarak gündelik ekmek parasını kazanan Madina karantinadan sonra işsiz kalmış. Onunla beraber engelli eşi , dört çocuğu ve yaşlı kayın validesi yemeksiz kalmıştır. Videoda Madina insanlardan çocukları için herhangi bir yardım istemektedir. Haber metninde tam olarak ‘*18 Mart'ta Suzak ilçesinde ilan edilen olağanüstü halin ardından birçok aile gıdaya muhtaç hale geldi. Lavdan-Kara köyünde çok çocuğu olan Kerimovlar zor durumda*’ diye yazılmaktadır. Mevcut haber toplamda 12 186 beğeni 261 400 görüntüleme ve 1 281 yoruma ulaşmıştır.

Paylaşımın altındaki yorumlar üç gruba ayrılabilir. Birinci grupta , haberdeki aileye yardım etmek isteyenler ve iletişim bilgilerini soran yorumlardır . İkinci grupta, devleti yardım etmediği için suçlayan yorumlardır . Üçüncü grupta ise , daha pasif , yardım etmek isteyenleri öven ,aile için dua eden yorumlar mevcuttur.

Bu paylaşımda karantina sırasından oluşan ekonomik kriz ve yoksulluk konuları ele alınmıştır. Burdaki sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı yorumlardan görebiliriz . Bir ailenin sorununa karşı 1 281 kullanıcı yorum yazmıştır ve büyük bir kısmı yardım etmek istediklerini belirtmiştir.

‘Kırgızistan Ulusal Kızılay Derneği, Bişkek'teki 100 ihtiyaç sahibi aileye bazı temel gıda maddelerini dağıttı. Çok çocuklu annelere, engelli ve bekar annelere yardım yapılmıştır’. Bu metin ise bir sonraki “*Kızılay ihtiyaç sahiplerine ulaştı*” adlı haberde yer almıştır. 02 Nisan 2020 tarihinde yayınlanan haberde Kızılay Derneğinin karantina sırasında yardıma muhtaç ailelere , annelere ve engellilere yardım dağıttıklarını anlatılmaktadır. Görsel olarak yine de video röportaj şeklinde yapılmıştır. Burda haberin kendisi dayanışma ve yardımlaşmayı konu almıştır , yani sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberin içeriğinde

olduğunu söyleyebiliriz. Paylaşım 3 980 beğeniye 131 283 görüntülemeye ve 308 tane yoruma sahiptir.

Bu paylaşımın yorumları ikiye bölünmektedir. Birinci grupta, yardım edenleri takdir edenler. İkinci grupta da yardıma ihtiyacı olduklarını yazan ve iletişim bilgilerini bırakan kullanıcılarıdır. Genelde, yardım isteyen yorumlarda kullanıcılar karantina yüzünden işsiz kaldıklarını ve çocukları ile aç kaldıklarını paylaşmaktadır.

‘Yurttaşların yardımları unutulmayacak’ başlığı ile tabloda yer alan üçüncü haberin de konusu ve içeriği dayanışma ve yardımlaşmadır. Burda Rusya'daki bazı Kırgız derneklerinin, Samara ve Togliatti şehirlerindeki öğrencilere yiyecek sağladığı. Moskova'da Kırgız işadamları yolda mahsur kalan yurttaşlarına barınma ve yardım sağladığı anlatılmaktadır. 6 228 beğeni , 158 883 görüntüleme ve 199 yorum sayısına ulaşan bu paylaşımın görseli telefona çekilmiş videodan oluşmaktadır. Yorumlara bakıldığında yardım eden gençleri takdir eden yazıları görebiliriz. Çok az sayıda kullanıcı, yardım edenlerin kendileri video çektikleri için piar yaptıklarını iddia etmektedir. Ancak, bu tarzdaki yorumların arkasından gençleri savunan kullanıcılar yorum yapmıştır . Yani, özetle, bu paylaşım sadece pozitif içerikli, takdir eden yorumlardan oluşmaktadır.

“İnsanların Sesi: Yemeğe ihtiyacı olan insanlar, Moskova'dan ulaşanlar” başlıklı haber 7 Nisan 2020 tarihinde paylaşılmıştır. Özetle , haberin içeriğinde olağanüstü durum yüzünden geçimini sağlayamayan Moskova'daki Kırgız vatandaşlar, çoğunlukla bekar anneler ve çok çocuklu aileler Kırgız devletine yardım isteğinde bulunmuştur. Onlar Moskova'nın hostelinde geçici olarak yaşamaktadır ve Kırgızistan'dan özel uçak gönderilmesini istemektedir. Hatırlatırsak , karantina döneminde bütün uçuşlar iptal edilmişti ve başka ülkelerde , özellikle Rusya'daki vatandaşlar zor durumda kalmıştı. Bir audio sesinde oluşan paylaşım üzerinde 2 547 beğeni ,112 839 görüntüleme, 123 yorum yapılmıştır. Yorumlara gelince de , burda devleti suçlayan ve hakaret edici cümleler ve yardıma muhtaç olduklarını içeren yorumlar bulunmaktadır. Mesela, yorum yapan kullanıcılardan birisi Kırgızistan devletinin iktidar için savaşmaktan kendi vatandaşlarıyla ilgilenmeye vakti olmadığını yazmıştır. Bir diğer kullanıcı Novosibirsk

şehrinde çocukları ile nerdeyse sokakta kaldığını ve eve gitmek için parası olmadığını yazarak yardım istemiştir.

Sonraki 08 Nisan 2020’de paylaşılan ‘*Karantina Konserleri*’ başlıklı paylaşım da Koronavirüse karşı dayanışma konusunu ele almaktadır. Ancak ,burda maddi dayanışma değil bir manevi dayanışma söz konusudur. Bosna'nın en popüler müzik grubu Dubioza, haftalık çevrimiçi bir konser başlatmıştır. Grup üyeleri Bosna, Hırvatistan ve Slovenya gibi farklı yerlerde evlerinden çıkamaları da, enstrüman çalmaktadır ve video konferans ritmine göre şarkı söylemektedir. Mevcut paylaşım kullanıcılar tarafından 2 547 defa beğenilmiş , 52 114 görüntülenmiş ve 8 tane yorum yapılmıştır . Yorumlar kısmında iki tane paylaşım ile ilgili emoji bulunmaktadır , diğer yorumlar ise reklam ya da konu ile alakasız yazılar içermektedir .

17 Nisan 2020 tarihinde paylaşılan sıradaki haberin başlığı ‘*Oş'taki gönüllülerin sponsorlara ihtiyacı var*’ diye geçmektedir. Burda sosyal medya, yani Instagram yardım isteğinde bulunmak için kullanıldığını söyleyebiliriz. Haberde, Oş'taki Halkın Karargahı bugüne kadar binlerce kişiye yiyecek sağladığı ve gönüllülerin söylediğine göre yardım arayanların sayısı her geçen gün arttığı, olağanüstü halin uzaması nedeniyle sponsor sayısı da azaldığı iletilmektedir. Yine video/röportaj şeklinde yapılan bu haber 1 148 beğeniye, 67 024 görüntülemeye , 49 yoruma sahip olmuştur. Yorumlarda ilk olarak yardıma muhtaç insanların yorumları mevcuttur. Onlar durumlarını anlatarak iletişim bilgilerini bırakmıştır. Diğerleri ise , neden sadece Oş şehrinde böyle bir yardım kurumun olduğunu sorgulamıştır ve birçok takipçi de yardımlarını videoya çektiklerini yargılamıştır .

Olağanüstü hal uygulaması kısıtlamaları, Kırgızistan'da ihtiyaç sahibi insan sayısını artırmıştır. 24 Nisan 2020 tarihinde yayınlanan ‘*Gönüllüler halka ekmek ve ilaç dağıtmaktadır*’ başlıklı haberde gönüllülerin muhtacı olan insanlara yardımda bulundukları anlatılmaktadır. Paylaşımın konusu koronavirus ile mücadele ve yardımlaşma ve dayanışmadır. İçeriğinde on iki dadikalık video bulunmaktadır. Bu videoda gönüllülerin bir gün evleri bisikletle , araba ile nasıl yardımda bulunduklarını

anlatılmaktadır. Paylaşım 2 497 beğeni 93 472 görüntüleme 95 yorum sayısına sahip olmuştur.

Yorumlarda kullanıcıların bir kısmı gönüllülere katılmak istediklerini yazmışlardır. Onların da evleri dolaşmak için bisikletleri ve motorları olduğunu yorumlarda belirtmişlerdir. Kullanıcıların bir diğer kısmı bu işleri yapan gönüllülere teşekkür etmiştir ve onlar için iyilik sağlık dilemiştir. Ayrıca, yardıma ihtiyaç olduklarını yazan kullanıcılar da vardır.

Karantina sırasında evleri dolaşarak ders veren öğretmen sonraki haberin kahramanıdır. *‘Evleri dolaşarak ders veren öğretmen’* başlıklı haber 25 Nisan 2020 tarihinde Instagram üzerinde Azattyk tarafından paylaşılmıştır. Bu haberde bir insanın başka insanlara karşı bir dayanışma ve yardımlaşmada bulunduğunu görebiliyoruz. Bununla birlikte böyle bir davranış başka insanlar bir fedakarlık modeli olarak sunulmaktadır. Batken'de öğretmenler uzaktan eğitime erişimi olmayan çocuklara çeşitli şekillerde eğitim vermekteydi. Bunlardan biri haberin kahramanı Kadamjai ilçesine bağlı Shibran köyünden bir öğretmen. Mevcut köyde mobil iletişim yoktur ve TV kanalları iyi çalışmamaktadır. Azattyk'ın hazırladığı röportajda öğretmenin geçtiği yollar , çocuklara ders verdiği kareler gösterilmektedir. Yorumlarda takipçiler öğretmeni takdir ederek onu Cengiz AYTMATOV'un yazdığı *‘Birinci Öğretmen’* deki Duyşen'e benzetmektedir.

Bir önceki paylaşımlardan da anlaşıldığı gibi kullanıcılar yardımda bulunanlar ile ilgili haberlerde hep pozitif yorumları bıraktığına dikkat edilmelidir.

28 Nisan 2020 tarihinde paylaşılan *‘İnsanları önemseyen kırsal yengeler’* başlıklı haberin içeriğinde dayanışma konusu öne çıkmıştır. Tam olarak üç dakikalık videoda Narın bölgesinde Cergetal mahallesinde halk için maske diken kadınları anlatmaktadır. Koronavirüs pandemisi yüzünden ülkede maske yetersizliği yaşanmıştır. Bu sebepten dolayı da insanlara yardım amaçlı kırsal kadınlar maske dikmeye başlamıştır. Paylaşım 1641 beğeni 77 523 görüntüleme ve 44 yorum toplamıştır.

Altındaki yorum kısmında kadınları öven ve takdir eden cümleler bulunmaktadır. Örneğin , aferin size, aferin Narın bölgesinin Cergetal'ın kadınlarına diye yazmaktadır.

Burda maddi veya fiziksel bir yardımlaşma ve dayanışma gerçekleşmese de manevi olarak desteğin oluştuğunu söyleyebiliriz.

14 Haziran 2020 tarihinde Instagramda yayınlanan *Kız Kardeşler* programının bölümünde ihtiyaç sahibi bekar annelerin durumunu konuşmuştur. Karantina döneminde çalışan gönüllüler ve insan hakları aktivistleri, özellikle para kazanmak ve çocuklarına destek olmak için yarı zamanlı çalışanlar olmak üzere bekar annelerin zor durumda olduğunu tespit etmiştir. Yaklaşık 37 dakikalık programda karantina sırasında oluşan sosyal problemler ele alınmıştır ve tartışılmıştır. Bu paylaşımda sosyal dayanışma ve yardımlaşma ile birlikte kadın dayanışmasını da görebiliriz . Paylaşım 462 beğeni

34 934 görüntüleme ve 23 yoruma sahip olmuştur. Yorumlarda, kullanıcılar programda katılanları destekleyen cümleler yazmıştır ve kadınların güçlü olması gerek olduğunu belirtmiştir. Bir kaç yorumda halkın zayıf kesimlerin sıkıntı çektiklerine dikkat edilmediği için devleti suçlayan yazılar bulunmaktadır.

Daha önce, Kırgızistan'da koronavirüsün tam doruk noktasına ulaştığı Temmuz 2020 döneminde ülkenin zor günler yaşadığı söylenmişti. Bundan önce insanlar, onları işten ve yemekten mahrum bırakan karantina yüzünden acı çektiyse, Temmuz ayında insanlar Coronavirüs ve onun kışkırttığı zatürreden ölmekteydi. Hastanelerde yeterli yer yoktu, suni solunum cihazı yetersizliği yaşanmaktaydı. İnsanlar evlerinde ya da hastanelerin kapılarında yardım beklemeden can vermekteydi. Aşağıda, pandeminin zirvesi sırasında sosyal dayanışma ve yardımlaşma örnekleri verilmiştir.

'*Gençler doktorlara yardım etmek istemektedir*' başlıklı haber 03 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılmıştır. Bu haberde çevrimiçi bir konferans şeklinde röportaj yer almaktadır. Yaklaşık 38 dakikalık paylaşımda gençler zor zamanda halka ve doktorlara nasıl yardımcı olabileceklerini tartışmışlardır. Bu paylaşım 2 399 beğeni 112 128 görüntüleme ve 109 yoruma sahip olmuştur. Yorumlar ise iki gruptan oluştuğunu söyleyebiliriz. Birinci gruptaki kullanıcılar gençlere teşekkür etmekte ve gurur duyduklarını yazmaktadır . İkinci gruptakiler ise , gençler kadar olamayan milletvekilleri ve devleti hiçbirşey yapmamakla suçlamaktadır.

03 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılan ‘*Kırgızistanlılar koronavirüsle mücadelede nasıl yardımcı olmaktadır*’ habere göre Kırgızistanlı aktivistler, işadamları ve sanatçılar solunum cihazı satın almak için para toplamıştır ve bunları Sağlık Bakanlığı'na aktarmıştır. Bazı girişimciler de tesislerini hastaneler için tahsis etmeye hazır olduklarını belirtmiştir. Hükümet, ülkenin koronavirüs ve zatürree hastalarını tedavi edecek kaynaklara sahip olmadığını gizlememektedir. Paylaşım 7 673 beğeni ve 297 yorum toplamıştır.

08 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılan ‘*Arabamızı satarak doktorlara yardım edeceğiz*’ başlıklı haberde sadece iş adamlarının değil, sıradan vatandaşların maddi yardımda bulunduklarını görebiliriz. Kardeşler Shamil Talantov ve Kamchybek Askhatov arabalarını satmaya ve geliri oksijen yoğunlaştırıcıları ve koruyucu ekipman satın almaya karar vermişlerdir. Şamil 22 yaşında ve Kamchybek ise 10. sınıf öğrencisidir. İkisi doktorlara ve halk için yardımda bulunmak istemiştir. Bu paylaşım da yardımlaşma ve dayanışma için parlak bir örnektir. Haberin sosyal medyada yer alması ve büyük kitleye ulaşabilmesi başka vatandaşların da örnek alarak herhangi bir yardımda bulunabileceği olasılığını arttırdığını varsayabiliriz. Görselde iki kardeşin fotoğrafı bulunduğu bu paylaşım 13 581 beğeni ve 718 yoruma sahip olmuştur.

Yorumlara bakınca kardeşleri takdir eden yazıları görebiliriz. Haberi okuyan kullanıcıların büyük kısmı kardeşler için sağlık dilemiştir. Aralarında bunu kendilerini reklam etmek amaçlı böyle bir şey yaptıklarını düşünen kullanıcılar da vardır. Ama belirtildiği gibi çocukları öven yorumlar daha çok yer almaktadır.

Kırgızistan'daki pandemi sırasında büyük iş adamlarından emekli yaşlılara ve yurt dışından gelen yurttaşlardan okul çocuklarına kadar yardımda bulunmak istemiştir. 09 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılan ‘*Yardım etmeyi teklif edenler*’ başlıklı haberde bu vatandaşlardan söz edilmektedir. Bu video röportaj pandemi sırasında ellerinden gelince vatandaşlara yardım edenleri içermektedir. Örneğin, haberde yer alan en küçük kahraman 10 yaşında. O 33 tane piliç büyütüp doktorlara yemek yapmak için bağışlamıştır. Aşçı Tilek ise arkadaşı ile 300 tabak pilav yapmıştır ve Bişkekte’ki hastanelerde doktorlar için dağıtmıştır. Unutulmamalıdır ki bunlar hepsi sıradan insanlardır ve bu paylaşımından sonra

yardımlarının dokunmasını isteyen daha da çok insan ortaya çıkmıştır. Bu paylaşım ise 15 884 kullanıcı tarafından beğenilip ve 365 kişi tarafından yorumlanmıştır.

‘Zor zamanlarda doktorlara el uzatan ustalar’ başlıklı haber 12 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılmıştır . Bu haberde bazı Kırgız işadamları doktorlara yardım etmek için ellerinden geleni yaptığı aktarılmaktadır. Başkentteki ustalar mobilya yaptığı ve hastanelere dağıttığı anlatılmıştır. Belirtirsek geçici gündüz hastaneleri 5 Temmuz'dan beri faaliyet göstermiştir . Paylaşım video/röportaj şeklinde yapıp 8 723 beğeni 220 154 izleme ve 761 yorum toplamıştır.

Bu paylaşımın altındaki yorumları üç gruba ayırabiliriz. Birinci gruptaki ve en çok sayıda yorumlar ustalara teşekkür eden ve takdir eden yorumlardır. Ayrıca, Kırgız halkının ne kadar dayanışma ve yardımlaşmaya eğilimli bir halk olduğunu içeren yorumlar mevcuttur. İkinci grupta , devletten hiç yardım gelmediğini ve devletin görevini sıradan insanların üstlendiği yazmışlardır .Üçüncü grupta ise, ustalara yardım etmek istediklerini ve iletişim bilgilerini isteyen yorumlar yer almaktadır.

Sonraki paylaşımın başlığı *‘Ölüme karşı gelen gençler’* olarak geçmektedir. En başında belirtildiği gibi bu haberin altında en fazla yorum yapılmıştır ve aynı zamanda habere en çok beğeni sayısına ulaşmıştır. İnsanlara yardım eden , tam olarak onları hastanelere yetiştiren , solunum cihazlarını evlerine kadar götüren , doktorlara yemek hazırlayan gönüllülerin 24 saatini anlatan bu 14 dakikalık video/röportaj 16 Temmuz tarihinde paylaşılmıştır , 20 449 beğeni 382 433 görüntüleme ve 3 003 yorum sahibi olmuştur.

Yorumlarda takipçiler gönüllüleri çoğunlukla takdir etmektedir . Bir diğer kısmı da gençlerin iletişim bilgilerini istemektedir. Bazıları da aralarına katılmak istediklerini yazmaktadır.

2020 yılında Temmuz ayında dunganların yaşadığı Chui'deki Milyanfan köyünde iki haftada yaklaşık 20 hasta ölmüştür. Yaklaşık 6.000 kişilik bu köyde, tek hastanede üç doktor durmadan çalışmaktaydı Bu günlerde köyde gönüllü grupları oluşturulmuş ve

gündüz hastaneleri açılmaya başlamıştır. 16 Temmuz 2020 tarihinde paylaşılan bu haberde Koronavirüs ile mücadele konusu öne çıkmaktadır .Yanı sıra insanların dayanışma ve yardımlaşması vurgulanmıştır. Bu haber toplamda 3 737 beğeni 180 766 görüntüleme ve 142 yorum sayısına sahip olmuştur. Yorumlarda kullanıcılar ikiye bölünmüştür. Bir kısmı gönüllüleri ve köyün sakinlerini takdir etmektedir ve herşey iyi olacağını dilemektedir .Diğer kısmı ise , devleti hiç bir şey yapmamakla suçlamaktadır. Bazıları , eğer insanlar birbirlerine yardım ederek hayatta kalmayı başarıyorsa milletvekillerin ve diğer yöneticilerin gerikliğini sorgulamaktadır. Dikkat edersek pandeminin Kırgızistan’da ortaya çıktığından beri ve Temmuzda zirveye ulaştığında sosyal medya kullanıcıları tarafından devlet ağır eleştirilere maruz kalmıştır.

10 yaşındaki Ruslan da topladığı paraları "koronavirüsle savaşmak" için bağışlamıştır. Bu haber 16 Temmuz 2020 tarihinde Instagramda Azattyk tarafından paylaşılmıştır. Aynı yukarıdakiler gibi bu haber de dayanışma ve yardımlaşma içerikli haberdır . Paylaşım 2 278 beğeni 78 126 görüntüleme ve 103 yorum toplamıştır. Yorumlarda da çocuğu öven ve takdir eden yazıları görebiliriz . Bunun yanında da devlet yöneticilerin bu küçük çocuk kadar olamadıklarını yazmışlardır.

Salgının başlangıcından itibaren Kırgızistan'da devasa bir gönüllü ordusu oluşmudur. Onların çoğu öğrenciydi. Gelecekte doktor olacak 22 yaşındaki Adinai Myrzabekova, koronavirüs hastalarını tedavi eden bir hastanede ölmüştür. 17 Temmuz 2020 tarihinde ‘*Gönüllülerin katkıları ve güvenliği*’ başlıklı haberde gönüllülerin aldığı riskleri ve devletin gönüllülerin güvenliğini ne kadar sağladığı tartışılmıştır. Bu paylaşım sosyal dayanışma ve yardımlaşma içerikli olmasa da , ülkede iktidar tarafından önemseme derecesini ve desteğini göstermeye çalışmıştır . Bu tür haberler de insanlarda ters etki yarattığını söyleyebiliriz , çünkü insanlarda güvensizlik hissi yaratabilmektedir. Bu paylaşım 1 066 beğeni 74 10 görüntüleme ve 34 yorum sayısına sahip olmuştur. Yorumlara bakınca kullanıcıların öncelikle gönüllülerin sağlık güvenliklerinin sağlanmasını talep etmiştir ve yukarıda belirtildiği gibi devleti suçlamıştır. Yorum yazarların diğer kısmı ise Kırgızistanlı gençler ile ve Kırgız halkı ile gurur duyduklarını yazmıştır.

Kırgızistan'da yaşayan vatandaşların dışında yurtdışındaki Kırgızistanlılar da yardımlaşma ve dayanışma hareketlerinde bulunmuştur. 19 Temmuz 2020 tarihinde *'Rusya'da Kırgız vatandaşları tarafından hazırlanan ve sevk edilen 198 bin ruble değerinde ilaç ve tıbbi malzeme, Novosibirsk'ten Oş'a charter seferi ile teslim edildi'* başlıklı haberde bunu görebilmekteyiz. Paylaşım 7 895 beğeni ve 255 yorum toplamıştır. Haberin içeriğinde koronavirüs ile mücadele amaçlı dayanışma ve yardımlaşma konusu mevcuttur.

Yorum kısmında kullanıcılar aynı şekilde ikiye bölünmüştür. Birincileri ,yardımlar için teşekkür edenler, ikincileri ise bu yardımın devlet tarafından doğru biçimde halka teslim edeceğinden şüphe duymuştur.

Sonuç olarak , Tablo 3.1'deki paylaşımlarda sosyal dayanışma ve yardımlaşma içerikli haberler daha çok bulunmaktadır. Takipçiler yardımda bulunan insanlar ve gönüllüler ile ilgili haberleri hep pozitif biçimde karşılamaktadır . Paylaşımların birçoğunda devleti suçlayan yorumlar mevcuttur. İnsanların ve ailelerin yardım isteyen haberlerde takipçiler yardımda bulunmak için hazırda olduklarını belirtmektedir ve iletişim bilgileri istemektedir.

Tablo 3.2. Turmush Instagram sayfalrında 24.03.2020 – 31.12.2020 tarihler arası yapılan sosyal dayanışma ve yardımlaşma haberleri

№	Paylaşım Başlığı	Konusu	Beğeni Sayısı	Görüntüleme Sayısı	Yorum Sayısı	Paylaşım Tarihi	Görsel Kullanımı
1	Jumgal'da yaşayan 12 yaşındaki kız maske dikmekte ve halka dağıtmaktadır	Koronavirüs ile mücadele,yardımlaşma ve dayanışma	6 859	-	248	25.03.2020	Kızın Fotoğrafi
2	Coronavirus: Girişimci Nursultan Shakir uulu 250 aileye yardım etti	Koronavirüs ile mücadele,yardımlaşma ve dayanışma	297	15 167	18	17.04.2020	Video/Röportaj
4	Gençlik Meclisi'nden 2,5 bin aileye hediyeler. "Bir bilek - bir dilek"	Koronavirüs ile mücadele,yardımlaşma ve dayanışma	92	6 859	8	20.04.2020	Video/Röportaj
5	Suzak bölgesinin Yrys kırsalında ikamet eden 73 yaşındaki Kimsanbay Mamatov, epidemiyolojik durum nedeniyle emekli	Koronavirüs ile mücadele,yardımlaşma ve dayanışma	2 319	-	41	23.07.2020	Adamın Fotoğrafi

	aylığını ikinci kez devretti.						
6	Toktogul'un kaderi	Yardım isteği,yoksulluk,sosyal sorunlar	1 073	-	41	20.08.2020	Ailenin Fotoğrafi
7	Kader: Çocukların bazen aç kalır	Yoksulluk,yardım isteği,sosyal sorunlar	2 310	-	87	04.09.2020	Kadının Fotoğrafi
8	Ailesini kaybeden engelli ergen çocuğun kaderi	Yardım talebi, sosyal sorunlar, engelli çocuk	2 823	-	96	09.09.2020	Çocuğun Fotoğrafi
9	Babam ve annem,eşim,abim ve bir oğlumu kaybettim,- At-Başı sakini Cumaeva	Yoksulluk,yardım isteği,sosyal sorunlar	1 939	-	60	14.09.2020	Kadının Fotoğrafi
10	Çürümüş ahşap evde ailesi ile gün geçiren Zamirbek	Yoksulluk,sosyal sorunlar,yardım isteği	4 068	-	106	21.09.2020	Evin Fotoğrafi
11	Kazadan sonra zor kaderle karşı karşıya gelen Batma İsmailova	Yardım talebi, sağlık durumu,maddi sıkıntı, sosyal sorunlar	766	-	16	29.09.2020	Kazanın Fotoğrafi

Tablo 3.2.'deki yayınlar Intagram'da Turmush'un resmi sayfasından alınmıştır. Burada birinci kategorideki yayınların ikinci kategorideki yayınlardan çok daha az olduğunu görmekteyiz. Yani gönüllüler ve diğer kuruluşlar tarafından sağlanan yardım içerikli yayın sayısı daha azdır. Bu tabloda, ihtiyaç sahibi ailelere yardım isteyen daha fazla yayın görebilmekteyiz.

Tabloda yer alan 'Jumgal bölgesindeki Chaek köyünden 12 yaşındaki Ayperi Dzhumakadyrova, ailesiyle birlikte maske diker ve doktorlara ve ihtiyaç sahiplerine ücretsiz dağıtır..' başlıklı paylaşım 6 859 beğeni toplamıştır ve böylelikle en fazla beğeniye sahip olmuştur. Bu yayın, sosyal ağların diğer kullanıcıları için bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma örneğidir.

Görsel kısmında ise , haberi kullanıcılara aktarmak için en çok fotoğraflar kullanılmıştır. Özellikle yardıma muhtac kişilerin ve ailelerin fotoğrafları başlık altında yer almaktadır. Bunu öncelikle kullanıcının empati kurması , gerekli yerlerde de acıması için kullanıldığı söylenebilir. Ancak , en önemlisi , burdaki fotoğraflar gerçekten yardıma muhtac olduklarına dair bir kanıt olarak gösterilmektedir. Çünkü , tablodaki paylaşımların amacı kullanıcıların yardım etmesini sağlamaktır.

25 Mart 2020 tarihinde Turmush tarafından paylaşılan '*Jumgal'da yaşayan 12 yaşındaki kız maske dikmekte ve halka dağıtmaktadır* ' başlıklı haberde Koronavirüs sırasında sosyal dayanışma ve yardımlaşma konusu ele alınmıştır. Bu haber toplamda 6 859 beğeniye ve 248 yoruma ulaşmıştır. Yorumlara bakarsak , sosyal medya kullanıcıların büyük kısmı paylaşımın altında kıza teşekkür eden ve takdir eden yorumları bırakmıştır.

'Coronavirus: Girişimci Nursultan Shakir uulu 250 aileye yardım etti' başlıklı haber de 17 Nisan 2020 tarihinde paylaşılmıştır. Video/röportaj şeklinde yapılan bu haberde bir iş adamının karantina döneminde yaptığı yardımlardan söz edilmektedir. Paylaşımı 926 kullanıcı beğenmiştir , 859 görüntülemiştir ve kullanıcı 8 yorum yapmıştır. Yorum kısmı haberin kahramanı Nursultan'ı öven ve teşekkür eden cümleleri içermektedir.

Bir iş adamı olmayıp da emekli maaşını Koronavirüse karşı mücadele için bağışlayan vatandaşlarımız yok değildir. Bir sonraki haber de Suzak bölgesinin Yrys kırsalında ikamet eden 73 yaşındaki Kimsanbay Mamatov ile ilgilidir. O epidemiyolojik durum nedeniyle emekli aylığını ikinci kez devretmiştir. 2 319 beğeni ve 41 yorum sayısını toplayan bu haber 23 Temmuz tarihinde Instagram’da paylaşılmıştır. Zor dönem geçiren halk için böyle iyilik gösterişi de önem taşımıştır. Yorumlarda Kimsanbay Mamatova’da teşekkür eden yazılar bulunmaktadır. Görsel olarak da adamın fotoğrafı kullanılmıştır.

Tablo 3.2’de yer alan sonraki haberler ise ekonomik krizden dolayı maddi zorlukları çeken aileler ve insanlar hakkındadır. Onlar Instagram kullanıcılarından yardım istemektedir.

Örneğin , ‘*Çocuklarım bazen aç kalır*’ başlıklı haber maddi zorlukları çeken çocuklarını tek başına büyüten kadın hakkındadır. Daha önce Koronavirüsün ve karantinanın zaten zor durumda olan aileler için daha da çok maddi zorlukları getirdiğini anlatmıştık . 04 Eylül tarihinde paylaşılan bu haber kullanıcılara iletilerek yardım etmelerini sağlamak için oluşturulmuştur. Paylaşımın altındaki yorumlarda kadına yardım etmek isteyen kullanıcılar bulunmaktadır.

Bir sonraki haber 09 Eylül 2020 tarihinde paylaşılmıştır. Paylaşımın başlığı ‘Ailesini kaybeden engelli ergen çocuğun kaderi’dir . Bu haber ailesini kaybeden çocuk için yardım toplamak amaçlı yapıldığı ortadadır. Bu yüzden de kullanıcıların empati ve acıma duygularını uyandırmak için çocuğun fotoğrafı kullanılmıştır. Paylaşım üzerinde toplamda 2 823 beğeni ve 96 yorum yapılmıştır. Burda dayanışma ve yardımlaşma yorumlarda gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Çünkü, kullanıcılar yorumlarda çocuğa yardımda bulunmak istediklerini yazmıştır. Diğer kısmı da yardım etmek istediğini yazmasa da , çocuk için sağlık dilemiştir.

14 Eylül 2020 tarihinde paylaşılan ‘*Babam ve annem,eşim,abim ve bir oğlumu kaybettim,- At-Başı sakini Cumaeva*’ başlıklı haberde maddi ve manevi zorlukları çeken kadın ile ilgilidir. Bu paylaşım da yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanması amaçlı yapılmıştır. Toplamda 1 939 beğeni ve 60 yorum sayısına sahiptir. Yorumlarda kullanıcılar tarafından destek içerikli yazılar yazılmıştır. Bir kısmı da yardım etmek istediklerini

yazmıştır. Burda daha çok manevi desteğin gerçekleştiğini söyleyebiliriz, çünkü haberin kahramanı için sabır göstermesini ve daha güçlü olmasını yazmışlardır. Aynı zamanda da iyilik ve sağlık dileyenler vardır.

‘Kazadan sonra zor kaderle karşı karşıya gelen Batma İsmailova’ adlı başlık bir sonraki habere aittir. Haberde kahramanın zor yaşamı ve kazadan sonraki çektiği zorluklar anlatılmaktadır. Bu paylaşım da sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın gerçekleşmesi amaçlı yapılmıştır. 766 beğeni ve 16 yoruma sahip olan bu haber 29 Eylül 2020 tarihinde paylaşılmıştır. Yorumlara bakınca çok sayıda yorum bulunmadığını görebiliriz. Ancak , çok az yorum bulunduğu rağmen bir çok kısmı Batma’ya yardım etmek isteyenler çok olduğunu söyleyebiliriz. Bir diğer kısmı da kadın için şifa dilemiştir.

Tablo 3.1 ve tablo 3.2’ göre , sosyal medya toplumsal dayanışma ve yardımlaşma ile ilgili bilgi aktarma aracı olarak kullanılmaktadır. Eğer tablo 3.1’de sosyal medya daha çok toplumsal dayanışma ve yardımlaşma içerikli haberleri iletme aracı olarak kullanmakta ise , tablo 3.2’de toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın gerçekleşmesini sağlamak için kullanılmaktadır. Ancak , hem tablo 3.1 hem tablo 3.2’de sosyal medya toplumsal dayanışma ve yardımlaşma için bir platform oluşturmuştur . Bu platform üzerinden sosyal dayanışma ve yardımlaşma ile ilgili bilgiler aktarılmaktadır, yorum kısmında kullanıcılar arasında tartışmalar gerçekleşmektedir ve kullanıcılar tarafından yeniden paylaşılmaktadır. Böylece sosyal meday dayanışma ve yardımlaşmanın en kısa zamanda daha büyük kitle arasında oluşmasında katkıda bulunmaktadır .

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal medya kavramı başta basit bir kavram olarak görünse de aslında karmaşık ve kapsamlı anlama sahiptir. Kavram üzerinde bir çok teorisyen kuramlar oluşturmuştur ve hepsi bir sonuca varmaya çalışmaktadır. McLuhan'a göre sosyal medya bir 'küresel köy'ise , Bodrilliard'a göre sosyal medya bir simülyasyon anlamı taşımaktadır.

Sosyal medyanın tarihsel gelişimi hem kavramsal hem teknolojik olarak yol çizmektedir. Teknik olarak sosyal medya tarihi 1979'lara dayanmaktadır ve bugünkü halini almak için her aşamada kendini geliştirmiştir.

Sosyal medya en başta bir iletişim aracı olarak bir çok özellikleri ile toplumun hayatını kolaylaştırmaktadır. Ancak , bazen etik sorunlar, güvensizlik,mahremiyetin korunmaması gibi toplum için zararlı yönleri de bulunabilmektedir. Sosyal medya insanın hayatına girdiğinden beri bir çok değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. İnsanın kişiliğinden toplumsal hareketlere kadar sosyal medyanın etkisinden söz edebiliriz. Bunun dışında siyaset, ekonomi-politik alanlarında sosyal medya sayesinde değişiklikler yaşandığını söyleyebiliriz.

Kırgızistan'da sosyal medya kullanımı 2007 yıllarına dayanmaktadır. Yapılan birkaç araştırmaların sonuçlarına göre, Kırgızistan'da en çok kullanılan sosyal medya Instagram olmuştur.

Her alanında etkisini gösteren sosyal medya sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Birey kendi özünde sosyal bir varlıktır ve doğal olarak grup ve toplum içinde, toplumla birlikte hareket etmektedir. İnsan sosyalleşme sürecinde kendine özgün statü ve rolleri sahiplenmektedir. Bu statü ve rollere göre de toplumun ondan beklediği davranışlarda bulunmaktadır. Sosyal dayanışma ve yardımlaşma da toplumsal bir olgudur ve toplumun varoluşundan beri bugüne kadar uygulanmaktadır.

Durkheim'e göre , toplumsal dayanışma iş bölümüne dayalıdır . O dayanışmayı mekanik dayanışma ve organik dayanışma şeklinde ikiye ayırmaktadır.

Weber de sosyal dayanışmanın kaynaklarından bahsetmiştir. M.Weber çalışmalarında dayanışmanın dört tane kaynağı olduğunu ileri sürdürmüştür. Bunlar : duygusal merak , bireylerin ve grupların ortak değerleri ve hedefleri tüm sistem, belirli sonuçlara ulaşmak için bir ilgi. Çalışmasını ikinci yoldan ele alacak olursak, M. Weber'in çalışmaları, üyeleri arasındaki dayanışmaya dayalı grupların davranışlarını betimlemektedir.

Literatürde bunun gibi sosyal dayanışma ilgili bir çok klasik teorisyenlerin çalışmaları mevcuttur. Ortak sonuç ise, sosyal dayanışmanın toplumun varoluşunun bir parçasını, hatta temelini oluşturmasıdır.

Yardımlaşmaya gelince de , yardımlaşma toplumun gösterdiği bir eğilimdir. Bu eğilim genel olarak barış ve refah dönemlerinde daha çok gerçekleşse de , zor ,savaş ,açlık zamanlarda da uygulandığını söylemek kayda değerdir.

Sosyal yardımlaşma hem toplumun kendi aralarında gerçekleşen hem devlet tarafında yoksulluğa karşı mücadele ,yardıma muhtaç olanlara yardım amaçlı faaliyetler. Devlet sosyal yardımlaşmayı genel olarak , sosyal hizmetleri sağlamak ve uygulamak amaçlı kullanmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi , insanoğlu toplumsal bir varlıktır ve dayanışma ve yardımlaşma toplumun birbirleri arasında ilişki kurabilmek için gereken unsurlardır. Sosyal dayanışma toplumun bir sosyal düzeni olduğu ortadadır. Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma sosyal yaşamın bileşimindedir.Bu yüzden de toplumun varlığı ve aralarındaki sağlıklı ilişkiyi sağlamak açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın gerektirdiği durumların arasında en önemlilerinden biri yoksullukla mücadele olduğunu söyleyebiliriz. Toplum ve devlet yoksullukla mücadele edebilmek için sosyal dayanışma ve yardımlaşma araçlarına başvurmak zorundadır. Bir ikinci neden de , olağanüstü durumlardır . Sosyal dayanışma

ve yardımlaşmanın zor , savaş ,felaket durumlarda da gerçekleştiğini söylemiştik . Olağanüstü durumlarda da toplum doğal olarak krize karşı bir araya gelmektedir. Çalışmada Kırgızistan'da gerçekleşen olaylar ve Koronavirüs krizi örnek olarak gösterilmiştir.

Sivil Toplum Örgütleri , din kurumu,kamu kurumları , vakıflar, örgütler, kitle iletişim araçları ve sosyal medya toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın uygulanmasını sağlayan araçlardır. Hepsinin ortak bir amacı yoksullukla mücadele ve yardıma ihtiyacı olan toplumun üyelerine yardım etmektir.

Sosyal medya sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın yeni bir aracı olarak bilgilendirici, geniş kitle , düşük maaliyet ve başka özellikleri sayesinde bu faaliyetlerin gerçekleşmesinde önemli katkıda bulunmaktadır. Ancak , çalışmada da belirtildiği gibi sosyal medya tek başına bir sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın aracı olarak görülmemektedir. Sosyal meya bir platform olarak örgütlere , kurumlara ve özel kişilere hizmet etmektedir. Sosyal medyanın sağladığı olanaklar sayesinde dayanışma ve yardımlaşma faaliyetleri daha hızlı ve daha kapsamlı hal alabilmektedir.

Buna göre araştırmanın içerik analizi kapsayan üçüncü uygulama kısmında aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Daha önce de belirtildiği gibi, sosyal medya yirmi birinci yüzyılda vazgeçilmez bir iletişim aracı haline gelmiştir. Kullanıcılarına sağladıkları imkanlar onu vazgeçilmez yapmaktadır. Bu çalışmada sosyal medyayı bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olarak incelemektedir. Örnek olarak, Kırgızistan'da 2020'de pandeminin başladığı ve zirve yaptığı dönem olarak 24 Mart - 31 Aralık 2020 arasını ele almıştır.

Yapılın analize baktığımızda Kırgızistan'da pandeminin başladığı döneminde karantina sırasında oluşan işsizlik yüzünden insanlar maddi sıkıntılar çekmiştir. Bu sıkıntıları gidermek amacı ile bazı insanlar ve kurumlar ihtiyacı olanlara yardıma bulunmuştur . Aynı zamanda , muhtaç ailelerin yardım isteklerini içeren paylaşımlar da yapılmıştır. Azattyk enformasyon portalının Instagram sayfası üzerinden sosyal dayanışma ve yardımlaşma içerikli haberlerin ağırlıklı olarak paylaşıldığı , Turmush

portalının sayfası üzerinden ise yardım isteyen haberlerin yapıldığını söylemek mümkündür. Böylece, iki portal sosyal medyayı toplumsal dayanışma ve yardımlaşma açısından iki farklı şekilde kullandığı sonucuna varılmaktadır. Buna göre, Azattyk bilgi veya haber aktarırken, Turmush Instagram sayfasını sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak için kullanmaktadır. Buradan sosyal medyanın esnek bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olduğu sonucuna varabiliriz. Buna göre sosyal medyanın ayrı bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma aracı olarak değil, yalnızca onun gerçekleşmesi için bir platform olarak hizmet edebileceğini bir kez daha kanıtlamaktadır.

Bir anlamda sosyal medya üzerinde sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın yorumlar kısmında da gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Özellikle, yardıma muhtaç aileler ve insanlar konuları içeren paylaşımların altındaki yorumlarda sosyal medya kullanıcıları yardım etmek istediklerini yazmaktadır. Böylelikle , tam olarak belki de sosyal dayanışma ve yardımlaşma gerçekleşmese de , insanlarda yardımda bulunma isteklerinin uyandırıldığı ortadadır.

Ayrıca burada iki tür sosyal dayanışma ve yardımlaşmadan bahsedebiliriz. Birincisi, insanların yardım etme konusundaki gerçek arzusudur. Bunu, kullanıcılar iletişim kurmak istediklerinde ve gönüllülere katılmak istediklerini yazdıklarında yorumlarda görmekteyiz. İkincisi, sanal dayanışma ve yardımlaşmadır. Yani bir sosyal ağın kullanıcıları beğen butonuna tıklayarak veya sayfalarında haber yayınlayarak sosyal dayanışma ve karşılıklı yardımlaşmayı da ifade etmektedirler. Bu sayede kullanıcılar yardımcı olabileceklerini ve katkı sağladıklarını hissedebilirler.

Böylece sosyal medyanın sosyal dayanışma ve yardımlaşma için etkileşimli bir platform olduğu sonucuna varabiliriz. Kullanıcılar, sosyal dayanışma ve yardımlaşma konularını içeren her türlü yayına, basit bir beğeni tuşuna basmaktan tutarak ihtiyaç sahiplerine gerçek anlamda yardım etmek gibi yanıt verebilmektedir. Tablo 3.1 ve 3.2'de gördüğümüz gibi, tüm yayınlar bir anlamda daha fazla insanı dayanışma ve yardımlaşmaya bağlamak amacıyla yapıldığını söyleyebiliriz.

Öncelikle sosyal medyanın enginliğinde sosyal dayanışma ve yardımlaşma konusunda daha fazla araştırma yapılması önerilmelidir. Bunun nedeni, hemen hemen tüm kriz ve

zorlukların karşısında toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın birinci öncelik olmasıdır. Sosyal varlıklar olarak insanlar, herhangi bir problemin önünde sezgisel olarak birleştiğini söyleyebiliriz. Ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak sosyal medya bu konuda vazgeçilmez bir araç olarak hizmet edebilmektedir. Sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın gerçekleşmesinde sosyal medya için yeni fırsatlar açılırsa, insanlığın daha fazla varlığına büyük katkı sağlayabilir.

Жаңы социалдык тилектештик жана жардамдашуу чөйрөсү катары социалдык медиа куралдары: instagram жана facebook үлгүлөрү

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Социалдык медиа ар бир адамдын жашоосунда ажырагыс атрибут болуп калды жана бул чындыкты талкуулоо кыйынга турат. Адаттагыдай эле дүйнөлүк көйгөйлөргө чейин социалдык медиа адам жашоосунун бардык тармактарында орун аллып келет. Жана бул жөн гана байланыш эмес, анын концепциясы боюнча глобалдуу жана эбегейсиз нерсе. Жана бул эбегейсиз нерсе бардык тармактардын, бүгүнкү иш-чаралардын маанилүү бөлүгүн камтыйт. Бул аймактардын арасында коомдук тилектештик жана жардамдашуу дагы бар.

Социалдык медиа түшүнүгү жөнүндө айтакетсек, көптөгөн теоретиктер социалдык медианын маанисин түзүүгө аракет кылышкан, бирок социалдык медиа ушул убакка чейин биротоло аныктама ала алган жок, мисалы, Мак Лухандын ою боюнча, социалдык медиа бул - бардыгы бири-бири менен каалаган убакта баарлаша алган, жаңылыктарды тез жайылып кете турган чакан айылга айландырды. Мак Лухандын айтымында, бул глобалдык айылда бардыгы бир эле учурда болуп, убакыт жана мейкиндик түшүнүктөрү жоголот. Кандайдыр бир мааниде глобалдык айылды дүйнө жүзү боюнча окшош бренддерди колдонуп, окшош өнүмдөрдү керектөө катары кароого болот .

Бодрилларддын симулятры жана симуляция теориясында социалдык медиа чындыкты окшоштуруп, чындыкка окшоштуруп жаткандыгы жөнүндө маанилүү маалыматтар ачылган. Ж.Бодрилларддын пикири боюнча, симулакрум - бул окшоштук, баалуулуктун мазмуну бузулган же өзгөртүлгөн белгиси. Бодриллард биринчилерден болуп симулакрум түшүнүгүн маданияттын жана медианын чындыгына карата колдонгон .Теорияга ылайык, социалдык медиа дагы толук симлакрум. Социалдык тармактын колдонуучусунун баракчасын карасак, ал жөнүндө бир нече ойду жаратсак болот, бирок чыныгы жашоодо ал экенине эч кандай далил жок.

Байланыш технологиялары технологиялык индустриянын өнүгүшүнө өбөлгө түзөт. Акылдуу телефондорду чыгаруу, ар кандай тиркемелерди ишке киргизүү ж.б. - технологиялык индустриянын өнүгүшүнүн эң жаркын мисалдары. Жарнама индустриясы социалдык тармактарды ийгиликтүү колдонууну улантууда. Социалдык медиа баарынан мурда чоң жана кирешелүү индустриялык аймакка айланды. Ошентип, социалдык тармактардын бардык мүмкүнчүлүктөрүн карап чыгуу менен, анын артында саясий экономиканы көрүүгө болот.

Ошондой эле, социалдык тармактар баарынан мурда баарлашуу каражаты экендигин унутпаш керек. Интернет маалымат издөө жана алуу үчүн колдонулат. Интернет байланышы маалымат алмашууну маанилүү жерде кармаса дагы, социалдык медиа байланыш каражаттары адамдын профилин маалымат булагына айландырат. Социалдык тармактын колдонуучулары өзүлөрүнүн профилинде өзүлөрүнүн маалыматтары менен бөлүшө алышат.

Биздин жашообузду камтыган социалдык медиа эми бетме-бет сүйлөшүүнү талап кылбастан, баарлашууну камсыз кылды. Ошентип, социалдык медиа жеке жана коомдук баарлашууга өз таасирин көрсөтөт. Мындан тышкары, социалдык медиа чөйрөлөрү саясий көз караштарын ыңгайлуу бөлүшүүнү каалагандар үчүн эң демократиялуу аймак деп айтууга болот. Себеби, эгер социалдык тармактар салттуу медиага салыштырылганда, анда мамлекеттик ыйгарым укуктар аны көзөмөлдөөнү кыйыныраак кылган чөйрө .

Биздин замандын эң көрүнүктүү тенденцияларынын бири - бул адамдардын баарлашуу мүмкүнчүлүктөрүнүн кеңейиши. Мунун башкы себептеринин бири - технологиялык байланыш куралдарын иштеп чыгуу.

Бир мезгилге чейин коом технологиялык өнүгүү адамдардын ортосундагы байланышты начарлатат деп эсептелген. Бирок, парадоксалдуу түрдө, коммуникациялык технологиялардын өнүгүшү адамдарга жаңы байланыш мүмкүнчүлүктөрүн түздү. Адамды табуу, ага жетүү, убакытты жана жерди билбей аны менен баарлашуу, жаңы досторду табуу анчалык оңой болгон жок. Ооба, биз мурдагыдай сүйлөшүүнү унутуп калдык, бирок жаңыча сүйлөгөндү үйрөндүк.

Байланыштын режимдери революциялык өзгөрүүлөрдү башынан өткөрүп жатат, ал келечекте коомдун бардык чөйрөлөрүндө чагылдырылат.

Байланыш адамзаттын жашоосунан бери эң керектүү элементтердин бири. 20-кылымдагы технологиялардын активдүү өнүгүшү байланыштын кеңейишине негиз болуп берди. Жаңы техникалык куралдарды колдонуу байланыш формаларын жана интенсивдүүлүгүн өзгөрттү. Ошентип, адамдар интерактивдүү баарлашууга шарт түзүлдү. Бүгүнкү күндө көзгө урунган негизги элемент - бул өз ара аракеттенүү. Платформаны түзгөн интернет кызматтары адамдардын ортосундагы өз ара аракеттенүүнүн ар кандай түрлөрүн уюштурат жана бүгүнкү күндө ал социалдык медиа деп аталат. Мындай кызматтар колдонуучуларга ар кандай "онлайн" аракеттерди көрүүгө мүмкүнчүлүк берген шаймандар. Ушул сыяктуу кызматтардын арасында социалдык медиа популярдуулукка ээ болду. Социалдык медиа жеке адамдар кызматына жана статусуна жараша бөлүштүрүлүүчү социалдык мейкиндик катары көрсөтүлөт.

Ошентип, социалдык медиа түшүнүгү терең, талаш-тартыштуу экендиги жана аягына чейин изилденбегени айдан ачык. Мунун бирден-бир себеби, ал дагы эле өнүгүп келе жатат. Бирок кыскача айтканда, социалдык тармактар бардык жерде адам жашоосунун ажырагыс бөлүгү болуп калды.

Ошондой эле, бул диссертациянын биринчи бөлүгү социалдык тармактардын пайда болушун жана кандайча башталганын баяндайт.

Кандайдыр бир мааниде алганда, социалдык тармактар 1844-жылдын 24-майында телеграф аппаратурасында кол менен ачылган бир катар электрондук чекиттер менен сызыктар менен башталган. "Кудай эмне жаратты?" контенттик текст - бул биринчи электрондук билдирүү .

Социалдык медианын эволюциясы адамдардын баарлашууга болгон каалоосу жана санарип технологиясынын жетишкендиктери менен шартталды. Социалдык медианын тарыхы - бул жеке байланыштарды кеңири масштабда куруу жана тарбиялоо жөнүндө окуя.

Социалдык медианын тарыхый өнүгүү процессинин негиздери 1979-жылга чейин созулат. Биринчи кадам "Usenet" (колдонуучунун тармагы) колдонуучуларына Дьюк Университетинин Том Трускотт жана Джим Эллис тарабынан негизделген (Каплан менен Хенлейнде келтирилген) жаңылык топторуна макалаларды жана жалпыга маалымдоо билдирүүлөрүн жөнөтүү мүмкүнчүлүгүн сунуштоо менен талкуулоо аянтчасын түзүү болду. SixDegrees, тескерисинче, биринчи заманбап социалдык медиа болуп эсептелет. Платформа 1997-жылы негизделген. SixDegrees колдонуучуларга профилдерди түзүүгө, досторунун досторунун тизмесин көрүүгө мүмкүнчүлүк берди.

Интернеттеги социалдык тармактар жана аларды колдогон кызматтар көп сайттагы трафикти башкаруунун, кайтарым байланыштын натыйжалуу ыкмасы болуп калды жана бара-бара контентти жаратуунун инструменттеринин бири болуп калды. Ушул ыкманын негизинде бир топ социалдык веб-кызматтар пайда болуп, жалпы аталыш менен биригишти "Веб 2.0 кызматтары" тез эле популярдуулукка жетишти.

Веб 2.0 социалдык тармактары XXI кылымдын башында, ишкерлер социалдык тармактардын маңызын түшүнүп, өздөрүнүн бардык иш чөйрөлөрүнө кеңири мүмкүнчүлүктөрдү түзүүнү чечкен кезде пайда болгон. Бул социалдык кызматтар, эс алуу жана жумуш үчүн социалдык тармактарды түзүүгө мүмкүндүк берди. Башка сөз менен айтканда, социалдык тармактарды жаратуучулар өздөрү берген мүмкүнчүлүктөрдү пайдалануунун ордуна, өзүлөрү жана өнүгүүсү үчүн көбүрөөк иштешкени анык.

2000-жылы көптөгөн социалдык тармактар пайда болушу менен, социалдык медиа күч алды. Бул социалдык тармактарга негизделген музыкага, билим алууга, киного жана достукка жалпы кызыкдар болгон адамдардын жана уюмдардын өз ара аракеттенүүсүн кыйла жогорулатып, өзгөрттү. Ишке киргизилгендердин арасында LunarStorm, алты градус, cyworld, ryze жана Wikipedia бар. 2001-жылы фотолог, асман блогу жана Friendster, 2003-жылы MySpace, LinkedIn, lastFM, tribe.net, Hi5 ж.б. 2004-жылы Фейсбук Гарвард, Догстер, Микси сыяктуу популярдуу аталыштар өнүккөн. 2005-жылдын ичинде Yahoo! 360, YouTube, cyword жана Black planet сыяктуу ири аталыштар пайда болду.

Аны концепция деп эсептесек, жаңы медиа түшүнүгү 1970-жылдары социалдык, экономикалык жана маданий изилдөөлөрдү маалыматтык-коммуникациялык негизде жүргүзүлгөн изилдөөчүлөр тарабынан киргизилген; 90-жылдары эбегейсиз зор күч алган компьютер жана интернет технологиялары менен ал кеңейип, таптакыр башка чен-өлчөмдөргө жетти .

Мындан тышкары, бул эмгекте социалдык тармактардын өзгөчөлүктөрү баяндалган. Бул өзгөчөлүктөр социалдык медиага башка медиага салыштырмалуу артыкчылык берет.

Коомдук медиа төмөнкү өзгөчөлүктөрдү камтыйт.

- Катышуучулар: Социалдык медиа колдонуучулары ар дайым активдүү болушат жана социалдык медиа чөйрөсүндө өз ара аракеттенүүнү камсыз кылышат.

Ачыктык: Коомдук медиа ар дайым комментарийлерге, маалыматтарга жана пикирлерге ачык.

- Сүйлөө: Салттуу медиага салыштырмалуу социалдык медиа кош сүйлөө каражатын сунуштайт. Биринчиси, тескерисинче, бир тараптуу гана маалымат жеткирүүнү камсыз кылат

- Коом: Коомдук медиа кеңири аудиторияны тартуу мүмкүнчүлүгүн берет. Ошол эле учурда, жамааттар каалаган видеолоруна, сүрөттөрүнө жана мазмунуна кирүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

- Байланыш: Социалдык тармактардын билдирүүлөрү көп учурда бири-бирине байланыштуу. Башкача айтканда, ал маалымат шилтемелерин жана тема боюнча адамдардын баракчаларын кошот.

- Мүмкүнчүлүк: Коомдук медиа кеңири аудиторияга мүмкүнчүлүк берет.

- Мүмкүнчүлүк: Колдонуучулар компьютерге, смартфонго жана башка түзмөктөргө Интернетке туташкан ар кандай мезгилде кире алышат. Социалдык медиа наркы жагынан да пайдалуу.

- Пайдалануу мүмкүнчүлүгү: Ар бир адам социалдык медианы колдоно алат жана салттуу медиадан айырмаланып, каалаган адам өндүрө алат
- Инновация: Социалдык тармактардагы билдирүүлөр жана жаңылыктар ар дайым жаңы, анткени ал жергиликтүү жана заматта бөлүшүү мүмкүнчүлүгүн берет.
- Туруктуулук: Социалдык тармактарда бөлүшүлгөн билдирүүлөр оңдолот жана толугу менен өчүрүлөт

Скоттун айтымында, социалдык медианын эң маанилүү өзгөчөлүктөрүнүн бири - каалаган колдонуучу контент түзүп, комментарий бере алат жана өз салымын кошо алат.

Социалдык медиа, бул колдонуучулар үчүн бир топ пайдалуу жана ыңгайлуу шарттарды түзсө дагы, кээде анын терс жактары дагы бар. Диссертацияда жаңы медианын эки тарабы тең талкууланды.

Социалдык тармактардын жардамы менен биз дүйнөдөгү эң ар түрдүү маалыматтарга жана аралыкка карабастан, күнү-түнү баарлашуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болдук. Атайын тиркемелердин жардамы менен колдонуучу өзүнүн адресатын көрө алат жана уга алат. Адамзат интернет тарабында "колго түштү" жана виртуалдык чындык чөйрөсү чындыкты ийгиликтүү жеңе баштады деп айтууга болот. Барган сайын социалдык тармактар жеткиликтүү. Тиркемелер ар дайым жаңыртылып, көбүрөөк мүмкүнчүлүктөрдү жана мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылат. Биз жашап жаткан заманбап технологиялар доорунда, ушул тиркемелерди колдогон жаңы иштелип чыккан шаймандар рынокко чыгарылды.

Социалдык медианын максаттуу аудиториясы коом болгондуктан, экөөнүн ортосунда өз ара байланыш ар дайым болот. Жалпыга маалымдоо каражаттары коомго кандай таасир этсе, ал ошондой эле коомдун медиа мазмунун калыптандырат. Бул эки кубулуш убакыттын өтүшү менен өнүгүп, бири-биринин азыркы абалын жараткан.

Басма сөздүн жана китептердин пайда болушу адамдарды "кичинекей дүйнөсүнөн" чыгып, "чоң дүйнөнү" изилдөөгө түрттү. Бул болгон биринчи маалымат революциясы болду.

Адамдар аралык баарлашуунун структурасы дагы өзгөрүп жатат, тагыраагы, адамдардын түз байланыштары виртуалдык чөйрөгө өтүп жатат. Бир жагынан, бул кырдаал адамды адамдарга көбүрөөк ачып берсе, экинчи жагынан, ашыкча маалыматка толгон жана эмоционалдык жактан ашыкча жүктөлгөн адамды айланадагы дүйнөдөн алыстоого түртөт. Бул дагы олуттуу коркунуч, анткени эмоционалдык боштукка алып келиши мүмкүн. Жашоодо көрбөгөн адамдар менен Интернеттен оңой достошууга мүмкүн болгондуктан, достук түшүнүгү өзгөрүлүп жатат.

Социалдык тармактардын популярдуулугу күндөн-күнгө өсүүдө: жыл сайын социалдык тармактарда катталгандардын саны барган сайын өсүүдө. Мындай көрүнүштүн себеби, Твиттер, Фейсбук жана башка сайттар адамдардын бири-бири менен маалымат алмашуусунун ар кандай жолдорун сунушташат. Каалаган убакта жана каалаган жерде баарлашуу мүмкүнчүлүгүнөн тышкары, социалдык тармактын колдонуучулары бири-бирине сүрөт жана видео жөнөтүп, форумдарда талкуулап, ар кандай жамааттардын мүчөсү боло алышат. Мындан тышкары, социалдык медиа каражаттары кыйынчылыктарга туш болгондордун өмүрүн сактап калат. Мисалы, кымбат операция үчүн акча чогултуу, жоготууларды издөө жана башка көптөгөн нерселер.

Социалдык тармактардын жакшы жактары жөнүндө сөз кылып жатып, анын билим берүү жаатында сунуш кылган мүмкүнчүлүктөрүн сөзсүз түрдө айта кетүү керек. Студенттердин жана окутуучулардын билим берүү процессинде виртуалдык дистанциялык иштөө тутумдарын колдонуу, бул өз ара аракеттенүүнүн көптөгөн аспектилерин методика жагынан оптималдаштырууга мүмкүндүк берет. Маалымат технологияларын билим берүү процессине киргизүү - бул жогорку билим берүү педагогикасынын өнүгүшүнүн негиздеринин бири. Педагогикалык процессте мугалимдер колдонгон программалык камсыздоонун тизмесинин тынымсыз кеңейиши менен, виртуалдык чөйрөнүн ресурстары дагы окуу куралы болуп калат.

Бүгүнкү күндө интернет ресурстарынын маанилик жүктөмүнө гана эмес, анын мобилдүүлүгүнө (мобилдүүлүгүнө), түшүнүктүүлүгүнө, когнитивдик механизмдерине жана интерактивдүү билим алуу үчүн интернеттин функционалдуулугуна өзгөчө маани берилет. Мисалы, 2020-жылы дүйнөгө, анын ичинде Кыргызстанга жайылган Ковид-19 (Коронавирус) пандемиясы көптөгөн өлкөлөрдү өз мектептерин карантинге жабууга мажбур кылган. Бул учурда билим берүүнү үзгүлтүккө учуратпоо үчүн сабактарды аралыктан өткөрүү чечими кабыл алынды. Ошентип, студенттер ар кандай аянтчалардагы социалдык тармактардагы сабактарга катыша алышат.

Социалдык тармактардын жакшы жактары жөнүндө сөз кылып жатып, анын зыяндуулугу жөнүндө да айтуу керек. Социалдык тармактын мүчөлөрү жеке маалыматтарды жайгаштыруу, ар кандай сүрөттөрдү жүктөө менен, жеке баракчасына кирүүгө мүмкүнчүлүгү бар адамдар, туугандарынан жана досторунан тышкары, бул маалымат кызыкдар боло тургандыгын унутпашы керек. Бул кызматкерлерди жана сот аткаруучуларын көзөмөлдөгөн иш берүүчүлөр жана дефолт издеген ар кандай шылуундар болушу мүмкүн. Ушул топтордун бардыгы колдонуучу жөнүндө купуя маалыматты өз кызыкчылыгы үчүн колдоно алышат.

Айрыкча, социалдык тармактарынын колдонуучулары эн коп этикалык койгойлор менен коп кездешет.

Биринчи бөлүктө социалдык медианын каражаттары жөнүндө да сөз болот. Кыргызстандагы социалдык тармактардын абалы да диссертациянын ушул бөлүгүндө талкуу жараткан темага айланды.

Instagram Кевин Систром жана Майк Кригер тарабынан 2010-жылы негизделген .

Сүрөттөрдү бөлүшүү көндүмдөрү менен социалдык медианын пайда болушуна Стэнфорд университетинин катардагы Кевин Систром аттуу студентине милдеттүүбүз. Ал жана досу Майк Кригер экөө дүйнөнү багындырган долбоор түзүүнү кыялданган. Эки жаш компьютер программисттери таанышканда, экөө тең өз долбоорлоруна катышкан. Биринчиси Burbn тиркемесин түзүп жатканда, экинчиси Meebo - коммуникация платформасында иштеген .

Инстаграмдын популярдуулугу бүгүнкү күндө талашсыз. Instagram ар дайым жаңыланып турат жана колдонуучуларына жакшыртылган параметрлерди сунуштайт. Колдонуучулар өз сүрөттөрүн жана видеолорун жүктөп, окуяны (күндүз эмне болгонун) бөлүшүп, чыпкалар жана көптөгөн шаймандар менен сапаттуу контент түзө алышат.

Инстаграмдын салттуу сүрөткө түшүү түшүнүгүнөн айырмаланган эң негизги өзгөчөлүгү - бул ушул кезге чейин кеңири колдонулуп келген 3: 2 катышында эмес, бирок толук кадр менен, кадрга окшош кадр менен сүрөттөрдү тартат же бөлүшөт 1963-жылы Kodak тарабынан чыгарылган Instamatic же Polaroid камераларынын форматы.

Бирок, Instagram жөн гана сүрөт жана видео бөлүшүү платформасы эмес. Instagram медиа курал катары колдонуучуларга маалымат алуу, баарлашуу жана жаңылыктар жөнүндө билүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу милдетин аткарат.

Инстаграмда дээрлик баардык маалымат каналдары, маалымат порталдары жана гезиттеринин өзүнүн расмий баракчалары бар. Колдонуучулар сыналгыдан же радиодон жаңылыктар саатын күтпөстөн, каалаган жаңылыктар булагынын instagram баракчасына түздөн-түз кире алышат. Бүгүнкү күндө, жаңылыктарды алуу ыкмасы өтө активдүү жашоо деңгээли бар адамдар үчүн кыйла кыска жана ыңгайлуу.

Интернеттеги социалдык медианын өнүгүшү салттуу журналистиканы же журналистиканы интерактивдүү болууга мажбур кылды. Журналисттер өз ишин мыкты аткарганга канааттанбайт, алар жаңы коммуникациялык технологиялар менен жакындан таанышып, бул технологиялар жөнүндө ичинен билүүгө милдеттүү.

Коомдун өнүгүшү биринчи кезекте топтолгон маалыматты бөлүшүү мүмкүнчүлүгүнө жана ушул контекстте маалымат берүү каналдарын өркүндөтүүгө байланыштуу. Маалыматтык технологиялардын жана глобалдык веб-интернеттин өнүгүшү интерактивдүү байланыш түзүүгө мүмкүнчүлүк берет. Бул массалык социалдык медианын көп колдонулушун түшүндүрөт.

Бүгүнкү күндө, Фейсбук каалаган Интернет колдонуучуларга өздөрү жөнүндө маалыматтарды камтыган профиль түзүүгө, топторду уюштурууга, өз бизнесине кошулууга жана жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет. Фейсбуктун артыкчылыктарынын бири - колдонуучулар реалдуу убакыт режиминде комментарийлерди бөлүшүп, бөлүшө алышат.

2009-жылдын январь айында Facebook дүйнө жүзү боюнча эң көп колдонулган социалдык медиа деп табылды. 2010-жылдын июль айында Фейсбукта 500 миллиондон ашык активдүү колдонуучу болгон. Мындан тышкары, Google ошол эле жылдын май айында Facebook дүйнөдөгү башка веб-сайттарга караганда көбүрөөк киргенин жарыялаган .

Бүгүнкү күндө Гуглдан кийинки эң баалуу компаниялардын бири болгон Фейсбук дүйнөдөгү эң кеңири тараган социалдык медиа куралы болуп калды жана аны колдонуу бүткүл дүйнөдө кеңири жайылды.

Фейсбукту колдонуу маданиятка жараша ар кандай. Меселя, Францияда студенттер Фейсбукту көңүл ачуу же топторго кошулуу үчүн тандашпайт. Көбүнчө тиркеме достору менен баарлашуу жана эски мамилелерди жаңыртуу үчүн Facebook колдонот. Япониядагы жаштар Фейсбукту "ишенимдүү" деп таппайт жана ушул себептен аны көп колдонушпайт. Мексикада Facebook жана башка социалдык тармактар достору менен баарлашуу жана жаңы досторду же сүйүшкөндөрдү табуу үчүн колдонулат .

Facebook өзүнүн бардык функционалдык мүмкүнчүлүктөрүн колдонот, анткени ал ар дайым коноктордун суранычтарын эске алат. Ар бир колдонуучунун иш сапарын ар тараптуу талдоонун негизинде, ал каалаган жаңылыктарды берет, достордун жаңы билдирүүлөрүнө жол ачат, иш-чаралар жөнүндө маалымат берет, жарнамаларды сунуштайт, жактырылган баракчаларды жаңыртат. Ошентип, ал бизнес жана эс алуу үчүн ылайыктуу болуп калат.

Бүткүл дүйнөдөгүдөй эле, социалдык тармактардын жайылышы Кыргызстан элине тийди.

SIAR эл аралык изилдөө жана консультациялык компаниясы (siar-consult.com/) жүргүзгөн изилдөөнүн жыйынтыгында, Кыргызстандын калкынын 12% күн сайын интернет колдоноору аныкталды. Ар бир төртүнчү колдонуучу Бишкек шаарынын тургуну. Изилдөөгө ылайык, интернет колдонуучулардын үлүшү Кыргызстандын 30,6% түзөт. Интернет колдонуучулардын көпчүлүгү өлкөнүн 18 жаштан 35 жашка чейинки жогорку билимдүү жаш калкын түзөт. Бишкек шаары өлкөнүн эң өнөр жай бөлүгү болуп саналат, эң көп интернет колдонуучулар (43,3%). Андан кийинки орунда Ош шаары (20%), андан кийин Талас, Ысык-Көл жана Чүй райондору турат.

Кыргызстандагы 24.kg маалымат күн тартибинин жаңылыктарына ылайык (24.kg/), 2017-жылы эң көп колдонулган социалдык медиа 'Одноклассники' болду. Кыргызстандагы медиа рынокту жылдык иликтөөдө айтылгандай, сурамжылоонун жыйынтыгы боюнча, катышуучулардын 35 пайызы аталган социалдык медианы артык көрүшкөн. Калган 23 пайызы Инстаграмды, 13 пайызы Фейсбукту тандашат. Ушул эле изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча гезит окурмандары азайып баратат. Эгерде 2016-жылы гезит окурмандарынын саны 57,16 пайызды түзсө, 2017-жылы бул сан 47 пайызга чейин төмөндөгөн.

Экинчи бөлүгү социалдык тилектештик жана өз ара жардамдашуу терминдеринин аныктамаларын камтыйт. Алардын коом менен байланышы жана алардын мааниси. Ошондой эле, социалдык тилектештик жана өз ара жардам коом менен концепциянын ортосунда көпүрө болуп кызмат кылган куралдарга ээ. Бул иштин экинчи бөлүгүндө аларды талдап чыктык.

Адамзат коомдук жан. Ошондуктан, ал ар дайым коомдо жашап, башка адамдардан колдоо алып, чогуу иштеши керек. Адамдар кыйын мезгилдерде бири-бирине жардам беришет, максатка жетүү үчүн биргеликте иштешет. Бул адамдын табиятына мүнөздүү нерсе экени талашсыз. Социалдык тилектештик жана тилектештик коомдук жашоонун курамында.

Азыркы коомдо туруктуулукка жетүү жана четтөө процесстерин жеңүү үчүн социалдык тилектештик жана кызматташтык жетишсиз. Тилектештиктин социалдык институту салттуу жана жаңыланган коомдордо социалдык

интеграцияны жана социалдык системалардын туруктуулугун камсыз кылган фактор катары иш алып барат.

Тилектештик коомдун өнүгүшү менен өзгөрдү. Жаңылануу процессинде ал жоголгон жок. Тескерисинче, ал өзүнүн уюштуруу формаларын жана функцияларын өзгөртүп, ар кандай формаларында мүнөздүү универсалдуу социалдык интеграция институту бойдон калууда.

Салттуу коомдогу тилектештиктин социалдык институту заманбап коомдун туруктуулугун жана четтөө процесстерин жеңүүгө жетишпей жаткан баалуулук негиздери бул социалдык тилектештик жана социалдык биримдик. Коомдук тилектештик жана тилектештик адамдардын коомдук турмушундагы башкалардын ортосундагы мамилелердин же иш-аракеттердин формасы катары кабыл алынат. Ынтымакташтыкты адамдардын коомдук жашоосундагы башкалардын ортосундагы мамилелердин же иш-аракеттердин формасы катары түшүнүү зарыл деп эсептейбиз. Бул коомдук жашоодогу адамдардын мамилелеринин бирден-бир формасы эмес, негизинен жана зарыл болгон адамдар ортосундагы мамилелердин башка түрү.

Жалпыга маалымдоо каражаттары адамдардын күнүмдүк жашоосунда ажырагыс болуп калды. Пресстин ойлоп табылышы, андан кийин радио менен телекөрсөтүүнүн массалык колдонулушу коомго ар тараптуу таасирин тийгизди. Адамдардын жаңылыктарга, маалыматтарга жана көңүл ачууларга болгон муктаждыктарын канааттандырган массалык коммуникациянын куралдары коомдук пикирде маанилүү орунду ээлейт. Албетте, маалымат төңкөрүшүнө чейинки жана андан кийинки кырдаалга салыштырмалуу, биз бүгүнкү күндө акыркы технологиялар иштеп чыккан жана колдогон жаңы байланыш куралдарына каршыбыз. Бирок, жалпыга маалымдоо каражаттары адамзаттын жашоосун бардык жагынан камтыды.

Заманбап медиа барган сайын маанилүү социалдык институтка айланууда. Коомдогу социалдык процесстерге маанилүү (оң жана терс) таасирин тийгизген жалпыга маалымдоо каражаттары массалык коммуникациялык процесстерде, анын

ичинде социалдык коргоодо, жардам жана колдоо маселелерин чечүүдө маанилүү орунду ээлейт.

Көпчүлүк социалдык кызматкерлер муну жалпыга маалымдоо, коомчулук менен байланышуу жана алдын-алуу чараларын белгилөө жаатында өзүлөрүнүн ММК менен болгон өз ара аракети аркылуу жасай алаарын билишет.

Мурда коомдук тилектештик иш-чараларын фонддор, ассоциациялар жана фонддор жүргүзүп келишкен, ал эми тилектештик жөнүндө сөз болгондо биринчи кезекте фонддор же кандайдыр бир ассоциациялар келе турган. Убакыт өткөн сайын коомдук тилектештик түшүнүгү да өзгөрдү. Тилектештик үчүн жаңы чөйрөнү сунуш кылган коомдук медиа тилектештик практикасын шоуга айландыргандыр.

Бүгүнкү күндө социалдык тармактар адамдар менен жолугушуунун жана баарлашуунун каражаты гана эмес. Ошол эле учурда, бул өз позицияңызды билдирүү үчүн мейкиндик. Флешмоб ар бир социалдык тармактан башталышы мүмкүн, бөлүшүү аркылуу ар кандай кырдаал боюнча өз пикириңизди билдирсеңиз болот, жардам сурасаңыз болот ж.б.у.с социалдык тармактарда тилектештиктин шоусу бар. Колдонуучулар "жакты" баскычын чыкылдатып же колдоого алынган үлүшкө комментарий берип, тилектештик жасай алышат.

Кандайдыр бир жаңылыктарда көйгөйгө болгон мамилесин билдирүү же жөн гана сезимдерин билдирүү үчүн эң популярдуу социалдык тармактар бул Facebook, Instagram жана Twitter (бардыгы дүйнөдөгү эң популярдуу социалдык тармактарга кирет) .Дегеле, Facebook социалдык тармагындагы көптөгөн атактуулар өз блогдорун түзүшөт. . Демек, ал өзүнүн "досторун" билбейби, маанилүү эмеспи, азыр жазылуучуларды жана окурмандарды топтоо алдыңкы планда турат.Эгер ал адам, мисалы, белгилүү саясатчы жөнүндө ар бир жаңылыкка жооп катары өз баракчасында өзүнүн көз карашын же сезимдерин бөлүшүшү керек ага же коомго таасир этүүчү ар кандай кырдаалга, башкача айтканда жолдоочулары көңүл бурбай калган деп кабыл алынат.

Социалдык медианын дагы бир популярдуу куралы, инстаграм трагедиядагы боор оорууну жана тилектештикти көрсөтүүгө ылайыктуу. Мисалы, Инстаграмда колдонуучулар өздөрүн негизги сүрөт катары көрсөткөн кара фон же кара фондо шам.Эгер бул белгилүү бир социалдык топ менен тилектештик аракет болсо, ал түстөр схемасы болушу мүмкүн. Мындай учурларда, Facebook, ошондой эле, убактылуу профиль сүрөтүн аныктоо функциясын түзгөн. Мисалы, Францияда акыркы үч жылдагы бир катар террордук чабуулдардан кийин көптөгөн социалдык тармактын колдонуучулары француз элин колдоо үчүн сүрөттөрүнүн четине Франциянын желегин убактылуу жайгаштырышты.

Акыркы жылдары туруктуу өнүгүү көйгөйү эл аралык коомчулуктун, мамлекеттердин, ар кандай бирикмелердин жана адамдардын көңүлүн улам көбүрөөк бурууда. Бул көйгөй ар бир адамдын жашоо шартына таасир эткен заманбап глобалдык факторлорго байланыштуу. Маселенин актуалдуулугу адамзаттын бардык нерсеге каршы туруусунан келип чыгат.

Кыргыз эли илгертен бери боорукерлиги, тилектештиги жана жогорку биримдиги менен айырмаланып келген. Ушул себептен, бардык кыйынчылыктарга жана кыйынчылыктарга карабастан, баарына туруштук бере алды. Кылымдар бою кыргыздар цивилизациялуу өнүгүү мезгилинде эң жогорку жамааты бар эл болуп калды.

Бүгүнкү күндө, заманбап доордо, Кыргызстан көптөгөн себептерден, айрыкча глобалдашуудан улам экономика жагынан оор абалда турат. Экономиканын төмөндүгү өлкөдөгү жакырчылыктын деңгээлинин жогорулашына алып келди.Жумушсуздук, Россияга жана башка өлкөлөргө жумуш издеп баргандар, майыптар керектүү жардам ала албай жатышат ж.б. маанилүү көйгөйлөр бар. Бул учурда коомдук тилектештик жана тилектештик иш-аракеттери алдыңкы планга чыгат. Мамлекеттик мекеме, айрыкча өлкөнүн бардык мекемелери, элдердин көтөрүлүшүнө ар тараптан салым кошуп, бардык күчүн жумшашы керек.

Кыргызстан "милдеттүү" көзкарандысыздыкка жетишкенден кийин, мүмкүн болушунча көп өнөктөш тартууга аракет кылган эл аралык уюмдар менен

кызматташуу саясатын тандап алган мамлекеттердин бири. Натыйжада, БУУнун (Бириккен Улуттар Уюму) дээрлик бардык уюмдарынын жана башка ири эл аралык донордук уюмдардын өкүлдөрү республиканын аймагында иштешет жана 2010-жылы республикадагы туруксуздук мезгилинен кийин өз иштерин калыбына келтиришет.

Өлкөдөгү туруктуу жана туруксуз саясий-экономикалык кырдаалга байланыштуу чиновниктер менен саясатчылар кээде жөнөкөй адамдар менен мамиле түзүүгө үлгүрбөй калышат. Саясатчылар бийлик үчүн күрөшүп жатканда, Кыргызстандын жарандары өздөрүнүн дарыларын издешет, ал тургай бири-бирине жардам берүүгө жетишишет. Албетте, өлкөдө көптөгөн эл аралык жана улуттук фонддор, ассоциациялар жана бейөкмөт уюмдар бар. Чындыгында, бейөкмөт уюмдардын так саны расмий катталган эмес. Бирок, коом ушунчалык тыгылып калгандыктан, эч кимден жардам күтпөстөн, бири-бирине жардам берүүгө үйрөндү. Жардамды жүзөгө ашырууга салттуу жана социалдык медиа көмөктөшөт. Адамдар жарыяланган жана бөлүшүлгөн жаңылыктар аркылуу бири-биринен кабардар болуп тургандыктан, тез жардамга муктаж болгондор массадан жардам сурап, жардам берүүнү каалагандар жарыялай алышат.

Кыргызстандагы коомдук тилектештик жана кызматташтык тажрыйбалары жалпысынан социалдык тармактарда жүргүзүлөт. Анткени ар кандай иш-аракеттер, акча чогултуу, жардам сурап, тилектештик көрсөтүү көп аудиторияга жетүү үчүн Instagram, Facebook сыяктуу социалдык тармактарда бөлүшүлөт.

«Массалык маалымат каражаттарынын маанилүү прекурсору - бул XV кылымдын ортосунда ойлоп табылган жана тарыхта биринчи жолу тексттерди тез ылдамдыкта көбөйтүүгө мүмкүнчүлүк берген басмакана. Бул өнүгүү идеяларды алыскы аралыкка жеке байланышты талап кылбастан ташууга болорун көрсөттү. Ошол күнгө чейин айрым мекемелердин монополиясында болгон маалымат басма сөз аркылуу таркатылып, ири массага жете баштады. Ага карабастан, физикалык көзкарандылык 19-кылымга чейин уланган» (www.sosyoloji.gen.tr/).

Жалпыга маалымдоо каражаттары адамдардын күнүмдүк жашоосунда ажырагыс болуп калды. Пресстин ойлоп табылышы, андан кийин радио менен телекөрсөтүүнүн массалык колдонулушу коомго ар тараптуу таасирин тийгизди. Адамдардын жаңылыктарга, маалыматтарга жана көңүл ачууларга болгон муктаждыктарын канааттандырган массалык коммуникациянын куралдары коомдук пикирде маанилүү орунду ээлейт. Албетте, маалымат төңкөрүшүнө чейинки жана андан кийинки кырдаалга салыштырмалуу, биз бүгүнкү күндө акыркы технологиялар иштеп чыккан жана колдогон жаңы байланыш куралдарына каршыбыз. Бирок, жалпыга маалымдоо каражаттары адамзаттын жашоосун бардык жагынан камтыды.

Заманбап медиа барган сайын маанилүү социалдык институтка айланууда. Коомдогу социалдык процесстерге маанилүү (оң жана терс) таасирин тийгизген жалпыга маалымдоо каражаттары массалык коммуникациялык процесстерде, анын ичинде социалдык коргоодо, жардам жана колдоо маселелерин чечүүдө маанилүү орунду ээлейт.

Ошондой эле, жалпыга маалымдоо каражаттары кандайдыр бир деңгээлде адамдардын ортосундагы түз байланышты алмаштыра тургандыгын, ошону менен байланыш боштуктарынан жапа чеккендердин көйгөйлөрүн чече тургандыгын белгилей кетүү керек. Ошентип, биринчи кезекте, массалык маалымат каражаттары - бул оорусу бар өспүрүмдөр, карылар, пенсионерлер, оорулуулар, майыптар, башка адамдар менен (номиналдык улут) жетишсиз байланышта болуу жана социалдык-этникалык топтор үчүн бирден-бир байланыш каражаты болушу мүмкүн. жергиликтүү калктын тил билүү деңгээли чектелүү.

Социалдык медиа коомдун тилектештиги жана кызматташтык кыймылдары үчүн жаңы виртуалдык аянтчаны сунуш кылат. Изилдөөнүн негизги максаты - бул пайда болуп жаткан платформа социалдык тилектештикке жана тилектештикке кандай чөйрөнү даярдап койгонун жана ал коомдун социалдык тилектештик жана тилектештик иш-чараларын жүзөгө ашырууда кандайча пайдалуу боло тургандыгын изилдөө. Изилдөөнүн колдонмо бөлүгү үчүн контент-анализ колдонулган. Маалыматтарга "Азаттык" жана "Турмуш" интернет порталдарынын

Instagram жана Facebookтагы расмий баракчаларын карап чыгуу аркылуу жетишти. Таблицалар аталган социалдык тармактарда 2020-жылы жарыяланган бардык социалдык жаңылыктар постторун топтоо аркылуу түзүлгөн. Таблицалардын аталыштары жалпысынан: Бөлүмдүн номери, аталышы, анын мүнөзү, жактыруулар, комментарийлер, бөлүшүүлөр, көрүүлөр жана сүрөттөр деп бөлүнөт. Мазмундук анализ, бөлүшүүнүн мазмуну, айтылган комментарийлер жана колдонулган визуалдык материалдар талкууланды, ошондой эле социалдык тармактар социалдык тилектештик жана тилектештик үчүн аянтча кандайча түзүлгөн.

Социалдык медиа түшүнүгү алгач жөнөкөй түшүнүк болуп көрүнгөнү менен, чындыгында татаал жана ар тараптуу мааниге ээ. Көптөгөн теоретиктер концепция боюнча теорияларды түзүшкөн жана алардын бардыгы бир жыйынтыкка келгенге аракет кылышат. Маклухандын айтымында, социалдык медиа "глобалдык айыл" дегенди билдирет, ал эми Бодрильярддын айтымында, социалдык медиа симуляцияны билдирет.

Социалдык медианын тарыхый өнүгүшү концептуалдык жана технологиялык жактан жолду түзөт. Техникалык жактан алганда, социалдык медианын тарыхы 1979-жылдан башталат жана ар кандай баскычта өнүгүп, азыркы формасына өткөн.

Instagram, facebook, twitter, odnoklassniki, vkontakte ж.б. социалдык медианын айрым куралдары болуп саналат жана коом тарабынан кеңири колдонулат.

Социалдык медиа, баарынан мурда коммуникация куралы катары, көптөгөн өзгөчөлүктөрү менен коомдун жашоосун жеңилдетет. Бирок, кээде коом үчүн этикалык көйгөйлөр, кооптуулук жана жеке турмуштун корголбогондугу сыяктуу зыяндуу жактары бар.

Жүргүзүлгөн изилдөөлөргө ылайык, Instagram социалдык тармактар Кыргызстанда эң көп колдонулат.

Жеке адам табиятынан социалдык бирдик болуп саналат жана табигый түрдө коом менен бирге топто жана коомдо иштейт. Социалдашуу процессинде адамдар өздөрүнүн өзгөчө статусун жана ролдорун өздөштүрүшөт. Ушул статуска жана

ролдорго ылайык, ал коом андан андан күткөндөй иш-аракет кылат. Коомдук тилектештик жана тилектештик дагы социалдык көрүнүш болуп саналат жана коом жашагандан бери бүгүнкү күнгө чейин колдонулуп келе жатат.

Дюркгеймдин айтымында, социалдык тилектештик эмгек бөлүштүрүүгө негизделген. Ал тилектештикти экиге бөлөт: механикалык тилектештик жана органикалык тилектештик.

Вебер ошондой эле социалдык тилектештиктин булактарын атады. М.Вебер өзүнүн чыгармачылыгында тилектештиктин төрт булагы бар деп ырастаган. Булар: эмоционалдык кызыгуу, жеке адамдардын жана топтордун жалпы баалуулуктары жана максаттары, бүтүндөй система, белгилүү бир натыйжаларга жетүүгө болгон кызыгуу. Эгерде анын ишин экинчи жол менен алсак, М.Вебердин чыгармалары алардын мүчөлөрүнүн ортосундагы тилектештикке негизделген топтордун жүрүм-турумун сүрөттөйт.

Изилдөөнүн мазмунун талдоону камтыган үчүнчү колдонмо бөлүгүндө төмөнкүдөй ачылыштар алынды:

Жогоруда айтылгандай, социалдык медиа жыйырма биринчи кылымда алмашылгыс байланыш куралы болуп калды. Анын колдонуучуларына берген мүмкүнчүлүктөрү аны алмаштыргыс кылат. Бул макалада биз социалдык медианы социалдык тилектештиктин жана өз ара жардамдын куралы катары карап чыктык. Мисал катары биз пандемиянын Кыргызстанда 2020 -жылы башталып, туу чокусуна жеткен мезгилди алдык, тагыраагы, 2020 -жылдын 24 -мартынан 31 -декабрына чейин. Ушул мезгилдеги Azattyk жана Turmush маалымат порталдарынын басылмаларын карап чыгып, биз бул изилдөөгө байланыштуу бир нече тыянак чыгара алдык. Коомдук медиа коомдук тилектештик жана жардамдашуу маалыматты жеткирүү каражаты катары кызмат кыла алат. Ошол эле учурда ал тилектештиктин жана жардамдашуунун мазмунунан турушу мүмкүн.

3.1 -таблица менен 3.2 -таблицага ылайык, адамдар Кыргызстанда пандемия башталганда карантин учурунда жумушсуздуктун айынан каржылык кыйынчылыктарга туш болушкан. Бул көйгөйлөрдү чечүү үчүн кээ бир адамдар

жана мекемелер муктаж болгондорго жардам беришти. Ошол эле учурда, жардамга муктаж үй -бүлөлөрдүн жардам сурамдарын камтыган билдирүүлөр да жасалды. Коомдук тилектештик жана жардамдашуу тууралуу жаңылыктар негизинен "Азаттык" маалымат порталынын Инстаграм баракчасында чыккан, ал эми жардам сураган кабарлар Turmush порталынын баракчасында жарыяланат деп айта алабыз. Ошентип, биз эки портал социалдык тилектештикти жана кызматташтыкты эки башка жол менен колдонот деген жыйынтыкка келсек болот.

Башкача айтканда, социалдык медиада социалдык тилектештик жана кызматташуу комментарийлер бөлүмүндө да орун алат деп айта алабыз. Тактап айтканда, социалдык медианын колдонуучулары үй -бүлөлөр жана жардамга муктаж адамдар тууралуу посттордун астындагы комментарийлерге жардам берүүнү каалашарын жазышат. Ошентип, коомдук тилектештик жана кызматташтык толук ишке ашпаса да, адамдардын жардамга умтулуусу ойгонору анык.

KAYNAKLAR

- Anosov S.S, (2017)‘Социальная Солидарность:Теоретическое Осмысление В Современной Науке’, Современные Исследования Социальных Проблем 9(4) ss 416-432 .
- Afanasyeva D.A,(2017)‘Социальная Медиа Как Средство Массовой Коммуникации’.
- Aleksandrov A.A., (2011) ‘Роль Средств Массовой Информации И PR В Социальных Работax’ Вестник Балтийского Федерального Университета Им. И. Канта ss 168—171.
- Aziz Aysel,(1982) ‘Toplumsallaşma ve Kitle İletişim’, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları No: 2
- Atalay Gül Esra,(2018) ‘Dijital Çağda Marshall McLuhan’ı Yeniden Düşünmek: Bir Uzantı ve Ampütasyon olarak Yeni’, Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi ss 27-48.
- Acar Muhammed Emin ve Kara Hakan,(2019) ‘Örgütlerin Sosyaş Yardım VE Sosyal Sorumluluk Odaklı İmaj Algıları: İşgörenler Üzerine Kesitsel Bir Çalışma’,Ekev Akademi Dergisi, ss 353-369 .
- Abdulmuttalip Baycar,(2019) ‘Dini ve Sosyolojik Boyutlarıyla Dayanışma-Yardımlaşma Olgusu’, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,ss 200-225.
- Betil İbrahim, (2010)‘Sivil Toplum, Sosyal Sermaye, Sosyal Girişimcilik’, Girişimcilik Gündemi, ss 22-25.
- Batanova P.V., (2016) ‘О Грядущих Основаниях Солидарности: Религия и Мораль в Социологической Теории Эмиля Дюркгейма’ , Вестник ПСТГУ. Серия I Богословие. Философия. Религиоведение 4 (66), ss 67–83.
- Babacan Mehmet Emin,(2014)‘ Sosyal Medya Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler’,Birey ve Toplum 4(7) ,ss 135-159.
- Batu Mikail,(2020) ‘Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma’, Journal of Yasar University 20(5), 3348 - 3382.
- Coştu Yakup, (2009) ‘Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme’,ss 118-140.
- Ceren Adem ve Tevfik Erdem ,(2018) ‘Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Uygulamaları’, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,ss 6-24.

- Cohn Michael, (2011) 'Social Media vs Social Networking'(October 15, 2011).
- Çalışır Gülsüm,(2015) 'Kişilerarası İletişimde Kullanılan Araç Sosyal Medya : Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma', E-Journal of New World Sciences Academy, ss 115-144.
- Di Çen ,(2012) 'Социальные Сетевые Медиа и Социальные Сети в Концепциях Американских и Российских Исследователей', Вестник СПбГУ ,ss 223-230.
- Doğan Nilhun, (2009) 'İş Etiği ve İşletmelerde Etik Çöküş', Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, ss 179-200.
- Durmuş Arık , 'Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme' Dini Araştırmalar, 6(17).
- Eyüpoğlu Osman ve Perşembe Erkan,(2019) 'Din ve Toplumsal Kurumlar Arası İlişkilerdeki Tamamlayıcı Niteliğin Önemi', Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi 8(4), ss 464-483.
- Fodorya A.Yu, (2004) 'Социальный Институт Взаимопомощи и Его Эволюция', s 227
- Göksel Göker,(2015) 'İletişimin Mcdonaldlaşması :Sosyal Medya Üzerinde Bir İnceleme', Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic p. 389-410
- Gülüm Şener , (2009) 'Türkiye'de Facebook Kullanımı Araştırması', XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri , ss 33-44.
- Güneş Abdurahman, (2014) 'Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri', Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 24(1), ss 153-164.
- Gubanov Nikolay N.,(2018) 'Mental Bases of Social Solidarity', Advances in Social Science, Education and Humanities Research.
- İlter Ozan,(2009) 'Sosyal Yardım Alanında SYDV ve STK İşbirliği, Sorunlar, Çözüm Önerileri', Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, 4-79 .
- Kuznetsov Yu.ve Melyakova E.V., (2016) 'Теория Организации'
- Kara Mehmet Akif,(2016) 'Toplumsal Dayanışma Kavramı Temelinde İmece Kültürü : Tirebolu-Doğakent Yöresi Örneği', The Journal of Academic Social Science Studies
- Koç Firdevs,(2014) 'Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış', Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(1) , ss 117-133.

- Koçer Mustafa, (2013) 'Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları', Akdeniz İletişim Dergisi, ss 71-85.
- Konuk Nebiye, (2018) 'Bir Sosyal Medya Aracı Olarak Instagram Kullanımı ve Kişisel İletişim Kaygısı Üzerine Üniversite Öğrencileri İle Araştırma', International EUEuropean Journal of Managerial Research, 3(4) , ss 1-26.
- Köseoğlu Özgür, 'Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları : Facebook Üzerine Bir Çalışma', Selçuk İletişim , 7 (2) , ss 58-81.
- Muzdibaev K., (2001) 'Переживание Бедности Как Социальной Неудачи: Атрибуция Ответственности, Стратегии Совладания и Индикаторы Депривации', Социологический журнал, ss 6-32.
- Morva Oya, (2014) 'Goffman'ın Dramaturjik Yaklaşımı ve Dijital Ortamda Kimlik Tasarımı: Sosyal Paylaşım Ağı Facebook Üzerinde Bir İnceleme', Medya ve Tasarım, ss 231-255.
- Öztürk Şerife, (2015) 'Sosyal Mçedyada Etik Sorunlar', Selçuk İletişim, 9(1),ss 287-311
- Pançenko İ.M., (2018) 'Социальные Сети Как Новая Форма Коммуникации: Польза или Опасность Для Общества?', Социология Технологий и Научных Учреждений.
- Pozdeeva E.G., (2013) 'Отношения Взаимопомощи Как Фактор Развития Социального Государства, На Примере России и Великобритании', Проблемы XXI века.
- Somhishvily Kristina O., (2016) 'Понятие Социально Солидарности В Работях Классиков Социологической Науки', Вестник Пермского Университета, 2(36), ss 121-128.
- Solmaz Başak ve H. Nur Görkemli , (2012) 'Büyükşehir Belediyeleri ve Sosyal Medya Kullanımı', Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,ss 9-20.
- Simeon Edosomwan, Sitalaskshmi Kalangot Prakasan, Doriane Kouame, Jonelle Watson, Seymour Tom, (2012) 'The History of Social Media and its Impact on Business'
- Sayımer İdil, (2014) 'Yeni Medya Ortamlarında Ağlar Oluşturan Toplumsal Hareket Deneyimleri', Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi, 2(2), ss 97-112.
- Şkudunova Yu.V, (2012) 'Солидарность : Социальное Состояние, Идеология, Мировоззрение'

- Şardağı Emine, (2017) 'Sosyal Medyada Kurumsal Kimlik: Türkiye'deki Vakıf ve Derneklerin Twitter Kullanımının Değerlendirmesi', Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), ss 332-362.
- Tekindal Melike, (2018) 'Türkiye'de Sosyal Yardımların Yapısal İşlevsel Yaklaşımına Göre Analizi', Toplum ve Sosyal Hizmet, 29(2), ss 332-362.
- Ünal Aylin Tutgun, (2020) 'Yeni Medya ile Yeni Gazetecilik Anlayışı: Haber Ajanslarının Sosyal Medya Gazeteciliği Açısından İncelenmesi', Erciyes İletişim Dergisi, 7(2), ss 1011-1031 .
- Varol Merve Çelik, Varol Erdem, (2019) 'Kavram ve Kuramlarıyla Marshall McLuhan'a Bakış: Günümüzün, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 5(1), ss 137-158.
- Vasilçuk T.A., (2018) 'Феномен Проявления Солидарности В Социальных Сетях', Факультет коммуникаций, медиа и дизайна.
- Y. Doğan Çetinkaya , (2014) 'Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim', 5. baskı 575 sayfa
- Yayla H. Mine, (2018)'Kullanımlar Ve Doyumlar Bağlamında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı:İnstagarm Örneği', Selçuk İletişim, 11(1) ,ss 40-65.
- Yalçın Nergiz, (2017) 'Enformasyon Toplumu Bağlamında Teknolojik Distopya Üzerine Bir Çalışma: Mr.Robot Örneği', e-Journal of New Media, ss 93-101.
- Yılmaz Sibel, (2006) 'Sosyal Dayanışma Ve Yardımlaşma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki Yeri: Eskişehir Örneği', Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, s 260.

Web kaynaklar

Internet Siteleri

- <https://www.grandars.ru/college/sociologiya/socialnaya-solidarnost.html> Sosyal Dayanışma (Erişim Tarihi – 10.06.2020)
- <https://bidb.itu.edu.tr/sevir-defteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarih%C3%A7esi> Internetin Tarihçesi (Erişim Tarihi – 09.08.2020)
- <https://online.maryville.edu/blog/evolution-social-media/> The Evolution of Social Media: How Did It Begin, and Where Could It Go Next? (Erişim Tarihi – 06.07.2020)
- https://kaktus.media/doc/414270_delo_blogera_sydymana_o_razjiganii_mejregionalnoy_rozni_syd_rassmatrivaet_bez_ekspertizy.html Blog yazarı Sydyman'ın bölgeler arası nefreti kışkırtma davası, mahkeme tarafından uzmanlık olmaksızın değerlendiriliyor (Erişim Tarihi – 10.07.2020)
- https://24.kg/obschestvo/70878_samoy_populyarnoy_sotsialnoy_setyu_v_kyrgyzstane_stali_odnoklassniki/ Odnoklassniki, Kırgızistan'daki en popüler sosyal ağ oldu (Erişim Tarihi – 05.06.2020)
- <https://barometr.kg/kakimi-socsetyami-polzuyutsya-kyrgyzstancy-v-2019-godu> Kırgızistan 2019'da hangi sosyal ağları kullanıyor? (Erişim Tarihi – 15.06.2020)
- <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq> Küresel Yoksulluk Güncellemesi (Erişim Tarihi – 22.11.2020)
- <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/sivil-toplum-kurulusu-nedir-sivil-toplum-kuruluslari-nelerdir-stk-ozellikleri-amaclari-ve-gorevleri-41623053> Sivil Toplum Kuruluşu nedir? Sivil Toplum Kuruluşları nelerdir? STK özellikleri, amaçları ve görevleri (Erişim Tarihi – 13.10.2020)
- http://humanitar.ru/page/ch1_11 Toplumun ana kurumları (Erişim Tarihi – 04.10.2020)
- <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook743/01/part-010.htm> Sosyal kurumların yapıları (Erişim Tarihi – 07.10.2020)
- <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/97348> 2015-2017 Kırgız Cumhuriyeti nüfusunun sosyal korumasının geliştirilmesi için PROGRAM (Erişim Tarihi – 25.09.2020)
- <http://www.donors.kg/ru/> (Erişim Tarihi – 01.09.2020)

http://socfond.kg/ru/about_fund/ (Erişim Tarihi – 20.10.2020)

<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/943?cl=ru-ru> KIRGIZ CUMHURİYETİ
HUKUKU 19 Aralık 2001 tarihli, No. 111 Kırgız Cumhuriyeti nüfusu için
sosyal hizmetlerin temelleri hakkında (Erişim Tarihi-01.10.2020)

<https://rus.azattyk.org/p/4375.html> (Erişim Tarihi - 22.10.2020)

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B0 Sosyal Medya (Erişim Tarihi-12.05.2019)

<https://soros.kg/srs/wp-content/uploads/2019/08/Otchet-po-itogam-issledovaniya-mediagramotnosti-v-KR.pdf> Kırgız Cumhuriyeti'nde Medya Okuryazarlığı Düzeyine İlişkin Araştırma Sonuçları Raporu ,2018 (Erişim Tarihi-06.03.2019)

<http://siar-consult.com/news/socialnye-seti/#more-1026> Kırgızistanlıların Hayatındaki Sosyal Ağlar , Erişim Tarihi- 12.05.2019

<https://www.socionauki.ru/journal/articles/255346/> E.P. Polikanova , Kişiliğin Sosyalleşmesi , 2003, (Erişim Tarihi – 08.09.2020)

<https://rus.azattyk.org/a/30896479.html> (Erişim Tarihi - 20.05.2021)

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı : Kırgızistan , 27.05.1994

Öğr.Gördüğü Kurumlar :	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise :	2009	2013	KIRGIZ-TÜRK ANADOLU KIZ MESLEK LİSESİ
Lisans :	2013	2017	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Medeni Durum : EVLİ

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İNGLİZCE -ORTA

	Başlama ve	Ayrılma Tarihleri	Çalışılan Kurumun Adı
Çalıştığı Kurum (lar) :	27.09.2018	10.06.2019	KYRGYZ CONCEPT
	14.12.2020	-	GMC TRANSLATION SERVICE

Kullandığı Burslar : TÜRKİYE BURSLARI

Yayımlanan Çalışmalar : AKMAN VE ZHAKYPOVA,
2021 “Kırgızistan'da Coronavirus (Covid-19) Salgınının
Instagram Üzerinde Yansıması: Azattık Instagram Resmi Sayfası
Örneğinde”
ULUSLARARASI POLİTİKA EĞİTİM
VE İLETİŞİM DERNEĞİ
Yayın Geliş Tarihi 30.02.2021
Yayınlanma Tarihi 30.04.2021

Дата, аты-жөнү
жана колу
Tarih-İmza
Adı Soyadı

